

UNIVERZITA
PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta
Katedra asijských studií

BAKALÁRSKA PRÁCA

Prístup Japonska voči okupovaným územiám Indonézie,
Mjanmarska a Thajska za druhej svetovej vojny a vývoj
vzájomných bilaterálnych vzťahov po jej skončení.

Japan's approach towards occupied territories of Indonesia,
Myanmar and Thailand in the second world war and development
of the bilateral relations after the war.

Vypracoval: Dominik Šurina
Vedúci bakalárskej práce: Mgr. Ondřej Pokorný, Ph. D.

OLOMOUC 2018

Prehlasujem, že som túto bakalársku diplomovú prácu vypracoval samostatne a uviedol úplný zoznam citovanej a použitej literatúry.

V Olomouci dne:

Podpis:

Anotácia

Meno autora:	Dominik Šurina
Meno fakulty – katedry:	Filozofická fakulta – Katedra asijských štúdií
Meno vedúceho práce:	Mgr. Ondřej Pokorný, Ph.D.
Názov práce:	Prístup Japonska voči okupovaným územiám Indonézie, Mjanmarska a Thajska za druhej svetovej vojny a vývoj vzájomných bilaterálnych vzťahov po jej skončení. Japan's approach towards occupied territories of Indonesia, Myanmar and Thailand in the second world war and development of the bilateral relations after the war.
Počet strán:	76
Počet znakov s medzerami:	167 859
Počet titulov použitej literatúry:	68
Kľúčové slová:	Japonsko, Indonézia, Mjanmarsko, Thajsko, druhá svetová vojna, okupácia, dopady, zahraničné vzťahy, zahraničná politika, invázia, hospodárstvo, vojenské zločiny

Cieľom tejto práce je preskúmať špecificky zvolené hľadiská okupácie Thajska, Mjanmarska a Indonézie, a s tým aj vplyv okupácie na bilaterálne vzťahy po skončení druhej svetovej vojny. Z toho dôvodu pre potreby práce, sa prvá a druhá kapitola zaoberá vývojom medzinárodných vzťahov Japonska do počiatku druhej svetovej vojny. Jednako popisuje aj dôvody, ktoré viedli Japonsko k vyhláseniu vojny. Druhá kapitola tiež sleduje stopy japonskej armády skrz územia týchto troch krajín, čo ma slúžiť ako prepojenie medzi prvou a tretou kapitolou. Načrtnutím pozadia sa práca v tretej kapitole zameriava na skúmanie ekonomických, politických a vojenských hľadísk okupácie. Na základe týchto hľadísk štvrtá kapitola skúma z akých dôvodov sa začali bilaterálne vzťahy formovať a ich vývoj až do konca 70. rokov minulého storočia.

Chcel by som sa poďakovať Mgr. Ondřejovi Pokornému, Ph.D., za jeho trpezlivosť a spoluprácu, cenné rady a pripomienky počas písania tejto práce. Tiež by som sa chcel poďakovať svojej rodine za podporu a umožnenie celého môjho štúdia. V neposlednom rade aj Bc. Matejovi Zelmanovi za veľmi cenenú pomoc s korektúrou tejto práce.

Obsah

Obsah	5
Edičná poznámka	6
Úvod.....	7
1. Predvojnová zahraničná politika Japonska v ázijskej sfére	9
1.1 Rozpínanie japonského impéria v rokoch 1868–1914.....	9
1.2 Posun v zahraničnej politike v období 1914–1922.....	13
1.3 Návrat k agresívnej zahraničnej politike v rokoch 1922–1932	16
1.4 Rysy vedúce k japonským strategickým rozhodnutiam v 20. storočí.....	18
2. Priebek druhej svetovej vojny a obdobie jej predchádzajúce	20
2.1 Posledná etapa v japonskom imperializme a príčiny vedúce k udalostiam v juhovýchodnej Ázii od roku 1932.	20
2.2 Južná expanzia	25
2.2.1 Thajsko.....	26
2.2.2 Barma.....	28
2.2.3 Holandská Východná India.....	30
3. Náležitosti okupácie Indonézie, Barmy a Thajska.....	38
3.1 Veľká východoázijská sféra spoločnej prosperity	38
3.2 Vplyv japonskej okupácie na politický vývoj vybudovaním armád z miestnych obyvateľov	39
3.3 Hospodárska situácia behom okupácie	45
3.4 Mobilizácia pracovných síl behom okupácie.....	47
4. Povojnový stav japonských zahraničných vzťahov	50
4.1 Zmena zahraničnej politiky Japonska	50
4.2 Výnimočná pozícia Japonska v Barme	52
4.3 Vojnový spojenec Thajsko.....	56
4.4 Surovinová základňa Indonézia	59
Záver	63
Abstract.....	66
Obrázkové prílohy	71

Edičná poznámka

V práci je použitá slovenská transkripcia japončiny, a to aj vrátane mien. Mená a názvy z čínštiny a japončiny sú v poznámke pod čiarou taktiež uvedené v znakových zloženinách a následne preložené do slovenčiny. Ostatné jazyky v práci nasledujú anglickú transkripciu zo zdrojov, v ktorých sa nachádzali, skloňovanú podľa slovenského pravopisu, v prípade neexistujúceho slovenského ekvivalentu. Pre japonské mená je zvolené poradie priezvisko a meno. Tento spôsob editácie bol zvolený pre lepšiu orientáciu v texte. Výnimku tvoria iba bibliografické citácie zdrojov, ktoré pre prípad jednoduchšieho spätného vyhľadania, boli ponechané v originálnej transkripcii.

Názvy krajín a miest nasledujú ich oficiálne pomenovania na základe doby, v ktorej existovali. Čo sa týka názvov hlavných krajín, o ktorých táto práca pojednáva, tak Thajsko existovalo pod pomenovaním Siam do roku 1939 a medzi rokmi 1946–1948. V priebehu histórie bolo súostrovie dnešnej Indonézie známe pod viacerými názvami. Pre potrebu tejto práce boli použité Holandská Východná India a Indonézia. Od marca 1942 je súostrovie označované menom Indonézia, aj keď oficiálne bolo toto meno prijaté až po vyhlásení nezávislosti v roku 1945. Aj keď v slovenčine je oficiálny názov Barmy Mjanmarsko, tak v skutočnosti krajina začala používať toto meno až po vojenskom prevrate 1989. Z toho dôvodu je v práci použitý len označenie Barma.

Označenia armádnych útvarov boli pre jednoduchšie pochopenie zredukované z originálnych názvov len do troch skupín: armáda, oddiel a pluk. Okrem rôznych názvov armádnych útvarov sa jednotlivé skupiny, taktiež od seba líšili aj počtom jednotiek, z ktorých pozostávali. Existovali prípady, kedy bol armádny útvar uvedený pod názvom pluk, aj keď dokonca svojou veľkosťou prevyšoval veľkosť priemerného oddielu. Najväčšiu skupinu predstavuje armáda, pričom jej podskupinou sú oddiely, z ktorej sa armáda pozostáva. Rovnaký vzťah existuje aj medzi oddiel-pluk.

Úvod

Japonsko sa behom značne dlhého obdobia dejín vyvíjalo v zásade len na základe vlastných vnútroštátnych udalostí. Až na pár výnimiek aj vďaka svojej geografickej polohe, vytrvalo politicky izolované od okolitého sveta. Vyvinuli si tak špecifickú identitu, ktorá bola reflektovaná skrz zahraničnú politiku. Nebolo by teda prehnané tvrdiť, že vnútorne vzťahy medzi jednotlivými kniežatstvami a ich vzťahy k šógunátu, mali zásadný vplyv na budúci prístup k zahraničnej politike. To bolo doplnené príchodom západných mocností. Tento príchod donútil Japonsko, prestať sa orientovať čisto len na seba. Spolu s nimi prišli taktiež západné poznatky a ideológia. Adoptovanie sa a skombinovanie ideológii, umožnilo Japonsku dosiahnuť výsostné postavenie vo svojej geopolitickej sfére východnej Ázie.

Vo svojej podstate Japonsko svojrázne napodobnilo západné mocnosti s konečným cieľom prekonať ich. Avšak tohto bolo docielené v podobe vojenskej agresie orientovanej zo začiatku voči krajinám v tesnej blízkosti, a nakoniec sa to vystupňovalo k expanzii do juhovýchodnej Ázie. Túto svoju novú nadradenosť aplikovali pri tzv. vyslobodzovaní krajín s područia koloniálnych tyranov. V skutočnosti sa však japonský prístup takmer vôbec nelíšil a dokonca v niektorých ohľadoch bol i horší. Dopad okupácie na milióny životov bežných obyvateľov v Indonézii, Barme a Thajsku bol nepochybne nedozerný. Ak hodnotíme japonskú okupáciu týchto krajín z dnešného hľadiska, áno, negatívny aspekt okupácie je nepopierateľný, ale rovnako prebudila u týchto troch krajín nacionalistické cítenie a túžbu po nezávislosti. Do akej miery malo Japonsko podiel počas okupácie na dosiahnutí nezávislosti, a aký mala okupácia vplyv na budúce bilaterálne vzťahy Thajska, Barmy a Indonézie s Japonskom je predmetom tejto práce.

Dôvodom prečo sa táto práca zaoberá konkrétne týmito tromi krajinami je, že každá z nich mala v dobe pred druhou svetovou vojnou špecifickú vlastnosť líšiacu sa od ostatných krajín juhovýchodnej Ázie. Indonézia bola nerastnými surovinami, a to hlavne ropnými zásobami najbohatšou a taktiež územím najväčšou krajinou, ktorá bola už za holandskej okupácie pomerne dobre rozvinutá. Barma zase na druhej strane bola z hľadiska rozvoja, najmenej rozvinutou krajinou zo všetkých britských kolónii. Thajsko bolo jedinou krajinou, ktorá si do určitej miery dokázala udržať ako jediná krajina v juhovýchodnej Ázii svoju autonómiu. Zároveň všetky tri kvôli svojej surovinovej základni a produkcii ryže predstavovali pre Japonsko strategicky dôležité územia.

Práca je rozdelená do štyroch kapitol. Celá práca je zameraná na zahraničné vzťahy, predovšetkým s vojenského a ekonomického hľadiska. Prvá kapitola sa zaoberá vývojom zahraničných vzťahov do obdobia druhej čínsko-japonskej vojny a má slúžiť ako základ pre pochopenie kontextu, ktorý viedol k expanzii do juhovýchodnej Ázie. Druhá kapitola následne v období po druhej čínsko-japonskej vojne vysvetľuje dôvody na základe, ktorých Japonsko vstúpilo do druhej svetovej. Taktiež pre premostenie prvej a tretej kapitoly popisuje konkrétne udalosti južnej expanzie a postup japonskej armády územiami Thajska, Indonézie a Barmy.

V tretej kapitole sa práca už zameriava náležitosti okupácie, so zameraním sa na ekonomické, vojenské a do istej miery aj politické hľadisko okupácie. V štvrtej kapitole práca potom pojednáva do akej miery mali tieto hľadiská vplyv na nadviazanie povojnových bilaterálnych vzťahov a akým spôsobom k tomu zo strany Japonska i zo strany Barmy, Thajska a Indonézie prispeli.

1. Predvojnová zahraničná politika Japonska v ázijskej sfére

1.1 Rozpínanie japonského impéria v rokoch 1868–1914

Prvé náznaky, ktoré nakoniec dovedli Japonsko k vyhláseniu otvorenej vojny proti Spojeným štátom americkým útokom na Pearl Harbor 7. 12. 1941, je možné datovať do roku 1868, kedy po úspešnom porazení posledných prošógunátnych síl prišla k moci nová vláda na čele s cisárom Meidži¹. Tato vláda, ktorá hlásala silné proticudzinecké heslá, bola prinútená po prevrate prijať nerovnoprávne zmluvy, ktoré boli ešte uzavreté šógunátnou vládou. Tieto nerovnoprávne zmluvy boli prijaté s príchodom komodora Matthewa C. Perryho² v roku 1853, ktorý preukázaním technologickej nadržanosti amerického námorníctva donútil Japonsko k otvoreniu prístavov. Uzavretím týchto zmlúv medzi USA a Japonskom dňa 31. 3. 1854³ v zásade zásahom komodora končí 220 rokov trvajúca *politiku izolácie*^{4,5}. Japonsko si týmto uvedomilo svoju slabosť, a tak vyslalo študentov a vyslancov, aby získali vedomosti o západe. Zistili však, že myšlienkové prúdy a základové piliere, na ktorých boli západné krajiny postavené sa od seba podstatne líšili. A čo viac, bolo to v dobe, keď aj západné krajiny prechádzali obdobím pochybovaním o správnosti zásad doby minulej. Vedomosti a skúsenosti, ktoré získali tak vydláždili cestu pre nové Japonsko.⁶

Charakteristickým rysom v zahraničnej politike Japonska trvajúcej približne od počiatku éry Meidži do prvých desaťročí 20. storočia, bolo tieto zmluvy a vzťahy so západnými mocnosťami zrovnoprávniť a pritom si zachovať nezávislosť.⁷ Napriek tomu, že pozícia novej vlády Meidži voči cudzincom bola nepriaznivá, tak sa obdiv západných krajín medzi elitnými špičkami, či už to bolo z hľadiska moci ekonomickej alebo vojenskej, do značnej miery líšil. Ale aj akým spôsobom pristupovali k novým ideám bol razantne

¹ 明治, Meidži (1852–1912) Jeho podoba sa od prevratu Meidži po nasledujúcich 20 rokoch postupne zmenila. Táto premena cisára zmenou štýlu obliekania podľa západného vzoru mala symbolizovať premenu Japonska na modernú zem.

² Matthew C. Perry (1779–1858). Videl veľký potenciál v parnej technológii, a preto propagoval modernizáciu amerického loďstva touto technológiou.

³ TANAKA, Akihiko. *Treaty of Peace and Amity between the United States of America and the Empire of Japan* [online databáze]. "The World and Japan" Database, ©2017 [cit. 05.02.2017] Dostupné z: <http://worldjpn.grips.ac.jp/documents/texts/pw/18540330.T1E.html>

⁴ 鎖国政策, sakoku seisaku.

⁵ BEASLEY, W. G. The foreign threat and the opening of the ports. In: JANSEN, B. M. *The Cambridge History of Japan. Vol. 5, The nineteenth century*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. ISBN: 978-0-521-22356-0. s. 269–270.

⁶ BEASLEY, G. W. *Japan Encounters the Barbarians: Japanese Travellers in America and Europe*. New Haven: Yale University Press, 1995. ISBN: 0-300-06324-5. s. 200–201.

⁷ VASILJEVOVÁ, Z. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986. ISBN: 25-088-86. s. 356.

rozdielny. Tento postoj je zrejmý z ciest vyslancov na západ s cieľom osvojiť si čo najviac poznatkov o vyspelejších krajinách. Najdôležitejšia bola 18-mesačná výprava, takzvaná Iwakurova misia, ktorej sa zúčastnili najvýznamnejší vládny predstavitelia vtedajšej doby. Okrem pozorného pozorovania fungovania priemyselných, vzdelávacích a politických inštitúcií, bolo hlavným cieľom reformovať nerovnoprávne zmluvy, avšak táto snaha bola západnými mocnosťami rázne odmietnutá. Dôvodom odmietnutia bola nevyspelosť zákonodarného aparátu a politického útvaru, ktorý by sa rovnal tomu západnému. Spolu s obavami z armády a námorníctva to boli obavy z politického systému demokratickej formy, ktorý by mohol zapríčiniť spory vo vládnom orgáne. Taktiež sa obávali aj západnej spoločenskej etiky, keďže ju považovali za možný zdroj spoločenskej anarchie. Rovnaký postoj zaujali aj proti zvyšku Ázie, ktorá taktiež predstavovala potencionálnu hrozbu pre Japonsko. Všetky tieto prvky mali priamy vplyv na prvé pokusy o expanziu teritória.⁸

Prvým pokusom o expanziu bolo v roku 1873 vyslanie trestnej výpravy do Kórei. Za zrealizovanie tejto výpravy boli zodpovedný Ókuma⁹, Saigó¹⁰ a Itagaki¹¹, ktorí si odôvodnili agresiu z odmietania Korejcov modernizovať obchodné vzťahy. Avšak Iwakura Tonomi¹², aby tento riskantný plán zhatil, sa urýchlene vrátil z Iwakurovej misie a zabránil vyslaniu trestnej výpravy. Dôvodom zabránenia bolo, že Japonsko zatiaľ nebolo dostatočne hospodársky rozvinuté.¹³

V roku 1874 bol vyslaný oddiel o sile 3600 mužov na ostrov Taiwan. Zámienkou na útok bol incident, ktorý sa udial o tri roky skôr, kedy bolo 44 obyvateľov Rjúkjú¹⁴, ktorí stroskotali na Taiwane, zavraždených domorodým obyvateľstvom. Za vyslaním oddielu stál úmysel prinútiť Čínu zaplatiť reparácie za straty na životoch. Aj keď viac než 500 vojakov umrelo na následky tropických chorôb a zároveň neobsadili takmer žiadne

⁸ GORDON, A. *A modern history of Japan: from Tokugawa times to the present*. New York: Oxford University press, 2003. ISBN: 0-19-511061-7. s. 73–75.

⁹ 大隈重信, Ókuma Šigenobu (1838–1922). Stal sa dvakrát japonským premiérom a je zakladateľom Wasedovej university.

¹⁰ 西郷隆盛, Saigó Takamori (1828–1877). Jeden z vodcov, ktorí zvrhli šógunát Tokugawa

¹¹ 板垣退助, Itagaki Taisuke (1837–1919). Japonský politik a zakladateľ prvej japonskej politickej strany Džijútó.

¹² 岩倉具視, Iwakura Tonomi (1825–1883). Okrem vedenia misie bol súčasťou skupiny, ktorá uskutočnila reštauráciu Meidži.

¹³ REISCHAUER, E. O., Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN 978-80-7106-513-5. s. 144.

¹⁴ Už v roku 1872 prevzalo Japonsko úplnú kontrolu nad súostrovím a v 1879 bolo toto územie premenované na prefektúru Okinawa.

územie, podarilo sa im prinútiť Čínu zaplatiť odškodné. Bolo to hlavne vďaka nevedomosti zo strany Číny týkajúcej sa medzinárodného práva. Neplánovane tak uznala nárok na ostrovy Rjúkjú Japonsku¹⁵. V roku 1875 došlo k podpísaniu zmluvy s Ruskom týkajúcej sa ostrovov nachádzajúcich sa severne od ostrova Hokkaido¹⁶. Sachalin sa stal územím Ruska a Kurilské ostrovy zase Japonska. Toto prvotné rozpínanie japonského územia, de facto bez obsadenia cudzieho územia, sa dá vo väčšej miere pokladať za snahu o posilnenie vlastnej autority nadobudnutej v predošlých storočiach. Za prvý prípad skutočného rozšírenia svojho teritória je možné považovať rok 1875, kedy japonské námorné sily prezentovali silu svojej flotily ostreľovaním kórejského loďstva. To nasledujúci rok viedlo k podpísaniu Kanagawskej zmluvy¹⁷, vďaka čomu bola vyhlásená nezávislosť Kórei.¹⁸

Na Kórejskom polostrove napätie medzi Japonskom a Čínou vyvrcholilo vypuknutím prvej čínsko-japonskej vojny (1894–1895), po incidente vyvolanom proticudzineckým hnutím *Tonghak*¹⁹. Kórejská vláda pod záštitou kórejského kráľa požiadala o pomoc Čínu, aby vyslala vojenské jednotky na potlačenie vzbury. Ako proti reakciu na prítomnosť čínskych jednotiek Japonsko poslalo armádu čítajúcu niekoľkonásobne väčší počet jednotiek.²⁰ Podarilo sa im podmaniť si kórejskú vládu a od kórejského kráľa vyžadovali, aby Kórea zostala neutrálna a zároveň získala výsostné práva vrátane udržiavania si vojenských jednotiek. Ale pretože boli Japonské požiadavky odmietnuté, japonská

¹⁵ Územie Rjúkjú po stáročia vyplácalo Číne tribunál. V 15. storočí na tomto území vzniklo kráľovstvo Rjúkjú, ale od roku 1609 patrilo kráľovstvo Rjúkjú pod správu kniežatstva Sacuma. V tej dobe v Číne vládnuca dynastia však nezasiahla a obe strany využívali kráľovstvo Rjúkjú ako medzi článok pre obchod medzi sebou.

¹⁶ TANAKA, Akihiko. *Treaty of Saint Petersburg*, [online databáze]. "The World and Japan" Database, ©2017 [cit. 2018-05-02] Dostupné z: <http://worldjpn.grips.ac.jp/documents/texts/pw/18750822.O1J.html>

¹⁷ Táto zmluva bola nerovnoprávna pre kórejskú stranu. Ďalej tiež Kanagawska zmluva prinútila podpísať podobné zmluvy so Spojenými štátmi a európskymi mocnosťami. Do tejto doby mala suverénnu moc nad Kóreou Čína, ale po podpísaní Kanagawskej zmluvy si začalo Japonsko taktiež nárokovať Kóreu. Napätie medzi Čínou a Japonskom vyvrcholilo v roku 1884, kedy sa časť kórejskej vlády sympatizujúca s japonskou stranou, pokúsila o prevrat. Lenže prevrat bol potlačený čínskymi jednotkami. Reakciou na to vyslali obe strany do Kórei vojenské oddiely, čo nakoniec vyvrcholilo uzavretím japonsko-čínskej zmluvy v Tiencinu roku 1885, čím Japonsko získalo rovnaký nárok na záležitosti týkajúce sa Kórei. TANAKA, Akihiko. *Treaty of Peace and Friendship between the Empire of Japan and the Kingdom of Corea*. [online databáze]. "The World and Japan" Database, ©2017 [cit. 2018-05-02] Dostupné z: <http://worldjpn.grips.ac.jp/documents/texts/pw/18760226.T1E.html>

¹⁸ REISCHAUER, E. O., Albert M. CRAIG. s. 144–145.

¹⁹ Tzv. východné učenie, ktoré propaguje konfucianizmus ako protipól k západnému učeniu (kresťanstvo). Zakladateľom bol Čo Dže-u. Toto učenie neskôr prerástlo do hnutia. Toto náboženské hnutie vinylo z ekonomickej tiesne kórejskú elitu a cudzincov. V roku 1894 vypuklo roľnícke povstanie *Tonghak*. Tomuto hnutiu sa podarilo obsadiť značnú časť provinčného územia a aj hlavné provinčné mesto.

²⁰ GORDON, A. *A modern history of Japan: from Tokugawa times to the present*. s. 117–118.

armáda donútila kráľa podpísať výnos, ktorý vypovedal Číňanov z krajiny. To dospelo k ozbrojeným stretom medzi japonskými a čínskymi jednotkami. Za krátko Japonsko vyhlásilo Číne vojnu a taktiež prinútili aj Kóreu vyhlásiť vojnu Číne.²¹

Vojna bola viac menej pre Japonsko jednostranná. Už desať rokov pred začiatkom vojny začala Čína modernizovať svoju armádu. Taktiež mala aj početnejšie ozbrojené sily, no napriek tomu japonské ozbrojené sily boli technicky vyspelejšie. Japonci opozičné jednotky veľmi rýchlo donútili ustúpiť za riekou Jalu a zničením čínskej flotily, aj keď početnejšej eliminovali, ďalší potencionálny odpor. Potom už bez výrazného odporu obsadili polostrov Liaotung a koncom februára 1895 obsadili Weihaiwej na polostrove Šantung. Približne v tejto dobe taktiež obsadili ešte ďalšie, ale vzdialenejšie územia Číny, a to Taiwan a Pescadorské ostrovy.²²

Číne nezostávalo nič iné než požiadať o mier, ktorý bol ratifikovaný zmluvou *Šimnoseki* dňa 17. 4. 1895. Pri mierovom jednaní boli Japonsku udelené Taiwan, Pescadorské ostrovy a Liaotung. Bolo im zaplatené odškodné v miere osem tisíc ton striebra a vyžiadali si aj práva na otvorenie prístavov, v ktorých si Japonsko zriadilo továrne a obchodné spoločnosti.²³ Avšak neskôr pod tlakom tzv. *trojintervencie*²⁴ bol Japonsku odobratý Liaotung na úkor Ruska. Rusko si taktiež vybojovalo od Číny práva na výstavbu železnice tiahnucej sa cez Mandžusko do Vladivostoku. Rusko si svoju pozíciu na polostrove upevnilo roku 1898, kedy si vymohlo prenajatie polostrova Liaotung na 25 rokov a spolu s tým aj vybudovanie železnice, tentoraz spojujúcej Port Arthur a Dalnij. Rusko sa tým stalo pre Japonsko hlavným rivalom v ázijskej sfére a čiastočne bolo vďaka vybudovanej infraštruktúre efektívnejšie pri ovplyvňovaní Kórei. Hatilo tak japonský ekonomický a hospodársky rozvoj na území Kórei.

Japonských vojenských a hospodárskych úspechov si po prvej čínsko-japonskej vojne všimla Veľká Británia. Aby si udržala svoju pozíciu koloniálnej mocnosti v Ázii, rozhodla sa s Japonskom uzavrieť 30. 1. 1902 obrannú alianciu. Zabezpečila si tak japonskú podporu na udržanie nerovnoprávných zmlúv s Čínou. Pre Japonsko to zase

²¹ EDGERTON, B. R. *Válečníci vycházejícího slunce*. Preložil Miroslav Košťál. Praha: BB art, 2002. ISBN: 80-7257-730-1. s. 40.

²² PEATTIE, M. The Japanese colonial empire, 1895–1945. In: DUUS, P. *The Cambridge History of Japan / Vol. 6, The Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN 978-11-3905-510-9. s. 224–225.

²³ China Handbook editorial committee. *History*. Beijing: Foreign Languages Press, 1982. ISBN: 0-8351-0985-2. s. 115.

²⁴ Do trojintervencie patrili Rusko, Nemecko a Francúzsko.

znamenal, že v prípade vypuknutia otvoreného konfliktu s Ruskom malo o jedného potencionálneho nepriateľa menej. Tento historicky prvý vojenský pakt medzi západnou a nezápadnou krajinou, spolu so zrušením nerovnoprávných zmlúv a nasledovným víťazstvom v rusko-japonskej vojne, vytvoril pozíciu Japonska ako svetovej veľmoci.²⁵

Rusko-japonská vojna započala v noci 8. 2. 1904 útokom japonskej flotily na Port Arthur. Japonské pozemné jednotky sa vylodili na Kórejskom polostrove a po pevnine prekročili čínsku hranicu a dobyli Dalnij. Pozemná armáda sa potom rozdelila. Časť prišla na pomoc flotile a začala obliehať Port Arthur. Zvyšok armády postupoval územím severovýchodnej Číny, kde napokon narazili na ruský odpor. Port Arthur bol obsadený japonskými jednotkami dňa 2.1.1905. Vyčerpané ruské loďstvo bolo po dlhej výprave porazené, a to aj za pomoci britskej blokády Suezského prielavu^{26.27}. Vojna mala, aj napriek víťazstvu na japonské hospodárstvo podstatný dopad. Bolo zavedené nové zdaňovanie pôdy a vytvorené štátne monopoly. To však stačilo iba na pokrytie polovice vzniknutých vojenských výdajov, a preto si Japonsko muselo od USA a Veľkej Británie vypožičať kapitál, aby bolo schopné zaplatiť druhú polovicu. Aj preto urýchlene chcelo uzavrieť mier s Ruskom, ktorý bol napokon uzavretý 5.9.1905. Po mierových jednaniach Japonsko nadobudlo výsostné postavenie v Kórei, čo vo výsledku viedlo k anexii Kórei v roku 1910. Japonsko taktiež získalo územie južnej časti Sachalinu, prenájom polostrova Liaotung a Ruskom vybudovanú juhomandžuskú železnicu. Tým bola zavŕšená prvá etapa expanzívnej politiky japonského imperializmu.²⁸

1.2 Posun v zahraničnej politike v období 1914–1922

Do prvej svetovej vojny boli hlavnými bodmi zahraničnej politiky Japonska predovšetkým národná bezpečnosť, autonómia a postavenie mocnosti na svetovom poli. Obdobie trvajúce od počiatku vojny do roku 1922, ktoré sa celé prekrýva s obdobím

²⁵ REISCHAUER, E. O., Albert M. CRAIG. s. 184–187.

²⁶ Suezský prielav bol zablokovaný britským loďstvom, kvôli incidentu, ktorý sa udial asi 100 kilometrov od pobrežia britských ostrov dňa 21. 10. 1904. Prechádzajúca ruská flotila si zmýlila rybárske lode spoločnosti Gamecock za japonský torpédoborec. Preto zahájili paľbu na lode a jednu z lodí potopili. Tento incident takmer spôsobil vypuknutie vojny medzi Ruskom a Veľkou Britániou. Blokácia Suezského prielavu donútila ruskú Baltskú flotilu zvoliť trasu vedúcu južnou časťou zemegeule, aby podporila ruskú flotilu operujúcu na ďalekom východe. Táto dlhšia trasa veľmi vyčerpala Baltskú flotilu, ktorá bola bez väčších ťažkostí potopená japonskou flotilou v Cušimskej úžine. Scarborough maritime heritage centre. *Dogger Bank 1904 - The Russian fleet attacks Hull trawlers*. [online]. Scarborough maritime heritage centre limited [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <http://www.scarboroughmaritimeheritage.org.uk/article.php?article=79>

²⁷ REISCHAUER, E. O., Albert M. CRAIG. s. 229.

²⁸ VASILJEVOVÁ, Z. *Dějiny Japonska*. s. 376–378.

Taišó²⁹ je považované za druhú etapu japonského imperializmu. Japonsko ako spojenec Veľkej Británie vyhlásilo Nemecku vojnu. V krátkom období sa mu podarilo dobyť nemecké dŕžavy na Šantungu a taktiež Marshallove, Karolíny a Mariánske ostrovy.³⁰ Japonsko v období prvej svetovej vojny, ako spojenec krajín Dohody okrem obsadzovania nemeckých území v Pacifiku, taktiež predstavoval dôležitého zásobovateľa vojenského materiálu. Zároveň im Japonsko poskytovalo pôžičky, ktorých suma sa vyšplhala do výšky 640 miliónov USD. Vojnové straty na životoch a technike boli pre Japonsko zanedbateľné. Taktiež v tomto období po prvý krát v Japonskej histórii prevládli zisky zo zahraničného obchodu nad výdajmi.³¹ Na základe získania nemeckých dŕžav, Japonsko ďalej zasadlo s Čínou v sérii jednaní a predložilo jej požiadavky ohľadom uznania nároku na Nemecku patriace časti Číny. Zaistilo si tak v Číne ďalšie ekonomické, politické a vojenské výhody. Pôžička Číne v roku 1917 zaistila Japonsku politický a ekonomický vplyv nad Pekingom.³² Jednou z požiadaviek, ktorá sa Japonsku nepodarila presadiť bola požiadavka týkajúca sa priameho zasahovania do vnútorných záležitostí Číny.³³

S koncom prvej svetovej vojny vstúpilo na čelo medzinárodnej politiky USA. USA bolo schopné presadiť v Číne svoj vplyv, pretože rovnako ako Japonsko z vojny značne prosperovalo, čo už sa nedá povedať o Nemecku, Veľkej Británii ani o Francúzsku. Pretože obchod medzi USA a Čínou značne behom vojnového obdobia vzrástol, tak USA zápasila s Japonskom o výlučné práva v južnom Mandžusku.³⁴ V roku 1918 na príkaz Spojencov vyslalo Japonsko do východnej Sibíri vojenské oddiely. Proti prítomnosti Spojencov vznikali partizánske hnutia, ktorých pôsobenie ich nakoniec donútilo územie východnej Sibíri opustiť. Avšak Japonské oddiely na tomto území zotrvali pod zámienkou možnej hrozby straty území Kórei a Mandžuska.³⁵ Za intervencie vojenských kruhov sa jednotky udržali v tomto území až do roku 1922. Avšak toto vyvolalo veľkú nevhôľu po celom Japonsku, pretože to malo obrovskú finančnú záťaž na rozpočet krajiny.³⁶

²⁹ 大正, Taišó (1912–1928).

³⁰ VASILJEVOVÁ, Z. *Dějiny Japonska*. s. 388.

³¹ DICKINSON, R. F. *World war I and the triumph of a new Japan, 1919–1930*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. ISBN: 978-1-107-03770-0. s. 16.

³² DICKINSON, R. F. *World war I and the triumph...* s. 21.

³³ REISCHAUER, E. O., Albert M. CRAIG. s. 228–229.

³⁴ DICKINSON, R. F. *World war I and the triumph...* s. 23–24.

³⁵ VASILJEVOVÁ, Z. *Dějiny Japonska*. s. 412.

³⁶ REISCHAUER, E. O., Albert M. CRAIG. s. 228–229.

Dôležitým bodom pre Japonsko na svetovom poli bolo získanie stáleho miesta v Spoločnosti národov. Kreslo v tomto združení nahradilo britsko-japonskú alianciu spred prvej svetovej vojny. Inými slovami sa aliancia medzi nimi skončila. Následkom toho bol nárast pochybností v niektorých kruhoch japonskej vlády, a to predovšetkým vo vojenských kruhoch, pretože USA a Sovietsky zväz neboli členmi Spoločnosti národov. Tým bolo ohrozené ich výsostné postavenie najsilnejšej mocnosti v Ázii. Ako aj poznamenal Konoe Fumimaro³⁷ „Britsko-americký mier“ zvyhodňoval pozície vo východnej Ázii predovšetkým pre USA a Veľkou Britániu a taktiež aj vďaka vzrastajúcej spolupráci medzi týmito dvomi mocnosťami, ohrozuje Japonsko v prípade nového konfliktu. Ďalšou udalosťou bola tzv. dohoda deviatich mocností na Washingtonskej konferencii, kde okrem pomeru tonáže námorných síl medzi štyrmi hlavnými mocnosťami bolo rozhodnuté aj o ďalšom vývoji v Číne a jej samostatnosti³⁸. Cieľom bolo udržať medzi mocnosťami *status quo*. Vojenské kruhy neboli s výsledkom Washingtonskej konferencie spokojné. To spolu s vnútornou finančnou krízou a následnou svetovou hospodárskou krízou viedlo k úpadku politických strán a tým demokratickej vlády, vďaka čomu vojenská špička postupne získavala behom nasledujúcich rokov plnú moc nad rozhodovaním budúceho uberania sa Japonska.³⁹

Na konferencii bolo Japonsko reprezentované okrem iných aj ministrom zahraničných vecí Šideharom Kidžúróom⁴⁰. Pod jeho správou prešla japonská zahraničná politika do novej etapy tzv. Šideharovej diplomacie⁴¹. Obdobie vymedzené rokmi 1922 až 1927 sa dá považovať za tretiu etapu vo vývoji japonského imperializmu. Od predchádzajúcej politiky sa líšila umiernenějšíou diplomaciou, menej agresívnou expanziou a získavaním nových ekonomických prostriedkov. Dokonca sa zmenil aj prístup k Číne. Okrem stiahnutia jednotiek zo Sibíri boli stiahnuté aj jednotky z polostrova Šantung. Ale na druhú stranu bol vplyv Japonska za pomoci jednotiek kwantungskej armády naďalej udržovaný, keďže sa z ostatných častí Mandžuska nestiahli. Dôvodom boli veľké hospodárske investície, predovšetkým v podobe ťažkého priemyslu a taktiež značne

³⁷ 近衛文麿, Konoe Fumimaro (1891–1945). Premiérom od 1937 až do 1939. V roku 1945 bol odsúdený tokijským tribunálom, na čo spáchal samovraždu.

³⁸ Konferencia sa konala od septembra 1921 až do februára 1922. Tonáž činila 3:5:5 v poradí Japonsko, Veľká Británia a USA.

³⁹ JANSEN, B. M. *The making of modern Japan*. s. 519–521.

⁴⁰ 幣原喜重郎, Šidehara Kidžúró (1872–1951). Americkou okupačnou správou bol zvolený ako druhý povojnový premiér. Ministrom zahraničných vecí bol v rokoch 1924–1927 a 1929–1931.

⁴¹ VASILJEVOVÁ, Z. *Dějiny Japonska*. s. 414.

početná komunita japonských novousadlíkov⁴². Pacifistický prístup Šideharovej diplomacie najlepšie reprezentuje jeho vlastný výrok vyrieknutý hneď po nástupe na post ministra: „*Pokiaľ o to bude usilovať, musíme Číne poskytnúť čo najlepšiu priateľskú spoluprácu. Zároveň by sme sa však nemali pliesť do jej vnútorných záležitostí.*“⁴³ Zahranica politika mala vplyv aj na vnútorné záležitosti Japonska. Nový trend vo svete o presadzovaní mieru a odzbrojovaní napokon dorazili aj k pobrežiam ostrova. Behom týchto piatich rokov popri postupnom odzbrojovaní, došlo aj k 25% zníženiu rozpočtu na obranu z 65,4 % celkového štátneho rozpočtu vyhradených pred rokom 1922.⁴⁴

1.3 Návrat k agresívnej zahraničnej politike v rokoch 1922–1932

Počiatočná zmena v tomto vývoji nastala po demisii premiéra z dôvodu finančných machinácií. Na čelo vlády bol postavený bývalý generál Tanaka Giiči⁴⁵. Tanaka na poste premiéra opäť presadzoval „aktívnu politiku“ voči Číne. To v podstate znamenalo navrátenie ku expanzívnej politike vedenej v Mandžusku a Sibíri medzi rokmi 1918–1922, ktorú sám Tanaka pôvodne presadil. Agresívny prístup Tanaky bol evidentný z obsahu Východnej konferencie⁴⁶. Naplánované boli ďalšie kroky v Mandžusku a taktiež počiatočné plány s juhovýchodnou Áziou⁴⁷ po úplnom ovládnutí Číny, ktoré viedli k udalostiam 2. svetovej vojny. Nezostalo len u plánov, ale vláda pod premiérom Tanakom znovu vyslala vojenské oddiely na polostrov Šantung. Dôvodom bol zásah kuomintangskej vlády so sídlom v Nankingu proti vláde v Mandžusku. Viedol ju pro japonský generál Čang Cuo-lin⁴⁸. Cieľom bolo znovunadobudnúť stratené územia, ale zásah nebol úspešný. Kuomintangskej armáde sa podarilo obsadiť Peking, kvôli čomu Čang Cuo-lin zvolil ústup. Do 1928 sa podarilo kuomintangskej vláde zjednotiť väčšinu Číny, čím bola ohrozená japonská suverenita juhomandžuskej železnice. Kwantungská armáda toto interpretovala ako pokus o zradu, a preto sa uchýlila k atentátu. Toto vyvolalo v Číne vlnu nacionalizmu a ako formu proti japonskému odporu bojkot

⁴² JANSEN, B. M. *The making of modern Japan*. s. 588.

⁴³ Cit. in: DICKINSON, R. F. *World war I and the triumph...* s. 129.

⁴⁴ DICKINSON, R. F. *World war I and the triumph...* s. 106–116.

⁴⁵ 田中義一, Tanaka Giiči (1864–1929). Autenticnosť Tanakového memoranda je stále nejasná. Bol to dokument zhrnujúci obsah z východnej konferencie, ktorý stanovoval budúci kurz Japonska.

⁴⁶ Konala sa v roku 1927 v Tokiu a zúčastnili sa jej ministri pozemnej armády a námorníctva a diplomati umiestnený v Číne.

⁴⁷ V texte sa bude vyskytovať v skrátenom tvare JVA.

⁴⁸ 張作霖, Čang Cuo-lin (1875–1928). Po prvej čínsko-japonskej vojne v čínskej provincii vybudoval domobranu, z ktorej sa v roku 1918 stala početná armáda spravujúca Mandžusko.

japonského tovaru. Pretože bola kwantungská armáda z tohto dôvodu povolaná späť bol v roku 1929 Tanaka prinútený podať demisiu.⁴⁹

Dôvodmi, ktoré viedli veliteľov kwantungskej armády jednať nezávisle na postoji vlády bolo nepochybne viacero, ale ten, ktorý mal najväčší podiel na vypuknutí Mandžuského incidentu bol svetová hospodárska kríza. Kríza zasiahla celkovú hodnotu japonských vývozov medzi rokmi 1929–1931 až o 50 %.⁵⁰ Vojenské kruhy videli za ekonomickou recesiou neschopnosť politických strán, teda im ju kládli za vinu. To malo za následok vzostup protidemokratických názorov, ktoré boli posilnené aj vďaka fašizácií Nemecka a Talianska. Aj keď sa už v roku 1931 politickým stranám podarilo zvrátiť následky krízy, nemalo to vplyv na konečný úpadok ich moci. Ďalším podstatným dôvodom bol strach zo Sovietskeho zväzu, a to konkrétne jeho možná angažovanosť vo východnej Ázii. Sovietsky zväz v roku 1928 práve vyhlásil päť ročný ekonomický plán. Cieľom tohto plánu bolo revitalizovať a modernizovať sovietske poľnohospodárstvo. Silnejúcim komunistickým zmýšľaním kuomintangskej vlády a upevňovaním jej pozícií v Mandžusku boli teraz ohrození aj japonský usadlíci. To hlavne na polostrove Šantung, kde dochádzalo medzi kórejskými usadlíkmi a čínskymi obyvateľmi k násilným stretom. Cieľom japonskej vlády pre usídľovanie japonských farmárov v Mandžusku bolo hlavne vybudovanie obranných osídlení pozdĺž severnej hranice so Sovietskym zväzom⁵¹. Navyše bola uznaná legitímnosť kuomintangskej vlády Šideharom. Zo strachu z blížiacej sa vojny členovia kwantungskej armády plukovník Itagaki Seiširó⁵² a podplukovník Išiwaru Kandži⁵³ navrhli dva možné plány riešenia situácie. Prvý z nich sa týkal prevratu centrálnej vlády v Tokiu a vyhláseniu stanného práva a druhým bolo znovuzískanie plného vplyvu v Mandžusku. Nakoniec sa rozhodlo pre intervenciu v Mandžusku.⁵⁴

Intervencia v Mandžusku sa začala mukdenským incidentom 18. 9. 1931 Aj keď sa zdalo, že vyvolanie incidentu bolo nezávislá akcia nižších dôstojníkov, opak bol pravdou. Generálny štáb a velenie kwantungskej armády si plánu boli vedomí a zároveň ho aj podporovali. Intervencia vyvrcholila 1. 3. 1932 vyhláseným bábkového štátu Mančukuo

⁴⁹ VASILJEVOVÁ, Z. *Dějiny Japonska*. s. 418–421.

⁵⁰ REISCHAUER, E. O., Albert M. CRAIG. s. 240.

⁵¹ JANSEN, B. M. *The making of modern Japan*. s. 589.

⁵² 板垣征四郎, Itagaki Seiširó (1885–1948). Už ako generál bol zvolený ako hlavný veliteľ invazívnej armády v druhej čínsko-japonskej vojne. Po skončení 2 sv. vojny Spolu s Išiwarom boli odsúdení tribunálom a popravení za svoje zločiny.

⁵³ 石原莞爾, Išiwaru Kandži (1889–1949). Na rozdiel od Itagakiho bol nekonformný a bol proti druhej čínsko-japonskej vojne.

⁵⁴ JANSEN, B. M. *The making of modern Japan*. s. 579–580.

na čele s Pchu I⁵⁵. Japonsko bolo komisiou Spoločnosti národov vyslanej do Mandžuska označené za agresora. Neskôr nasledujúceho roka Japonsko vystúpilo zo Spoločnosti národov. Aj vo vnútorných záležitostiach Japonska došlo k výraznej zmene. Kabinet na čele s Wakacukim Reidžiróom⁵⁶ nebol schopný riešiť danú situáciu, čo Wakacukiho dovedlo k rozhodnutiu opustiť post premiéra. Jeho miesto nahradil Inukai, ale ten bol v krátkom čase zavraždený ultranacionalistami. Nakoniec bolo udelené vymenovanie nového kabinetu umiernenému admirálovi Saitóovi Makotovi⁵⁷, ktorý bol zvolený ako najlepší kompromis pre obmedzenie vplyvu vojenských kruhov. Taktiež bola vykonaná zmena na poste ministra zahraničných vecí, ktorý držal Šidehara. Post prebral Učida Jasuja⁵⁸. Ten stál za neústupnou diplomaciou „*spálenej zeme*“. Týmto prechádza japonský imperializmus do poslednej štvrtej etapy. Nielenže na rozdiel od predchádzajúcej fázy Japonsko prechádza na úplnú expanziu, ale tiež upúšťa od cieľa dosiahnuť skrz spoluprácu so západnými veľmocami rovnaké postavenie, o ktoré usilovalo od reštaurácie Meidži.⁵⁹

1.4 Rysy vedúce k japonským strategickým rozhodnutiam v 20. storočí

Vynájdenie nových technológií má nedozerateľný dopad na historický vývoj národov a nepopierateľne Japonsko je jedným z týchto národov. Japonsko v súčasnosti patrí medzi popredných lídrov vo výskume technológií. Avšak nebolo tomu tak vždy. Geograficky je Japonsko ostrovnou krajinou, čo ho robilo v ranných vekoch izolovaným, pretože ho delí od kontinentu Kórejsky prieliv, čo približne tvorí 170 kilometrov. Táto relatívna izolovanosť v premoderných dobách ho na rozdiel od Kórei, udržala pomerne nezávislým od Číny, najväčšia kultúrna, politická a ekonomická mocnosť vo východnej Ázii V piatom storočí pred n. l. sa začínajú objavovať prvé zmienky pestovania ryže a metalurgie pochádzajúce z území dnešnej Číny a Kórejského polostrova.⁶⁰

⁵⁵ 溥儀, Pchu I (1906–1967) Od 1908 až 1912 bol posledným cisárom Čching dynastie a posledným cisárom v celej Čínskej histórii.

⁵⁶ 若槻禮次郎, Wakacuki Reidžiró (1866–1949). Premiérom v krátkom období 1946–47, pretože bol donútený odstúpiť.

⁵⁷ 齋藤実, Saitó Makoto (1858–1936). Po jeho zavraždení mu bol za jeho zásluhy udelený rád Chryzantémy.

⁵⁸ 内田康哉, Učida Jasuja (1865–1936). Reprezentoval Japonsko na parížskej konferencii pri podpísaní Briandov-Kellogovho paktu.

⁵⁹ Tamtiež. s. 582–585.

⁶⁰ REISCHAUER, E. O., Albert M. CRAIG. s. 8.

Po otvorení japonských prístavov zvyšku sveta a zároveň uvedomením si svojej zaostalosti voči západným krajinám, sa začína vlastenecké sebauvedomenie japonského národa. Dochádza k vzbuře v južných kniežactvách Sacuma a Čóšú pod vedením mladých generálov pochádzajúcich z nižších samurajských rodov, ktorí volajú po reštaurácii cisárskej moci. Spočiatku to boli práve oni, ktorí boli pôvodne proti rozhodnutiu šógunátu otvoriť prístavy a tiež modernizácii. Ich sloganom bolo *sonnó džóí*⁶¹ „česť cisárovi, vypovedanie barbarom“, no postupným získaným prevahou nad šógunátnymi silami, ktorých posledný vzdor bol ukončený dňa 3. 1. 1859, kedy sa slogan, ktorý hlásali zmenil na *fukoku kjóhei*⁶², čo v preklade znamená „bohatá krajina, silná armáda“.⁶³

Geopolitická situácia zohráva dôležitú rolu pri historickom rozvoji krajiny. Hans J. Morgenthau radí geografiu vo svojom rebríčku nazvanom *zložky moci národa* na prvé miesto a označuje ju ako „*najstabilnejší faktor na ktorom závisí moc krajiny a je klamné predpokladať, že technický vývoj prepravy, komunikácií a vedenia vojny zmenšilo dôležitosť geografických rysov*“.⁶⁴

Každá krajina sa vyznačuje unikátnym súborom geopolitických rysov. V Japonskom prípade je to či už fakt, že Japonsko je krajina tiahnuca sa od svojho severného cípu až po svoj južný cíp tisícky kilometrov cez niekoľko podnebí alebo fakt, že je ostrovnou krajinou vzniknutou sopečnou činnosťou oddelene od eurázijského kontinentu, kvôli čomu má mizivé množstvo prírodných surovín a jej reliéf je značne hornatý s menej než 15 % obhospodarovateľnej pôdy.⁶⁵ To spolu s pozíciou ostrovov v rámci svetového kontextu umožnilo Japonsku vo väčšej miere sa samostatne vyvíjať a neskôr počas 19. storočia zohralo významnú úlohu pri jeho strategických rozhodnutiach vedúcich k udalostiam 2. svetovej vojny.

⁶¹ 尊王攘夷, úcta cisárovi, vypovedanie barbarom.

⁶² 富国強兵, bohatá krajina, silná armáda.

⁶³ WOOLLEY, P. J. *Geography and Japan's strategic choices: from seclusion to internationalization*. Washington D.C.: Potomac Books, 2005. ISBN: 1-57488-667-3. s. 52–56.

⁶⁴ Cit. in: Wooley, *Geography and Japan*, str. 7.

⁶⁵ *The World Factbook* [online]. Central Intelligence agency [cit. 2017-26-10]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ja.html>

2. Priebeh druhej svetovej vojny a obdobie jej predchádzajúce

2.1 Posledná etapa v japonskom imperializme a príčiny vedúce k udalostiam v juhovýchodnej Ázii od roku 1932.

Koncom prvej svetovej vojny nadobudlo Japonsko teritória dosahujúce rozsahom podobný rozsahu teritória v roku 1942. Ale po konci vojny sa zmenil prístup západných mocností k záležitostiam východnej Ázie. Predovšetkým ohľadom pôsobenia Japonska v Číne, a to hlavne zo strany USA. Na washingtonskej konferencii bolo Japonsko nútené vzdať sa rozsiahlych území a tiež došlo k zmenám alebo zániku v oblasti medzinárodných dohôd. Neopierateľne toto boli hlavné príčiny, ktoré viedli k mandžuskému incidentu. Tento incident sa odohral práve vo chvíli, keď ešte Veľká Británia a USA stále boli zaneprázdnení následkami svetovej ekonomickej krízy, vďaka čomu sa z medzinárodného hľadiska incident udial takmer bez povšimnutia západných mocností. Japonské dobové a budúce záujmy v Číne boli vo väčšej miere tolerované až do druhej čínsko-japonskej vojny⁶⁶. Neopomenúť je potrebné aj dôvod, že Japonsko slúžilo ako sila zabraňujúca Sovietskemu zväzu rozširovanie svojho vplyvu.⁶⁷ V prípade sovietskeho zväzu to bol fakt, že v tomto čase nechcelo vzbudiť medzinárodný incident. Krátko po vyhlásení bábkového štátu Mančukuo⁶⁸ bola predaná Lordom Lyttonom správa z inšpekcie udalostí mandžuského incidentu. Na základe správy rada spoločnosti národov rozhodla, že japonský zásah nemohol byť zo sebaobrany. Následne sa neuspokojené Japonsko z rozhodnutia rady vzdalo svojho kresla v spoločnosti národov.⁶⁹

Nemohúcnosť spoločnosti národov presadiť svoju vôľu a výsledky londýnskej konferencie⁷⁰ taktiež presvedčilo Taliansko a Nemecko ignorovať ich a vydať sa na svoju vlastnú cestu čo koniec koncov doviedlo všetky tri krajiny k izolovanosti sa od ostatných a neskoršej expanzii do susedných teritórií. Preto nie je prekvapeným, že Japonsko v decembri 1936 podpísalo s Nemeckom a Talianskom dohodu a tým vznikol pakt troch.

⁶⁶ Pre USA a Britániu, predstavovala ekonomická kríza a následné vznikajúca nestabilita v Európe, ktorá skončila vypuknutím druhej svetovej vojny vážnejší problém. Tým chcem naznačiť, že japonská prítomnosť v Číne nemala na stav medzinárodných vzťahov závažnejší vplyv.

⁶⁷ PEATTIE, M. The Japanese colonial empire, 1895–1945. In: DUUS, P. *The Cambridge History...* s. 297.

⁶⁸ 滿州国, Manšúokoku.

⁶⁹ BURKMAN, W. T. *Japan and League of Nations*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2008. ISBN: 978-0-8248-2982-7. s. 170.

⁷⁰ Na konferencii sa nanovo stanovil pomer tonáže loďstva pôvodne stanovenej počas washingtonskej konferencie.

K uzavretiu dohody patrične prispelo tiež oficiálne prehlásenie Japonska a Nemecka za nepriateľa sovietskeho zväzu. Preto začali na východe zvyšovať počet udržiavaných mužov a uzavreli s Mongolskom zmluvu a vzájomnej obrane.⁷¹ Japonsko bolo od Mandžuského incidentu až po koniec druhej svetovej vojny zapletené v nepretržitých konfliktoch. Pre vysporiadanie sa s ekonomickou krízou boli Japonci odsúdený k expanzii, keďže im chýbala potrebná surovinová základňa. Preto, aby uspokojili zvyšujúce sa ekonomické nároky vplyvom rozvoja nezostávalo im v podstate nič iné. Do vypuknutia druhej čínsko-japonskej vojny Japonsko expandovalo ďalej do severovýchodných častí Mandžuska a napokon vniklo na územia vnútorného Mongolska.

Ako počiatok druhej vojny s Čínou sa považuje incident z roka 1937 na moste Marca Póla nachádzajúci sa v blízkosti Pekingu. Tentoraz však agresia nebola vyvolaná zo strany Japonska, ale naopak z čínskej strany. Väčšina japonskej vlády pôvodne neplánovala vyvolať konflikt s Čínou z dôvodu hrozby zo strany Sovietskeho zväzu. Ale nasledujúci deň po incidente sa kuomintangská vláda rozhodla vyslať vojenské jednotky smerom na sever. To bolo pre japonskú vládu dostatočným podnetom pre zásah. Po niekoľkých stretoch čínske hlavné velenie 15. 8. 1937 vydalo brannú povinnosť, čím vstúpilo do nepretržitej 8 ročnej vojny. Neúspechom Japonska uzavrieť prímerie s Čínou bola nejednotnosť Číny. Jednotlivé politické strany vo vláde sa nedokázali medzi sebou zhodnúť, a preto zvolila komunistická strana partizánsky spôsob vedenia vojny, ktorý sa zameriaval na vyčerpávanie japonských zdrojov. Toto sa prejavilo byť najefektívnejší spôsob, a tak prešli na tento spôsob boja i ostatné mocenské skupiny⁷². Taktiež sa tento spôsob prejavil byť najefektívnejším proti japonskej armáde. Do konca roka 1937 sa podarilo Japonsku obsadiť Nanking, centrum kuomintangskej vlády, ktorá preto bola nútená stiahnuť sa západne do Čchung-čchingu. Do konca roku 1938 sa následne podarilo kwantungskej armáde, a to aj za pomoci námorníctva podmaniť ďalšie strategicky dôležité mestá v Číne.⁷³

Vývoj medzinárodných vzťahov Japonska po prvej svetovej vojne sa vždy, nie je prehnané povedať, vo veľkej miere dotýkali otázky Sovietskeho zväzu a jeho hrozby na

⁷¹ REISCHAUER, E. O., Albert M. CRAIG. s. 249.

⁷² Partizánske oddiely viedli viaceré parlamentné strany Kuomintangskej vlády. Či už to bola komunistická strana na čele s Mau Ce-tungom alebo vládnuca strana na čele s Čankajškom, ktorá prešla na tento spôsob boja až po komunistoch.

⁷³ PEATTIE, M. The Japanese colonial empire, 1895–1945. In: DUUS, P. *The Cambridge History...* s. 298–330.

výsostne postavenie Japonska vo východnej Ázii. Dohoda s Nemeckom a Talianskom bola priamym dôsledkom snahy zabezpečiť si ochranu voči Rusom. To však na druhú stranu viedlo k zhoršeniu vzťahov s USA a Veľkou Britániou. Pre Sovietsky zväz bolo v Európe najnebezpečnejším nepriateľom práve Nemecko, vďaka čomu boli bilaterálne vzťahy s Nemeckom pre Japonsko tak dôležitými. Do polovice roku 1939 sa Japonsko vyhrážalo Sovietskemu zväzu, že uzavrie spojenectvo s Nemeckom, ale k tomu nakoniec nedošlo, pretože v prípade, že Nemecko vyhlási vojnu Sovietskemu zväzu, bude musieť vyhlásiť otvorenú vojnu Veľkej Británii a USA. Avšak pre túto podmienku bola dohoda bezprostredne odmietnutá, keďže námorná sila amerického námorníctva vzbudzovala u japonských admirálov značné obavy.⁷⁴

Vo vnútri vlády a vojenských kruhoch panovali buď pro-americké, alebo pro-nemecké tendencie, pričom väčšina, predovšetkým vojenské kruhy, sa prikláňala k Nemecku. Neskôr v roku 1939 po neúspešnom pokuse o uzavretie dohody, uzavrelo Nemecko so Sovietskym zväzom dohodu o neútočení, čo viedlo k porážke Japonska pozdĺž mandžusko-mongolskej hranice, pretože bolo Sovietskemu zväzu umožnené presunúť svoje zdroje do pozícií v Ázii.

Zahraničná politika sa v tomto období často menila, čo bolo priamym dôsledkom častého pádu vlády. Pre neúspešné uzavretie dohody s Nemeckom odstúpil z postu predsedu vlády Hiranuma⁷⁵, ktorého ešte po jednom pokuse o opätovné zostavenie kabinetu vystriedal admirál Jonai⁷⁶. Tento silno pro-americký admirál vynaložil snahu o zlepšenie vzťahov s USA, ale s ohľadom na nie veľmi dávne kruté činy japonskej armády v Číne, bola možnosť zlepšenia situácie pre Japonsko mizivá.⁷⁷ To jest iba za predpokladu, že by sa Japonsko bolo ochotné vzdať pozícií v Číne, pričom keď zoberieme v úvahu doterajšie činy generality a vo všeobecnosti armády, sa to zdá byť samé o sebe vylúčené. Je potrebné nezabúdať, že vojenské kruhy považovali parlament za prekážku, keďže vyznávali odvolávanie a zodpovedanie sa len priamo cisárovi. Preto v prípade nezhody rozhodnutí vlády a s ich vlastnými cieľmi, vo svojej podstate konali nezávisle

⁷⁴ REISCHAUER, E. O., Albert M. CRAIG. s. 251.

⁷⁵ 平沼騏一郎, Hiranuma Kiičiró (1867–1952). Ako 24. japonský premiér vládol od januára do augusta 1939

⁷⁶ 米内光政, Jonai Micumasa (1880–1948). Podporený cisárom Šówa vládol ako 26. premiér a bol silno proti paktu troch.

⁷⁷ REISCHAUER, E. O., Albert M. CRAIG. s. 252.

na parlamente. Takže aj keby sa podarilo s USA uzavrieť výhodnú dohodu, existovala veľká pravdepodobnosť, že by parlament znovu obišli.

Počiatkom roku 1940 došlo znovu k pádu vlády a tentoraz vláda, ktorá nahradila tu predošlú, bola armádou a námorníctvom ovplyvňovaná najviac. Všetky dôležité posty boli obsadené, buď armádnymi príslušníkmi alebo politikmi prítakávajúcimi armádnym zložkám. Dovŕšením osy Berlín-Rím-Tokio bolo uzavretie paktu troch dňa 27. 7. 1940. Pretože Nemecko malo v tomto čase dobré vzťahy a vystopovalo ako prostredník pri vyjednávaniach Japonska so Sovietskym zväzom, dosiahli tým uzavretie dohody o vzájomnej neutralite. Ale to Japonci ešte netušili o Nemeckom napadnutí Sovietskeho zväzu. Či Japonsko zasiahne bolo podmienené na jednej strane dohodou o neutralite a na druhej strane spojenectvu s Nemeckom. Nakoniec nezasiahli, pretože nemecký postup bol začiatkom decembra 1941 zastavený pred Moskvou. Len za dva krátke mesiace sa druhý Konoeho kabinet opäťovne rozpadol. Do hlavnej pozície vlády nastúpil predchádzajúci minister vojny Tódžo Hideki⁷⁸ Tým bola polemika medzi Južnou expanziou⁷⁹ a Severnou expanziou⁸⁰ takmer definitívne naklonená smerom na juh.⁸¹

Rozhodnutie, ktorým smerom sa bude postup expanzie uberať, bolo taktiež podmienené bilaterálnymi vzťahmi s USA a Veľkou Britániou. Udržanie vzťahov aspoň na rovnakej rovine od roku 1937 až do útoku na Pearl Harbor bol veľmi dôležitý. Skutočnosťou bolo, že Japonsko pre svoju expanziu v Ázii záviselo na americkom kapitále, dodávkach ropy a ostatných strategických surovín. Dôvod prečo by prerušenie obchodných vzťahov bolo obzvlášť zlé pre ekonomiku, bol fakt, že USA svojimi dodávkami ropy pokrývalo 80 % z ročnej spotreby.⁸² Zvyšok pochádzal z Holandskej východnej Indie, ak pomineme zanedbateľnú domácu produkciu.

Američanom sa nepáčila agresia voči Číne, a preto sa pokúsili nastoliť ekonomický nátlak na Japonsko, tým že znovu uzavreli vzájomnú obchodnú zmluvu po jej vypršaní v roku

⁷⁸ 東条英機, Tódžó Hideki (1884–1948). Jeden z najhorších japonských zločincov odsúdených na trest smrti Tokijským procesom. Prikázal zahájenie útoku na Pearl Harbor.

⁷⁹ 南進論, Nanšinron. Ideológia, ktorá z politicko-ekonomického hľadiska rieši rozpínanie impéria do JVA. Počiatky tohto zmýšľania sa objavujú už v období Meidži

⁸⁰ 北進論, Hokušinron. Geopoliticky opak *nanšinron* so zameraním na Rusko a Mandžusko, ktorý vznikol v období Šówa.

⁸¹ Tamtiež s. 252–254

⁸² IGUCHI, H. Japanese Foreign Policy and the Outbreak of the Asia-Pacific War: the Search for a Modus vivendi in US–Japanese Relations after July 1941. In: McDONOUGH, Frank. *The Origins of the Second World War: An International Perspective*. London: Continuum International Pub. Group, 2011. ISBN: 978-1-4411-0773-2. s. 467.

1940. Ale o proti predchádzajúcej zmluvy mala obmedziť japonský kapitál v amerických bankách. Najdôležitejšou časťou pôvodnej zmluvy pre Japonsko, bolo zabezpečenie prísunu vojenských materiálov pre japonské vojenské akcie. Japonsku sa však podarilo novú zmluvu čiastočne obchádzať tajnými bankovými účtami.⁸³ Plne embargo bolo uvalené až v roku 1941 po tom, čo pozemná armáda presunula svoje jednotky zo severnej Indočíny do južnej (viz. Obrázková príloha 1). Je však potrebné poznamenať, že Japonsko sa pokúšalo z Mandžuska vytvoriť svoju ropnú základňu, aby sa tak osamostatnilo od závislosti na zahraničnom dovoze. Táto snaha sa im však vôbec nevydarila, čoho si dokonca boli vedomí aj Americkí diplomati umiestnení v Mandžusku.

Zároveň vyvíjali snahu o obsadenie južnej Číny a problémy s jej obsadením dávali za vinu zahraničnej pomoci ostatných krajín. Práve zahraničná pomoc bola príčinou vpádu do severnej Indočíny. To však viedlo k prehĺbeniu zhoršujúcemu sa vzťahu s USA. Nevhodné by bolo opomenúť americkú politiku o neutralite⁸⁴. Jej existencia bola dôvodom prečo Japonsko oficiálne nevyhlásilo krajinám, do ktorých vpadla vojna. Preto v krajinách vytváralo bábkové režimy, pretože inak by to viedlo k zastaveniu životne dôležitého obchodu. Preto, keď bolo odrezané od strategických materiálov, bolo nútené získať ich z iných zdrojov. Dňa 1. 8. 1941 bolo uvalené na Japonsko od USA a jeho spojencov pod záštitou ministra zahraničných vecí Hullom⁸⁵ plné embargo na ropu.⁸⁶ Cieľom embarga bolo zbaviť Japonsko surovín pre ďalší postup do JVA. Z toho vyplýva, že vypuknutie konfliktu so Sovietskym zväzom iniciovaný Japonskom bol týmto bodom vylúčený⁸⁷. Priama príčina pre úplné embargo nastala 28. 7. 1941 po tom čo Japonsko vyslalo jednotky do južnej Indočíny, aj napriek tomu, že USA ponúklo Japonsku rovný prístup k surovinám v Indočíne, pod podmienkou stiahnutia jednotiek z celej Indočíny.⁸⁸

⁸³ Tamtiež. s. 466.

⁸⁴ Bol súbor zákonov uzákonených kongresom v druhej polovici 30. Rokov, ktoré mali obmedzovať účasť USA vo vojnách.

⁸⁵ Cordell Hull (1871–1955). Za svoju prácu a rolu ministra zahraničných vecí získal Nobelovu cenu za mier.

⁸⁶ POST, P. Chronological Table In: *The Encyclopedia of Indonesia in the Pacific War*. Leiden: Brill, 2010. ISBN: 978-90-04-16866-4.

⁸⁷ Japonsko sa snažilo nazhromaždiť behom posledných pár rokov do zásoby strategické zdroje, predovšetkým ropu, ako poistku. Pokiaľ by sa v tomto bode rozhodli pre útok na ZSSR, uskladnená ropa by vydržala len na jeden a pol roka a tým stratili možnosť akejkoľvek šance na víťazstvo. Ironiou zostáva, že uvalenie embarga malo Japonsko odradiť od ďalšej expanzie. To ale malo vo výsledku opačný efekt. ARIMA, Y. *The way to Pearl Harbor: US vs. Japan*. [online]. ICE Case Studies [cit. 2018-09-04]. Dostupné z : <http://www1.american.edu/ted/ice/japan-oil.html>

⁸⁸ IGUCHI, H. *Japanese Foreign Policy and the Outbreak of the Asia-Pacific War...* s. 467–471.

Briti a USA rozhodli o budúcom prístupe k Japonsku na Argentínskej konferencii 9. 8. 1941 na základe nedávnych udalostí v Indočíne, pôsobenia Japonska v Číne a uzavretí paktu troch. Vojenská pomoc prostredníctvom zásobovania Sovietskeho zväzu a Číny bol spôsob USA ako sa nepriamo angažovať v riešení situácie. Japonské rozhodnutie vstúpiť do otvorenej vojny bolo stanovené na začiatok decembra, pokiaľ nebude dosiahnuté diplomatické riešenie do 29. novembra. Do tohto dňa od uvalenia embarga prebehlo medzi krajinami značný počet diplomatických jednaní. Aby USA upustilo od embarga požadovalo od Japonska podvoliť sa Hullovmým štyrom princípom.⁸⁹ Okrem toho požadovali vystúpenie z Osy, stiahnutie jednotiek z južnej Číny a Indočíny a zároveň v prípade Číny zastaviť akékoľvek zásahy do vnútorných záležitostí krajiny.⁹⁰

Idea pre južnú expanziu existovala v japonských vojenských kruhoch už niekoľko rokov pred druhou svetovou vojnou, ale hrubý náčrt začal vznikať až po uvalení úplného embarga. Hlavným cieľom južnej expanzie bola Holandská Východná India, pretože to bola jediná oblasť produkujúca dostatočný objem ropy v regióne. Japonsko z dôvodu závislosti na rope z amerických zdrojov, sa pokúšalo s Holandskom dohodnúť o zvýšení objemu importovanej ropy. Do uvalenia embarga Holandsko zásobovalo Japonsko ropou v objeme približne 13 % z celkového dovozu.⁹¹ Ročná kapacita produkcie ropy predstavovala v roku 1939 8 miliónov ton, pričom Japonsko ročne potrebovalo na pokrytie svojich potrieb zhruba 5 miliónov.⁹² Ale pre vývoj na európskom kontinente ako spojenec Veľkej Británie a USA a taktiež aj to, že väčšina ropných firiem bola vlastnená týmito dvomi mocnosťami, znamenalo neúspech týchto jednaní. Niet divu, že Japonsko nakoniec zaútočilo na USA a obsadilo Holandskú východnú Indiu, keďže bolo postavené do pozície, kedy útok bol jediný spôsob udržania svojho impéria .

2.2 Južná expanzia

Hlavným cieľom, ako som už v práci poznamenal bolo získanie ropných zásob a produkcie Holandskej Výhodnej Indie. Na južnej expanzii sa podieľalo 11 vojenských oddielov o veľkosti štyroch brigád celkovo čítajúcich 400 tisíc mužov, za podpory

⁸⁹ BARNHART, A. Michael. *Japan Prepares for Total war: the Search for Economic security, 1919–1941*. Ithaca: Cornell University Press, 1987. ISBN: 978-0-8014-9529-8. s. 248.

⁹⁰ BARNHART, A. Michael. *Japan Prepares for Total war...* s. 249.

⁹¹ ARIMA, Y. *The way to Pearl Harbor: US vs. Japan*. [online]. ICE Case Studies [cit. 2018-09-04]. Dostupné z : <http://www1.american.edu/ted/ice/japan-oil.html>

⁹² REMMELINK, W. *The Invasion of Dutch Indies*. Leiden: Leiden University press, 2015. ISBN: 978-94-0060-229-8. s. 11.

v počte asi 700 lietadiel (viz. Obrazová príloha 2).⁹³ Prvou z týchto štyroch brigád bola 14. armáda, ktorej úlohou bolo zaistiť Filipíny v priebehu 50 dní. Po obsadení Manili bol 48. oddiel vyčlenený pre pomoc 16. armáde pri invázii Jávy. Ďalej to bola 15. armáda určená pre obsadenie Thajska pred inváziou do Barmy, ktorá bola jej prvoradým cieľom. 16. armáda bola stanovená ako hlavná útočná sila na Jávu s najdlhším časovým vymedzením, ktoré činilo až 150 dní. Poslednou bola 25. armáda, ktorej prvou úlohou bolo obsadenie Malajzie a tiež po jej obsadení vniknúť na Sumatru a ostrov Kalimantan, vrátane britskej časti ostrova (viz. Obrázková príloha 2).⁹⁴ Stručne povedané, plán pozostával z rýchleho útoku na Malajziu, Filipíny a Kalimantan, a následného zriadenia základní, zaistenia miestnych surovín a vytvorenia obranného pásma pozdĺž Sundských ostrovov, aby tak bola umožnená hladká koordinovaná invázia do Jávy. Hlavným dôvodom invázie do Barmy bolo odrezanie poslednej zásobovacej trasy do Číny (viz. Obrazová príloha 3). Invázia do Holandskej Východnej Indie závisela na výsledku prekvapivého útoku na Pearl Harbor. Ale na druhú stranu obsadenie Filipín a Malajzie by bolo vykonané nezávisle na úspechu v Pearl Harbor. Počiatočne odhady predpokladali, že pre plné vykonanie operácie bude potrebné 120 dní, avšak vďaka priaznivému vývoju bola južná expanzia nakoniec vykonaná behom 92 dní.⁹⁵

2.2.1 Thajsko

Invázia do Thajska začala nadržanom 8. decembra za spolupráce 25. a 15. armády. Južne od Bangkoku cez Thajský záliv sa za pomoci námornej flotily vylodila 25. armáda. Pozostávala z 5. oddielu, ktorý sa vylodil na pobrežiach v blízkosti miest Nakhon, Singora, Ban Don a Pattani. Druhým bol 18. oddiel, ktorý sa zase vylodil v blízkosti Malajského Kota Bharu (viz. Obrazová príloha 2). Útok bol spozorovaný britskými prieskumnými lietadlami, ale pretože Japonsko nebolo ešte s Britmi vo vojne poplach nebol vyhlásený. Na pobreží medzi Singorou a Pattani mali byť umiestnené tri thajské oddiely, ale žiaden z nich ho nebránil. Vstupom do mesta sa stretli s malým odporom jednotiek, ktoré sa aj tak za krátko vzdali. Medzitým sa taktiež japonským jednotkám podarilo opäť bez vzdoru obsadiť zopár menších leteckých dráh. Avšak tu začal byť japonský 5. oddiel obstreľovaný thajským delostrelectvom. Odstreľovanie netrvalo dlho,

⁹³ ROTTMAN, J. G. *Japanese Army in World War II: Conquest of the Pacific 1941–42*. Oxford: Osprey Publishing, 2005. ISBN: 978-18-4176-789-5. s. 13.

⁹⁴ Tamtiež s. 13.

⁹⁵ REMMELINK, W. *The Invasion of Dutch Indies*. s. 4–7.

pretože okolo poludnia prišiel z thajského velenia príkaz na ukončenie všetkých útočných činností.

Pôvodne 55. oddiel 15. armády bol rozmiestnený na severe Indočíny. Do dňa útoku sa presunuli cez pevninu na juh Indočíny blízko Thajskej hranice. Konečným cieľom bolo hlavné mesto Bangkok. Takisto ako 5. oddiel sa nestretol s takmer žiadnym odporom, ale s jedným incidentom vzdoru sa 143. pluk, ktorý bol špeciálne oddelený od hlavnej udrenej sily, predsa len stretol (viz. Obrazová príloha 2). Jeho muži boli vysadení južne od Bangkoku neďaleko Prachuap Khirikhan, kde sa v uliciach mesta stretli so silným odporom miestnych policajných zborov. Správa o ukončení bojov prišla až na druhý deň, čo stálo Japoncov asi 115 obetí.⁹⁶

Celkovo v Thajsku konflikt netrval dlhšie než pár hodín, pretože Phibun Songkhram⁹⁷ nariadil svojej armáde, aby ukončila akýkoľvek vzdor. Ani Phibunov vlastný kabinet netušil, že vzdať sa a vytvoriť spojenectvo s Japonskom bolo jeho plánom od samého počiatku. Za podrobenie sa Thajska mu bolo sľúbené navrátenie zhabaného územia Britmi. Na čo 14. decembra podpísal tajnú dohodu o účasti thajských vojenských oddielov pri invázií do Barmy a Malajzie. Týždeň potom s Japonskom oficiálne vstúpilo Thajsko do aliancie.⁹⁸ Spojenectvo s Thajskom malo korene v roku 1933, v dobe keď Japonsko vystúpilo zo spoločnosti národov, bolo zo strany Thajska podporené zdržaním sa hlasovania. Približne v rovnakom čase prebehol v Thajsku vojenský puč, ktorého jedným z účastníkov bol sám Phibun. Potom čo sa v roku 1938 stal premiérom, zvolil ako najlepšiu voľbu pre zaistenie nezávislosti Thajska a proti váhu Británie a Francúzska, uzatvoril tajnú dohodu s Japonskom.⁹⁹

⁹⁶ YENNE, B. *The Japanese Imperial Army: The Invincible Years*. Oxford: Osprey publishing, 2014. ISBN: 978-1-78200-981-8. s. 96–97.

⁹⁷ Plaek Phibunsongkhram (1897–1964). Od 1938 až do 1944 bol Thajským premiérom. Za pomoci thajskej armády zosnoval vojenský puč a prehlásil sa vodcom Thajska. Po zosadení v roku 1957 unikol do Japonska, kde aj zomrel. Do roku 1939 bolo Thajsko známe pod názvom Siam, ktorý Phibun zmenil, aby vzbudil u thajského etnika v susediacich krajinách národnú emancipáciu.

⁹⁸ FORBES, A., HENLEY, D. *Sharat Thai Doem*. [online]. CPA media, 2012 [cit. 2018-15-04].

Dostupné z:

<http://www.cpamedia.com/article.php?pg=archive&acid=120518152031&aiid=120529165129>

⁹⁹ REYNOLDS, E. B. Anomalu or Model? Independent Thailand's Role in Japan's Asian Strategy, 1941–1943. In: DUUS, P., PEATTIE, R. M., MYERS, H. R. *The Japanese wartime empire, 1931-1945*. s. 244–245.

2.2.2 Barma

Dôvodov pre inváziu do Barmy bolo niekoľko. V prvom rade to boli nerastné suroviny, ktoré Japonsko nutne potrebovalo, ale ropa nebola jednou z nich, pretože produkcia nebola nijako význačná pre japonské potreby¹⁰⁰. Ďalej okupovaním Barmy by Japonsko vytvorilo nárazníkovú zónu medzi Britskou Indiou a Čínou a zároveň by Barma slúžila ako zázemie pre inváziu Indie. Nakoniec, a asi najdôležitejším dôvodom bolo odrezanie spojeneckých síl od poslednej zásobovacej trasy do Číny, ktorá bola hlavnou príčinou, prečo bola Barmská cesta¹⁰¹ v prvom rade vybudovaná.

Japonská útočná sila priradená pre inváziu bola 15. armáda pod velením generála Ída Šhódžiroa¹⁰² pozostávajúca z dvoch oddielov. Neskôr behom marca a apríla sa do bojov v Barme pripojili aj 18. oddiel z 25. armády, 56. oddiel z 16. armády a nové jednotky 33. oddielu 15. armády (viz. Obrazová príloha 2).¹⁰³ Proti nim stáli zmiešané oddiely pozostávajúce predovšetkým z Britov, Indov a Barmčanov. Hlavnú silu tvorili 1. Barmský oddiel a 17. oddiel Indickej pechoty, ktorá bola doplnená malým počtom britských plukov. Generál poručík Thomas Hutton¹⁰⁴ bol hlavným veliteľom barmských síl.¹⁰⁵

Prvá väčšia zrážka protistojacich síl bola 16. januára, kedy sa 143. pluku podarilo obsadiť Victoria point najjužnejší cíp Barmy. Ale prvotné útoky začali už 12. decembra. Boli nimi bombardovacie misie stíhacími bombardérmi, ktoré periodicky pokračovali až do začiatku hlavného útoku 21. januára. Konečnou destináciou hlavného útoku bolo hlavné mesto Rangún. Prvou obeťou japonských náletov bolo letisko Tavoy¹⁰⁶. 13. decembra začali prenikať do oblastí susediacich s Thajskom aj japonské jednotky v podobe malých

¹⁰⁰ Jediná oblasť s význačnejšou produkciou ropy bola v okolí Yenangyaungu. YENNE, Bill. *The Japanese Imperial Army: The Invincible Years*. s. 187.

¹⁰¹ Cesta prepojovala Rangún s Kchun-mingom. Práca na ceste začala koncom roka 1937 a bola dokončená v priebehu jedného roka 200 tisícmi čínskych pracovníkov. Využívanie trasy pre obchod započalo v januári 1939. CRAW, H. *The Burma Road*. *The Geographical Journal*. [online]. vol. 99, no. 5/6, 1942, s. 238–246. [cit. 2018-04-20]. DOI: 10.2307/1789413. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1789413

¹⁰² 飯田象二郎, Ída Šódžiró (1888–1980). Po odchode do dôchodku bol v roku 1945 znovu povolaný do služby v Mandžusku. Bol však zajatý Rusmi a väznený 5 rokov.

¹⁰³ ROTHWELL, S. *Order of Battle of the Japanese 15th army – January to April 1942*. [online]. Burma Campaign, 2015 [cit. 2018-20-04]. Dostupné z: <https://homepages.force9.net/rothwell/burmaweb/JapForces.htm>

¹⁰⁴ Thomas Jacomb Hutton (1890–1981). Do velenia barmským silám ako hlavný veliteľ, nemal žiadne skúsenosti s velením armády na bojisku.

¹⁰⁵ YENNE, Bill. *The Japanese Imperial Army: The Invincible Years*. s. 189.

¹⁰⁶ NEWELL, R. C. *Burma, 1942, 7 December 1941 - 26 May 1942: The U.S. Army Campaigns of World War II*. Michigan: Defense Dept., Army, Center of Military History, 1995. ISBN: 9780160420863. s. 6.

infiltračných skupín. Ich úlohou bolo obsadiť taktiež letiská, čím zaistili zázemie pre japonské bombardéry pri útoku na Rangún. Jednotlivým plukom sa s pomocou leteckej podpory podarilo obsadiť letiská Victoria point, Tavoy a Mergui. Medzitým sa na hraniciach pripravoval 55. oddiel na nadchádzajúci útok. 10. januára ho doplnil v prípravách aj 33. oddiel.¹⁰⁷

Hlavný útok začal postupom dvoch japonských oddielov do Kawkareiku. To viedlo barské jednotky k ústupu do Moulmeinu na rieke Salween. Prenasledovali ich nasledujúcich asi 10 dní. V Moulmeinu došlo k prvej veľkej bitke. Bolo tomu 31. januára kde hlavnou obranou silou bol 17. indický pechotný oddiel. Proti značnej japonskej prevahe neodolali ani jeden deň, a preto sa stiahli na druhú stranu rieky do Martabanu. Tam sa podarilo odrážať japonské útoky do 10. februára, ale nakoniec boli prinútení opustiť svoje pozície. 17. oddiel bol donútený zaujať pozície na moste Sittang na rovnako menšej rieke. Pozíciu udržali do 23. februára a znovu boli na ústupe. Pri ústupe nariadil veliteľ poverený obranou rieky odpáliť most, so zámerom spomaliť japonský postup. Pritom však uväznil pomerne veľkú časť svojej armády, pretože usúdil, že nemá inú možnosť. Preto keď unikali zanechali za sebou veľké množstvo munície, vojenských vozidiel a pohonných hmôt, ktoré skončili v japonských rukách.¹⁰⁸

Japonskej 15. armáde sa podarilo obsadiť Rangún 9. marca (viz. Obrazová príloha 7). Ich postup spomalilo zničenie mostu a posily na barskej strane v podobe 7. obrneného pluku a 1. barského oddielu. Ich úlohou bolo spomaliť japonský postup, aby zabezpečili bezpečný príchod ďalších posíl. V tomto čase nastala zmena vrchného velenia. Hutton bol nahradený generálom Harolldom Alexandrom¹⁰⁹ a spolu sním dorazili do Rangúnu aj nové posily. S novými posilami a uvedomujúc si neodvratiteľnú stratu Rangúnu sa rozhodol prejsť na stratégiu spálenej zeme¹¹⁰. Preto pri opúšťaní mesta jeho jednotky zničili čo najviac zásob a tiež ropné polia v okolí, no Japoncom sa dostalo do rúk aj tak 19 tisíc ton zásob pôvodne určených ako americká pomoc Číne.¹¹¹ Zároveň sa na Barskú stranu pridali aj dve čínske armády: 5. a 6. armáda pozostávajúce z 3 oddielov.

¹⁰⁷ ROTHWELL, S. *The Japanese Invasion of Burma*. [online]. The Burma Campaign, 2015 [cit. 2018-20-04]. Dostupné z: <https://homepages.force9.net/rothwell/burmaweb/japinvade.htm>

¹⁰⁸ YENNE, Bill. *The Japanese Imperial Army: The Invincible Years*. s. 191–192.

¹⁰⁹ Harold Alexander (1891–1969). Na rozdiel Huttona mal skúsenosti s velením niekoľkých armád počas prvej svetovej vojny.

¹¹⁰ MEALIN, J., HAMILTON, G. *Japanese Invasion of Burma – The Early Days*. [online]. The Anglo–Burmese Library, b.r. [cit. 2018-20-04]. Dostupné z:

http://www.angloburmeselibrary.com/uploads/6/1/8/9/6189761/japanese_invasion_27jan15final.pdf

¹¹¹ NEWELL, R. C. *Burma, 1942, 7 December 1941 - 26 May 1942: The U.S. Army...* s. 12.

Začali pochodovať 1.marca a zaujali pozície na hornom ústí rieky Sittang v Toungoo.¹¹² Po obsadení teraz už opusteného mesta japonskú 15. armádu prišiel posilniť 18. a 56. oddiel po úspešnom obsadení Jávy.¹¹³

Po obsadení Rangúnu prechádza invázia do druhej fázy. Dva čínske oddiely pod velením amerického generála prichádzajú až 8.marca do Toungoo, pretože vrchný veliteľ čínskej armády nedôveroval Britom. Britské jednotky sa koncentrovali východne od Číňanov v meste Prome. 33. oddiel postupoval pozdĺž rieky Irrawaddy s konečným cieľom v Yenangyaung. 18. a 55. oddiel mali na starosti Mandalay, do ktorého im v ceste stáli Číňania a východne od nich postupoval 56. oddiel až do Lashio. Letecké sily, taktiež pôvodne z Jávy, vo veľkom podporili pozemné oddiely, pretože za krátko úplne eliminovali spojeneckú vzdušnú prítomnosť. Najväčší odpor japonskej armáde počas celej operácie v Barme bola čínska armáda. Ich prvý stret bol 18. marca južne od Toungoo v meste Pyu. V Pyu sa Číňania udržali po tri dni, na čo sa postupne stiahli do Toungoo. Hlavné obliehanie Toungoo začalo dátumom 24. marca a 55. oddielu sa podarilo obsadiť mesto 30. marcom, potom čo sa čínske jednotky behom predošlej noci evakovali preč z mesta.¹¹⁴ V rovnakom čase sa podarilo 33. oddielu dobiť mesto Prome a 16. aprílom s ľahkosťou dobyli Yenangyaung a okolité ropné polia. Mandalay padol do rúk Japoncov 1. mája a Lashio už 29. apríla, čím bolo dovŕšené odrezanie Číny od americkej pomoci (viz. Obrázková príloha 4). Od dobytia Rangúnu sa britská prítomnosť v Barme za celé obdobie vyznačovala ústupom a implementovaním stratégie spálenej zeme s najväčšími možnými efektom.¹¹⁵

2.2.3 Holandská Východná India

Medzi japonské armády priradené pre inváziu Holandskej Východnej Indie bola 16. armáda. Pozostávala len z 2. oddielu a jej hlavný cieľ bola Jáva. Ako asistancia pre inváziu na Jávu boli určené dva oddiely. A to 38. oddiel, ktorý obsadil južnú Sumatru a 48. oddiel, ktorý pomohol pri dobývaní Jávy (viz. Obrázková príloha 2). Operačný plán južnej expanzie taktiež zahrňoval výpomoc od viacerých vyčlenených plukov z ostatných

¹¹² NEWELL, R. C. *Burma, 1942, 7 December 1941 – 26 May 1942: The U.S. Army...* s. 14.

¹¹³ RICKARD, J. *The Japanese Conquest of Burma, December 1941 – May 1942.* [online]. History of War, 2009 [cit. 2018-20-04]. Dostupné z: http://www.historyofwar.org/articles/campaign_burma_japanese.html

¹¹⁴ ROTHWELL, S. *Loss of the Shan States – Burma 1942.* [online]. The Burma Campaign, 2018 [cit. 2018-20-04] <https://homepages.force9.net/rothwell/burmaweb/Loss-Shan-States.htm>

¹¹⁵ NEWELL, R. C. *Burma, 1942, 7 December 1941 - 26 May 1942: The U.S. Army...* s. 18–19.

oblastí. Sakagučiho pluk z 56. oddielu mal za cieľ Kalimantan¹¹⁶, Itóov pluk z 38. oddielu mal za cieľ Moluky a Timor. Bali mal na starosti Kanemurov pluk, ktorý bol špeciálne oddelený z 1. taiwanského oddielu. Nakoniec tu bola 1. predsunutá skupina, ktorej cieľom bolo obsadenie Palembangu¹¹⁷ a jeho okolia. S pozemnou armádou vo veľkej miere spolupracovala aj 2. námorná flotila, ktorá bola rozdelená na východnú silu a západnú silu. Jej cieľom boli Sulawesi, ktoré obsadila samotná východná sila. Inak podporovala ostatné oddiely pri invázii na jednotlivé ostrovy (pre priebeh celej invázie viz. Obrázková príloha 5). Pod velením ABDACOM¹¹⁸ boli jednotky spojencov rozostavené po mnohých ostrovoch Holandskej Východnej Indie. Skladali sa zo zmiešaných jednotiek Británie, Austrálie, Holandska, ktoré tvorili asi 30 % celkového počtu a odvedených miestnych obyvateľov tvoriacu majoritu. Väčšina obrancov bola umiestnená vo vnútornom teritóriu, inak povedané na ostrove Jáva. Zvyšok bol rozmiestnený v rôznych počtoch po ostatných ostrovoch. Počet mužov na Jáve prevyšoval zvyšok mužov v pomere 2,2 : 1 (viz. Obrázková príloha 6).

Predtým než započala invázia na Jávu, bolo podľa plánu hlavného velenia v Saigone rozhodnuté, aby pred inváziou boli obsadené Davao a ostrov Jolo, ktoré mali slúžiť ako základne pre inváziu Kalimantanu a Sulawesi. Samotný útok sa uskutočnil behom popoludnia 16. decembra za spolupráce Sakagučiho a Miurového oddielu. Za podpory flotily sa do 19. decembra vylodili na pobreží. Cieľom Miurového oddielu bolo zaistiť letisko, ale pretože boli omylom bombardovaní vlastnými lietadlami a tiež sa im nepodarilo obsadiť ropné sklady, bol vpád do mesta posunutý na ďalší deň. Kvôli tejto nešťastnej udalosti bolo vyčlenenému Macumotovému pluku zo Sakagučiho oddielu prikázaný útok na mesto. Japonským jednotkám sa nakoniec podarilo obsadiť mesto do západu slnka, avšak s väčšími materiálnymi škodami než očakávali. Americko-filipínske jednotky nepredstavili silný odpor, s výnimkou v okolí rieky.¹¹⁹

Vylodenie na ostrov Jolo bol uskutočnený 25. decembra len Macumotovým plukom, práve preto sa pôvodne nemal zúčastniť bojov v Davae. Dorazili tesne po polnoci. Vyrazili do útoku nad ráno a do popoludnia vyhnali brániace jednotky, ktoré utekali do

¹¹⁶ Holandská časť ostrova Kalimantan bola označovaná taktiež názvom Kalimantan. Až Briti pomenovali celý ostrov Borneo.

¹¹⁷ V Palembangu a jeho okolí sa nachádzali bohaté ropné polia z ročnou produkciou až 3 milióny ton ročne. Nie je prehnané považovať Palembang za hlavný dôvod celej južnej expanzie.

¹¹⁸ Zjednotené velenie USA, Británie, Holandska a Austrálie nad JVA.

¹¹⁹ REMMELINK, W. *The Invasion of Dutch Indies*. Leiden: Leiden University press, 2015. s. 109–110.

džungle. Za pomoci miestneho kmeňa sa behom nasledujúcich pár dní vysporiadali so zbytkami odporu.¹²⁰

Vďaka veľmi priaznivému vývoju južnej expanzie sa hlavné velenie rozhodlo urýchliť vpád na Jávu. Operácia bola spustená 11. januára, kedy japonská armáda zaútočila na Kalimantan, konkrétne malý ostrov Tarakan a Manado na Sulawesi. Útok na ostrov Tarakan bol vedený Sakagučiho oddielom. Tarakan sa im podarilo obsadiť do dvoch dní, po tom čo sa nepriateľský veliteľ vzdal. Behom bojov sa mu však jeho vojakom podarilo podpáliť ropné ložiská. Sakagučiho oddiel v tomto boji stratil len 7 mužov. Ale ofenzíva na Tarakan bola vedená aj za podpory námornej flotily takzvanej západnej sily, ktorá pri útoku stratila 151 mužov a dve lode.¹²¹

Sakagučiho oddiel vyrazil z prístavu v Tarakane 21. januára a dorazil do Balikpapanu 24. januára, ďalšieho strategický dôležitého mesta z hľadiska ložísk ropy. Útok bol aj tentoraz vedený za spolupráce Sakagučiho oddielu a námornej podpory. Hlavným rozdielom tentoraz bolo použitie prekvapivého útoku rozdelením útočnej sily na dve zložky, aby sa tak zamedzilo čo najväčším škodám. Za účelom zabráneniu podpálenia ropných polí veliteľ Sakaguči vyslal dvoch zajatých dôstojníkov so správou do Balikpapanu. Prišli ale neskoro, pretože ropné polia boli vypálene už v deň ich výjazdu. Mesto sa vďaka plánu podarilo obsadiť už 25. januára a ďalším dňom vybudovať veliaci stan. Straty činili 8 mužov pri dobývaní mesta a 39 mužov počas vylodovania.¹²²

Zároveň s útokom na ostrov Tarakan sa súčasne udial aj útok na mesto Manado na severe Sulawesi. Táto akcia bola vykonaná bez účasti pozemnej armády, ale len východnou silou námorníctva. Hlavným cieľom útoku bolo Manado, ale taktiež do plánu útoku bolo zaradené mesto Kema na opačnej strane severného cípu ostrova, kde sa vylodila asi polovica jednotiek. Podporil ich aj letecký výsadok vo vnútrozemí polostrova, približne v strede medzi oboma mestami s cieľom obsadiť letiská Langoan a Kaskas. Obsadenie miest a letísk prebehlo bez vážnejších komplikácií do nasledujúceho dňa 12. januára. Útok na Manado je špecifický tým, že japonské námorníctvo sa po prvý krát pokúsilo o letecký výsadok, a úspešne.¹²³

¹²⁰ Tamtiež. s. 113.

¹²¹ Tamtiež. s. 179.

¹²² Tamtiež. s. 355–360.

¹²³ Tamtiež. s. 182–183.

Súčasne s útokom na Balikpapanu bol koordinovaný útok aj na Kendari. Zo strategického hľadiska hralo Kendari pre Japonsko dôležitú rolu ako hlavný prístav pre celú východnú časť Holandskej Východnej Indie a taktiež sa tam nachádzalo letisko, ktoré bude využité pri leteckých náletoch na Jávu. Opäť bola operácia na Sulawesi vedená len za činnosti námorníctva. Obsadenie Kendari prebehlo výlučne smerom z mora, a to Špeciálnou vylodovacou jednotkou. Na prelome noci 24. januára sa japonské jednotky vylodili na pobreží a hneď si to namierili na kendarské letisko. Holandské jednotky boli nepripravené a spanikárili, čím nechali letisko takmer nedotknuté. Obsadenie Kendari bolo dokončené toho istého večera.¹²⁴

Po úspešných útokoch 24. januára prešla japonská ofenzíva do ďalšej fázy. Ostrov Ambon na Molukách bol nasledujúci cieľ. Pevnosť na Ambone predstavovala nebezpečie pre Japonsko v podobe nepriateľskej ofenzívy, keďže tam boli umiestnené austrálske jednotky. Útok prebehol za spolupráce Itóveho pluku a Špeciálnej vylodovacej jednotky neskoro v noci 30. januára. Námorné jednotky sa vylodili severne od opevneného Ambonu a pozemné jednotky na juhu. Menšie vylodenia taktiež prebehli na okolitých plážach slúžiac ako útoky z krídla. Okolie Ambonu sa Japoncom podarilo úplne podmaniť do 2. februára. Najväčší odpor austrálsko-holandské jednotky spôsobili v ťažko opevnenom letisku Laha. Japonci utrpeli veľké straty, keď sa pokúšali preraziť opevnenie. Nakoniec sa im podarilo za podpory niekoľkých posíl letisko Laha obsadiť. Po páde letiska sa hlavný austrálsky veliteľ rozhodol vzdať a tým Japonci úspešne dobyli Ambon.¹²⁵

Poslednou významnou zastávkou do dobytia Kalimantanu bol Banjarmasin. Útok znovu viedol Sakaguči so svojim oddielom a z mora im mala pomôcť skupina ozbrojených člnov. 30. januára v predstihu vyrazila časť oddielu a zvyšok oddielu vyrazil o 2 dni neskôr. Aby sa dostali do Banjarmasin museli prejsť hustým pralesom. Pochodom cez prales chytilo asi 80 % mužov maláriu. Pred útokom na hlavný cieľ bolo nevyhnutné obsadiť letisko Martapura. To sa im podarilo do 10. februára takmer bez žiadneho vzdoru. V tom istom čase dorazilo morská časť ofenzívy a obsadenie Banjarmasin skončilo bez akéhokoľvek vzdoru.¹²⁶

¹²⁴ KLEMEN, L. *The Fall of Kendari, January 1942*. [online]. Klemen, L., 2000 [cit. 2018-21-04].

Dozstúpné z: <http://www.dutcheastindies.webs.com/kendari.html>

¹²⁵ REMMELINK, W. *The Invasion of Dutch Indies*. s. 368–371.

¹²⁶ Tamtiež. s. 393–394.

Poslednými cieľmi pred hlavnou ofenzívou na Jávu boli Ujung Pandang na juhozápade Sulawesi, ostrovy Bali a Timor. Dobytie Ujingu malo za úlohu námorníctvo, konkrétne východná sila. Z Kendari vyrazili 6. a už 9. februára obsadili Ujung. Obišlo sa to bez zásahu holandských jednotiek, ktoré tam podľa informácií mali byť, ale miestny veliteľ sa rozhodol bojovať partizánskym bojom a pred vpádom Japoncov mesto opustil.¹²⁷ Obsadenie Bali mal za úlohu Kanemurov pluk. Pluk dorazil z mora tesne po polnoci 19. februára. Do 12-tej hodiny dobyli Denpasar a letisko Kuta len z malým odporom od jednotiek v počte asi 600 vojakov z miestnych vojakov s pár holandskými dôstojníkmi. Do 27. februára bol velením 16. armády nariadený dobyť zvyšok ostrova.¹²⁸ Letisko Kuta bolo v podstate nebránené, pretože tak ako vo väčšine prípadov, Holanďania sa uchýlili k zničeniu letiska. Kvôli nedorozumeniu v komunikácií alebo skôr z dôvodu neochoty miestnych vojakov bojovať proti Japoncom, bolo letisko ponechané nedotknuté. Dá sa tak usúdiť z takmer mizivého odporu.¹²⁹

Ofenzíva na Timor prebehla ako dve súčasne realizované operácie 20. februára. Na portugalskú časť Timoru západne od Dili sa vylodil vyčlenený pluk 2. oddielu. Ich cieľom bolo najskôr letisko Dili bránené len austrálsko-holandskými jednotkami. Po vytlačení obrancov z letiska sa pluk presunul do mesta Dili, ale portugalské jednotky nechali vstúpiť Japoncov bez bojov. Útok na holandský Timor 20. februára bol vedený Itóovým plukom postupnými leteckými výsadbami a vylodením sa na pobrežiach neďaleko Kupangu. Kupang bol dobytý hlavnou silou večerom nasledujúci deň, zatiaľ čo pravé a ľavé krídla spolu s výsadbami bojovali s ustupujúcimi jednotkami ešte do 22. februára.¹³⁰

Invázia do južnej Sumatry pod názvom operácia L bola podniknutá 1. predsunutou skupinou, ktorá mala zaistiť dve letiská a okolité ropné polia a jej rafinérie v Palembangu a 38. oddielom, ktorého hlavným cieľom bolo samozrejme mesto Palembang, ale dôležitými cieľmi boli aj ostrov Bangka a mesto Tanjungkarang aj s rovnomenným letiskom na južnom cípe Sumatry. Celá operácia bola podniknutá taktiež za plnej kooperácie 3. leteckého oddielu, pretože celá akcia 1. predsunutej skupiny sa uskutočnila ako letecký výsadok. Nakoniec výsadok bol uskutočnený 2. plukom 1. predsunutej

¹²⁷ KLEMEN, L. *The capture of Makassar, February 1942*. [online]. Klemen, L., 2000 [cit. 2018-21-04]. Dostupné z: <http://www.dutcheastindies.webs.com/makassar.html>

¹²⁸ Tamtiež. s. 401.

¹²⁹ YENNE, Bill. *The Japanese Imperial Army: The Invincible Years*. s. 218.

¹³⁰ REMMELINK, W. *The Invasion of Dutch Indies*. s. 408–413.

skupiny, pretože 1. pluk bol kvôli nešťastnej nehode neschopný zúčastniť sa misie.¹³¹ Od 6. februára 3. letecký oddiel do zahájenia operácie L bombardoval strategické miesta pre plynulý vpád pozemných jednotiek a výsadkov. Letecký výsadok na Palembang prebehol výsadbom dvoch hlavných skupín, jednou na letisko a druhou na ropnú rafinériu, tesne pred poľudním. Letisko bolo dobyté do večera. Ropná rafinéria bola obsadená až tesne po poľnoci 15. februára.¹³²

V ten istý deň prebehol ďalší výsadok. Po vyčistení okolia od zostávajúcich nepriateľských jednotiek, sa časť pluku pridala k útoku na mesto Palembang. Hlavným cieľom 38. oddielu bolo samozrejme mesto Palembang, ale dôležitými cieľmi boli aj ostrov Bangka a mesto Tanjungkarang. Útok bol zahájený 14. februára predsunutou skupinou oddielu, čiže vylodením sa v blízkosti prístavu Mentok a na pobreží Sumatry. Zvyšok oddielu dorazil o deň neskôr. Prístav Mentok sa im podaril obsadiť v ten istý deň a celý ostrov bol podrobený 18. februára. Predsunutá skupina vylodená na Sumatre postúpila k mestu Palembang 16. februára a zaistila okolie mesta. V ten istý deň dorazila k mestu aj hlavná sila a za pomoci výsadbárov obsadili mesto do večera toho istého dňa. Po obsadení mesta bola vyčlenená skupina z oddielu a vyslaná do Tanjungkarangu, ktorý padol do rúk Japoncov 20. februára. Celá oblasť južnej Sumatry bola 38. oddielom zaistená 4. marca obsadením posledným význačným mestom Jambi.¹³³

Operácia na Jávu bola označená ako operácia H. Hlavné sily podieľajúce sa na invázii boli jednotlivo 2. oddiel a Šódžiho oddiel vyčlenený z 16. armády, ktorí sa vylodili na západnej časti Jávy, 48. oddiel a Sakagučiho oddiel zase na východnej časti. Vzďialenosti medzi nimi boli v niektorých prípadoch stovky kilometrov, a preto bolo zariadené, aby boli schopné postupovať nezávisle na sebe.¹³⁴

Invázia započala 1. marca na prelome poľnoci. Vylodenie 2. oddielu západne od Meraku prebehlo takmer bez akýchkoľvek ťažkostí. Spojenecká flotila udelila japonskej flotile sprevádzajúcu konvoj celkom značné straty. Bolo potopených niekoľko lodí, ale konvoj utrpel len zanedbateľné straty. Od vylodenia do západu slnka jednotlivé predvoje uspeli pri vytlačovaní holandských jednotiek a postúpili do vnútrozemia. Hlavnej útočnej sile sa podarilo zriadiť si veliaci stan. Postup 2. oddielu k Batavii spomaľovali spojenecké

¹³¹ Tamtiež. s. 258.

¹³² Tamtiež. s. 327–331.

¹³³ Tamtiež. s. 333–340.

¹³⁴ Tamtiež. s. 460–461.

jednotky ničením dopravnej infraštruktúry. Predovšetkým ničenie mostov malo na rýchlosť postupu silný vplyv. Ešte pred tým než sa 2. oddiel vôbec priblížil k Batavii, získali informáciu, že sa jednotky z mesta začínajú sťahovať do pevnosti Bandung. Na to 5. marca časť 2. oddielu vstúpila už do prázdneho mesta. Tento vývoj udalostí presunul všetku pozornosť 2. oddielu na pomoc Šódžiho oddielu pri dobývaní Bandungu.¹³⁵

Šódžiho oddiel sa vylodil východne od Batavie bez žiadneho odporu obyvateľov a v ten deň stihli obsadiť letisko Kalijati. Ich konečným cieľom bola hlavná základňa spojeneckej armády v Bandungu. Šódžiho oddiel utrpel počas celej operácie najväčšie straty 2. marca, a to hlavne kvôli leteckým útokom. Behom 2. a 3. marca bolo letisko a tábory zasiahnuté protiútokmi Holanďanov, ale bez vážnejších ťažkostí útok odrazili. Nasledujúce dva dni boli v znamení pochodu k pevnosti Bandung a v znamení ústupov Holanďanov späť do pevnosti. 6. a 7. marca Šódžiho oddiel dobyl okolie pevnosti Bandung. Pri zaistiťvaní okolia bol nepostrádateľný element leteckých náletov, a to i bombardovanie samotnej pevnosti. Večer 7. marca sa veliteľ pevnosti na základe doterajšieho vývoja situácie rozhodol ponúknuť Japoncom úplnú kapituláciu holandskej armády. Podpísanie kapitulácie sa nakoniec uskutočnilo 9. marca po rádiovom vysielaní žiadajúcom, aby holandskí vojaci odložili zbrane a ukončili všetku agresiu.¹³⁶ Celú Jávu a tým Holandskú Východnú Indiu vzdal v mene celej holandskej armády Poorten¹³⁷ bez súhlasu ostatných veliteľov. Asi osem tisíc vojakov z toho dôvodu ešte japonskej armáde vzdorovalo. Tento čin Poortena prehĺbil u Indonézanov myšlienku, že Holanďania nemajú odvahu.¹³⁸

Sakagučiho oddiel sa vylodil západne od Kraganu a 48. oddiel v blízkosti ústia rieky Solo. Cieľom Sakagučiho oddielu bol postup západne od Kraganu až do prístavného mesta Cilacap a zaistenie strategicky dôležitých letísk a ropných polí. Po splnení týchto cieľov sa stalo novým cieľom odrezanie ustupujúcich jednotiek z Bandungu. Cilacap bol obsadený 8. marca, ale zvyšok operácie nebol dotiahnutý do konca, pretože tá bola prerušená správou o kapitulácii. Cieľom 48. oddielu bolo zase zabezpečiť západnú oblasť od Surabaji, zaistiť ropné pole Cepu a následne zabezpečiť oblasť pozdĺž rieky po mesto Bojonegoro. S upevnenými pozíciami vo vnútrozemí sa potom presunúť na juh od Surabaji a napadnúť ju. Prípravy na útok boli uskutočnené 8. marca. Avšak k obliehaniu

¹³⁵ REMMELINK, W. *The Invasion of Dutch Indies*. s. 473–497.

¹³⁶ Tamtiež. s. 505–534.

¹³⁷ Hein ter Poorten (1887–1968). Plukovník generál a hlavný veliteľ spojeneckých jednotiek na Jáve.

¹³⁸ KAHIN, G. *Nationalism and Revolution in Indonesia*. 2.vyd. New York. SEAP, 2003. ISBN: 0-87727-734-6. s. 101.

mesta nedošlo, pretože primátor prišiel k veliteľovi s požiadavkou o kapituláciu. V ďalší deň behom pochodovania do mesta obdržal 48. oddiel taktiež správu o úplnej kapitulácii.¹³⁹

Plán južnej expanzie a jeho realizácia bola možná v stave v akom sa uskutočnila pre tieto skutočnosti. Pomerná časť japonskej armády už bola zocelená bojom, čo sa prejavilo najväčšou mierou pri dobývaní Barmy. Na druhú stranu britská armáda a holandská armáda, aj keď počtami prevyšujúca japonskú armádu, bola značne etnicky nehomogénna, horšie vybavená a nepripravená. Taktiež aj ich velenie či už na hornej, alebo dolnej úrovni, bolo horšie organizované než ich japonský protipól. Britská armáda v Barme bola v podstate v stave neustáleho ústupu. Ďalej miestne obyvateľstvo videlo v Japoncoch osloboditeľov z područia európskych uzurpátorov. Ako napríklad v prípade pomerne hladkého priebehu Operácie H, ktorej priebeh bol značne poznamenaný nevôľou indonézskych vojakov bojovať proti národu so spoločnými predkom a rovnakou rasou. ABDACOM sa rozpadol 25. februára, čím spojenci stratili hlavné velenie. Alebo v prípade Thajska, ktoré sa pridalo na japonskú stranu len v priebehu niekoľkých hodín. Plány invázie boli detailne načrtnuté s veľkým predstihom. Aj precízna spolupráca medzi letectvom, námorníctvom a pozemnými zložkami zohrala podstatnú rolu.

¹³⁹ ROTTMAN, J. G. *Japanese Army in World War II: Conquest....* s. 82.

3. Náležitosti okupácie Indonézie, Barmy a Thajska

3.1 Veľká východoázijská sféra spoločnej prosperity

Veľká východoázijská sféra spoločnej prosperity¹⁴⁰ ponúkala krajinám JVA získanie nezávislosti od európskych koloniálnych mocností. Japonské jednotky hneď po dobytí začali v jednotlivých krajinách rozširovať plagáty znázorňujúce japonských vojakov ako statočne vyhánajú spojeneckých vojakov. Taktiež túto ideológiu šírili cez propagandistickú kampaň Troch A: Ázia má svojho vodcu, svojho ochrancu a svoje svetlo, to jest Japonsko.¹⁴¹ Cieľom tejto politiky bolo vybudovať regionálne štruktúrované hospodárstvo, ktoré by im umožnilo zhromažďovanie surovín a bohatstva v okupovaných krajinách ako podporu pre vedenie vojny. Táto politika sa začala formovať už v 30. rokoch, vývojom druhých hospodárstiev a integrovaním ich do japonského hospodárstva, ako centra.¹⁴² Oficiálne bola oznámená 1. 8. 1940 vtedajším ministrom zahraničných vecí Macuokom¹⁴³. Do Veľkej východoázijskej sféry, tak ako z názvu vychádza, mali byť zahrnuté okrem Kórei, Číny a Taiwanu, taktiež aj JVA a východný Sibír. Uvažovalo sa aj o zahrnutí častí Austrálie, Indie a niekoľkých ostrovov v Tichom Oceáne.¹⁴⁴

Podľa prístupu akým Japonsko pristupovalo k okupovaným územiám a akú rolu mali pre nich v sfére prosperity, sa dá japonské impérium rozdeliť do troch okruhov. Do prvého okruhu patrili Kórea a Taiwan. Okupované krajiny v tomto okruhu boli plne asimilované do impéria. To znamenalo rozvoj priemyslu, regrutovanie armád, japanizácia obyvateľstva a násilne alebo dobrovoľné využívanie žien v systéme sexuálnych služieb pre pozemnú armádu a námorníctvo.¹⁴⁵ V druhom okruhu patrili Mandžusko a južná Čína. Tento okruh bol špecifický tým, že tu boli vytvorené bábkové režimy Mančukuo a nacionalistická vláda v južnej Číne. Okrem viac nepriamej kontroly vlád, Japonsko

¹⁴⁰ 大東亜共栄圏, Daitóa Kjóeiken.

¹⁴¹ DUBOVSKÁ, Z., et al. *Dějiny Indonésie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN: 80-7106-457-2. s. 252–253.

¹⁴² KOBAYASHI, H. The Postwar Economic Legacy of Japan's Wartime Empire. In: DUUS, P., PEATTIE, R. M., MYERS, H. R. *The Japanese wartime empire, 1931-1945*. s. 324.

¹⁴³ 松岡洋右, Macuoka Jósuke (1880–1946). Japonské odsúdenie Spoločnosti národov za zbytočné a následné vystúpenie bolo oznámené Macuokom.

¹⁴⁴ MIMURA, J. Japan's New Order and Great East Asia Co-Prosperity Sphere: Planning for Empire. *The Asia-Pacific Journal* [online]. 6 December 2011, 12(1/2) [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://apjif.org/2011/9/49/Janis-Mimura/3657/article.html>

¹⁴⁵ HACK, K., RETTIG, T. Imperial systems of power, colonial forces and the making of modern Southeast Asia. In: *Colonial armies in Southeast Asia*. Taylor & Francis e-Library, 2006. ISBN: 0-203-69278-0. s. 22.

taktiež zvolilo o mnoho agresívnejší prístup. Či už krutejším zaobchádzaním s obyvateľstvom alebo silnou vojenskou prítomnosťou. S prvým okruhom zdieľali hospodársky rozvoj, ale s rozdielom vykorisťovania surovín. Do tretieho kruhu patrili ostatné krajiny, ktoré boli obsadené behom južnej expanzii. Výnimkou boli Francúzsko Indočína a Thajsko, ktoré mali štatút spojencov. To zahrňovalo najväčšiu mieru nezávislosti zo všetkých krajín sféry prosperity. S týmito dvomi krajinami bol udržiavaný obojstranný obchod, ale do určitej miery aj vykorisťovanie nerastného a prírodného bohatstva. Bolo im umožnené udržiavať si vlastnú armádu. Z tretieho okruhu, Barma a Indonézia, boli čo do najväčšej vykorisťované. Sprvu bola zvolená vojenská vláda a neskôr udelenie nominálnej nezávislosti. Bol tu udržiavaný len nevyhnutný počet japonských jednotiek. Z toho dôvodu boli pre obranu územia vybudované armády z miestnych obyvateľov. Taktiež boli miestny spolu so zajatcami vo veľkých počtoch zneužívaný na manuálnu prácu ako pre stavbu thajsko-barmskej trasy.¹⁴⁶

3.2 Vplyv japonskej okupácie na politický vývoj vybudovaním armád z miestnych obyvateľov

JVA predstavovala v japonskom impériu v podstate surovinovú základňu, nevyhnutnú pre jeho fungovanie. Pretože Barma, Indonézia a do určitej miery aj Thajsko patrili do tretieho okruhu kolónií, tak bolo Japonsko ochotné postrádať pre administráciu území len malú časť armády a surovín. Preto budovalo v JVA armády odvádzané z obyvateľov jednotlivých krajín. Vytvorili tak armádu, ktorá bude brániť krajinu proti spojeneckým armádam alebo na pacifikáciu proti japonským povstaním. Pre ich rolu v impériu bolo Japonsko ochotné znášať väčšiu mieru vlastnej autonómie za sľub spolupráce. Barma bola sľúbená nezávislosť v roku 1943 a Indonézii v 1945¹⁴⁷. Thajsko bolo v tomto prípade, ako spojenec Japonska, malo svoju nezávislosť od počiatku invázie. V roku 1943 Japonsko už pre zlyhávajúcu logistiku, jej zlyhanie spôsobili spojenecké útoky na námorné konvoje, zvýšilo počet vojakov naberaných do miestnych armád. Zároveň, so slabnúcim japonským vplyvom v okupovaných krajinách začali postupne prekvitať rôzne orientované odboje.

¹⁴⁶ HACK, K., RETTIG, T. Demography and domination in Southeast Asia. In: *Colonial armies in Southeast Asia*. Taylor & Francis e-Library, 2006. ISBN: 0-203-69278-0. s. 60–61.

¹⁴⁷ HACK, K., RETTIG, T. Imperial systems of power, colonial forces and the making of modern Southeast Asia. In: *Colonial armies in Southeast Asia*. Taylor & Francis e-Library, 2006. ISBN: 0-203-69278-0. s. 23.

Počiatky barskej armády, ktorú japonská okupačná správa vytvorila siahajú ešte pred samotnú južnú expanziu. V januári 1941 bola založená tajná vojensko-spravodajská jednotka *Minami kikan*¹⁴⁸. Cieľom tejto tajnej jednotky bolo prerušenie prúdenia obchodu a pomoci Číne cez Barmskú cestu a pomáhať barmským nacionalistom v sabotážach cielenými voči Britom. Jej veliteľom bol Suzuki Keidži¹⁴⁹, ktorý bol neskôr poverený vybudovať Nezávislú barmskú armádu (NBA)¹⁵⁰. NBA bola založená v Bangkoku decembra 1941 s jej centrom postaveným okolo takzvanej skupiny *tridsiatich priateľov*, ktorým boli daný špeciálny tréning a slúžili ako jej dôstojníci. Okrem vojenského tréningu bola armáde vštepovaná nenávisť k západným krajinám a učenie *seišin*¹⁵¹. NBA bola vytvorená za účelom povstania proti Britom a vytvorením tak nezávislej Barmy ešte pred japonským vpádom. Avšak od tohto bolo úplne upustené po útoku na Pearl Harbor, čoho si ale *tridsiati priatelia* neboli vedomí. Spočiatku bol počet NBA v pár stovkách. Nasledovala 55. armádu pri dobývaní Barmy a pritom spáchali aj nehanebné zločiny na vlastných obyvateľoch a hlavne na etnickej skupine Karen.¹⁵² Po nastolení okupácie ich pôvodný účel už nebol potrebný, a preto boli rozpustení a pretvorení na armádu s hlavným účelom obrany krajiny, ktorá však bola vedená japonskými dôstojníkmi a zároveň kontrolovaná *kenpeitai*¹⁵³. Z pár stoviek vojakov sa armáda aprílom 1943 rozrástla na 15 tisíc vojakov.

Na čelo pretvorenej NBA bol postavený praktický vodca *tridsiatich priateľov* Aung San¹⁵⁴. Nahradil Suzukiho, pretože Suzuki chcel stále vytvoriť nezávislú Barmu, čo sa nezhodovalo s plánom japonskej vlády.¹⁵⁵ Bol odvolaný späť do Tokia a v Barme bola zriadená vojenská správa. Suzukiho prístup k Barme bude predstavovať v budúcom budovaní povojnovej Barmy a bilaterálnych vzťahov s Japonskom nepopierateľnú rolu, pretože veľa členov *tridsiatich priateľov*, predovšetkým významní boli Maung Maung,

¹⁴⁸ 南機関, Minami Kikan.

¹⁴⁹ 鈴木敬司, Suzuki Keidži (1897–1967).

¹⁵⁰ NBA mala v priebehu svojej existencie niekoľko názvov. Toto bol jej pôvodný názov.

¹⁵¹ 精神教育, seišin kjóiku.

¹⁵² TUCKER, S. *Burma: The Curse of Independence*. s. 44.

¹⁵³ 憲兵隊, keipeitai. Japonská tajná polícia.

¹⁵⁴ Aung San (1915–1947). Vedúca osobnosť národného hnutia v rokoch 1935–1947. Bol zavraždený 19.

7. v budove národnej rady.

¹⁵⁵ TIPTON, K. E. *Modern Japan: A Social and political history*. s. 136.

Nei Win a Aung Gyi, obsadia dôležité vojenské a politické posty po japonskej kapitulácii.¹⁵⁶

Armáda, ktorú Japonci vybudovali v Indonézii bola postavená na základe rovnakých princípov, ktoré boli vštepované barmským vojakom. Vybratí jedinci boli trénovaní na dôstojníkov rôznych úrovní a tiež bol každý vojak vyučovaný pre japonský *seišin* a bol vedený k nenávisti k západným mocnostiam. Zároveň však Japonci spojili ich učenie s jávanskou vojenskou tradíciou¹⁵⁷. Účelom cvičenia Indonézanov na dôstojníkov bolo hlavne pre udržanie morálky. V Indonézii vybudovali dve hlavné armády. Boli nimi *Pembera Tanah Air* (ďalej už len PETA)¹⁵⁸ a *gijúgun*¹⁵⁹.

PETA bola sformovaná 8. 10. 1943 za iniciatívy vojenskej vlády v Tokiu, velenia JVA armády, japonských dôstojníkov sympatizujúcimi s nacionálnym cítením Indonézanov a Indonézskych nacionalistov. Jednotky PETA sa skladali z rôznych etnických skupín a oblastí z celej Indonézie, čo bol pravý opak armády, ktorú vybudovali Holanďania pred japonskou Inváziou. Holandská armáda výhradne neregrutovala Jávanov do svojich radov. Rovnako ako pri NBA, bol účel PETA vyplniť nedostatok japonských jednotiek na obranu Indonézie. Taktiež ale vybudovanie PETA slúžilo ako zmiernenie dopady okupačnej politiky. Počet vojakov v roku 1945 činil až 37 tisíc rozdelených do 66 plukov.¹⁶⁰

Do *gijúgun* na posty dôstojníkov boli predovšetkým vyberaní mladí nacionalisti s islamskou vierou. Vznikla v približne rovnakej dobe ako PETA a za rovnakej iniciatívy. Taktiež bola vytvorená kvôli nedostatku vojenských síl a blížiaceho sa spojeneckého útoku. Pôsobisko *gijúgun* bolo len na Sumatre a ich počet predstavoval približne 5 tisíc vojakov, z ktorých polovica bola umiestnená v Ačehu. Veľká časť dôstojníkov pohádzala z Holandskej armády a miestnych organizácií v prípade Ačehu.¹⁶¹

¹⁵⁶ AHMAD, A. T. The impact of the Japanese occupation on colonial and anti-colonial armies in Southeast Asia. In: HACK, K., RETTIG, T. *Colonial armies in Southeast Asia*. Taylor & Francis e-Library, 2006. ISBN: 0-203-69278-0. s. 204–205.

¹⁵⁷ Jávanska vojenská tradícia kládla dôraz na oddanosť, statočnosť, rozum, odvaha a smrť s česťou na bojisku.

¹⁵⁸ V preklade to znamená armáda na ochranu vlasti.

¹⁵⁹ 義勇軍, *gijúgun*. Dobrovoľnícka armáda.

¹⁶⁰ AHMAD, A. T. The impact of the Japanese occupation on colonial and anti-colonial armies in Southeast Asia. In: HACK, K., RETTIG, T. *Colonial armies in Southeast Asia*. s. 205–207.

¹⁶¹ CRIBB, R., KAHIN, A. *Historical Dictionary of Indonesia*. Toronto: The Scarecrow press, 2004. ISBN: 0-8108-4935-6. s. 160.

V Indonézii vybuďovalo Japonsko ešte aj polovojenské útvary. Najväčšou z nich bola *heiho*¹⁶², ktorej počet členov dovŕšil až 25 tisíc. Do tejto skupiny neboli tréňovaní ŕiadni indonézske dostoŕníci, tak ako do PETA.¹⁶³ Dôvodom toho bol fakt, že celá tento útvár bol zostavený z predchádzajúcej indonézskej armády Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger (KNIL).¹⁶⁴ Týchto polovojenských útvarov existovalo po celej JVA niekoľko. Avšak čo sa počtov týka najväčšími skupinami boli nevojenské útvary. Členovia týchto útvarov pozostávali z mladých mužov najčastejšie vo vekovej hranici od 14 do 25 rokov. Ich účel, pre ktorý boli vytvorené, bol rovnaký ako PETA alebo NBA. No práve pre ich nevojenský charakter, ich učenie bolo hlavne zamerané na proti západne myšlienky. V Indonézii boli označovaní členovia týchto skupín ako *pemuda* a ich počet len na Jáve dovŕšil až 1,66 milióna. Najväčšími boli *Seineidan*¹⁶⁵, ktorá sa zameriavala na zvyšovanie produkcie Indonézie, ďalej *Keibódan*¹⁶⁶, ktorá pomáhala udržovať zákony a poriadok na miestnej úrovni. *Pemuda* nakoniec zohrali ústrednú rolu pri Indonézskej revolúcii¹⁶⁷.

Proti-japonsky naladené jednotky alebo odbojové skupiny, z ktorých sa neskôr stali armády, fungovali v tajnosti popri armádach vybudovaných Japonskom. Ako v prípade Barmy, kde sa NBA koncom vojny nakoniec obrátila proti prehrávajúcemu Japonsku. Počiatky tohto vývoja možno vystopovať do konca 30. rokov ešte v dobe britskej nadvlády, kedy mladí nacionalisti debatovali na koho sa pre dosiahnutie nezávislosti obrátiť. Pravicovo orientovaní nacionalisti boli zväčša pro japonský, ako napríklad *tridsiati priatelia* a na druhú stranu ľavicovo orientovaní boli skôr proti-japonský. Po japonskej invázii to boli títo ľavičiar, okolo ktorých sa začal formovať odboj, hlavne okolo Soeova¹⁶⁸. Prvotne hľadali pomoc v podobe výzbroje a pomoc pri naberaní vojakov u Číny, ale neskôr sa obrátili aj na Britániu a Indiu.¹⁶⁹ Dôležitým hľadiskom odboju bolo taktiež vyrovnanie sporu medzi etnikami Karen a majoritným Barmským etnikom.¹⁷⁰

¹⁶²兵補, heiho. Výpomocné jednotky.

¹⁶³ CRIBB, R., KAHIN, A. *Historical Dictionary of Indonesia*. s. 173.

¹⁶⁴ HEIDEBRINK, I. Prisoners of War. In: POST, P., et al. *The Encyclopedia of Indonesia in the Pacific War*. s. 178.

¹⁶⁵ 青年団, zbor mladých.

¹⁶⁶ 警防団, zbor civilnej obrany.

¹⁶⁷ AHMAD, A. T. The impact of the Japanese occupation on colonial and anti-colonial armies in Southeast Asia. In: HACK, K., RETTIG, T. *Colonial armies in Southeast Asia*. s. 212–213.

¹⁶⁸ Thakin Soe (1906–1989). Založil Barmskú komunistickú stranu v roku 1939. Väčšinu života strávil skrývajúc sa v podzemí.

¹⁶⁹ AHMAD, A. T. The impact of the Japanese occupation on colonial and anti-colonial armies in Southeast Asia. In: HACK, K., RETTIG, T. *Colonial armies in Southeast Asia*. s. 215.

¹⁷⁰ NU, U. *Burma under the Japanese*. Z barmského originálu ... preložil J. S. Furnivall. New York: St. Martin's Press, 1954. s. 98.

Japonsko oficiálne prehlásilo Barmu za nezávislú 1. 8. 1943 a na pozíciu viac menej podobnej premiérovi bol dosadený Ba Maw¹⁷¹, ale bolo to len na oko. V skutočnosti slúžila nezávislosť Barmy pre Japonsko len ako nástroj na zmiernenie rastúcej barskej nespokojnosti. Skutočnú moc si stále udržoval hlavný veliteľ 15. armády. Aby mladí nacionalisti pre svoju krajinu získali nezávislosť rozhodli sa odhodiť svoje nezhody. V auguste 1944 sa zišli vodcovia jednotlivých opozičných skupín a založili Proti fašistický spolok.¹⁷² Vzrastajúca nespokojnosť s japonskou ideológiou a zlá reputácia NBA u bežnej populácie a jednak, pretože bola NBA veľmi dobre vytrénovaná a vyzbrojená, bolo v konečnom dôsledku ich tmeliacim prvkom. Dovŕšenie tejto spolupráce bolo počiatkom marca v roku 1945, kedy sa NBA, Barmská komunistická strana a Revolučná ľudová strana spojili a vytvorili Proti fašistický zväz ľudovej slobody a tým začalo ozbrojené povstanie.¹⁷³

V Indonézii boli po porážke Holanďanov japonské jednotky vítane v pozitívnom duchu. Indonézania ich považovali za osloboditeľov. Táto vízia bola ešte k tomu v ich očiach zrejmejšia, pretože im bolo okamžite dovolené zobrazovať indonézske vlajku a spievať národnú hymnu, obe ktoré boli Holanďanmi zakázané. Spôsobom, ktorým si vzdelaných Indonézanov Japonci získali na svoju stranu, bolo zvýšením ich spoločensko-ekonomického postavenia. Dôvodom bolo hlavne nedostatok personálu medzi 16. armádou schopného ujať sa administratívnej činnosti. V každom prípade to malo vytúžený výsledok. Koncom 1942 sa začali obávať silnejúcej nevraživosti verejnosti a naberania mladých chlapcov do odbojov. Toto bolo taktiež dôvodom vytvorenia PETA.¹⁷⁴ Aby si získali spoluprácu Indonézanov, obrátili sa na vodcov nacionálneho hnutia Sukarna¹⁷⁵, Hatta¹⁷⁶ a Sjahrira¹⁷⁷. Pre získanie ich podpory im zaručili získanie

¹⁷¹ Ba Maw (1893–1977). Premiérom nezávislej vojnovej Barmy bol od 1943 až do 1945, kedy utiekol z krajiny.

¹⁷² TUCKER, S. *Burma: The Curse of Independence*. s. 47–51.

¹⁷³ AHMAD, A. T. The impact of the Japanese occupation on colonial and anti-colonial armies in Southeast Asia. In: HACK, K., RETTIG, T. *Colonial armies in Southeast Asia*. s. 216.

¹⁷⁴ KAHIN, George Mc Turnan. s. 102.

¹⁷⁵ Sukarno (1901–1970) Najvplyvnejší hlas v nacionalistickom hnutí a prvý prezident nezávislej Indonézie.

¹⁷⁶ Mohammad Hatta (1902–1980). Od roku 1945–1956 zastával post viceprezidenta. Odstúpil pre nezhodu so Sukarnom.

¹⁷⁷ Sutan Sjahrir (1909–1966). Po dohode s Sukarnom a Hattom bol zodpovedný s pomedzi nich troch za proti japonský odboj.

nezávislosti a založenie nacionalistickej organizácie *Pusat Tenaga Rakyat*, ktorá vznikla 16. 4. 1943.¹⁷⁸

Tak ako v Barme, tak aj armáda vybudovaná Japoncami v Indonézii sa obrátila voči nim. Táto vzbura zo strany PETA sa však líšila svojím obmedzeným pôsobiskom a hlavne škálou. Proti Japoncom povstala len jeden oddiel umiestnený v Blitari. Vojaci boli trénovaní od rána do večera bez možnosti opustenia výcvikového tábora. Po základnom výcviku im bolo umožnené navštíviť rodiny. Až vtedy po prvý krát uvideli zachádzanie s *rómuša*¹⁷⁹. Vidiac ich utrpenie a fakt, že Japonci prehrávali na všetkých frontoch, prebudil v oddiely chuť po nezávislosti. Vzbura vypukla vo februári 1945¹⁸⁰ Povstanie bolo rýchlo potlačené za využitia ostatných oddielov PETA. Japonci ich presvedčili, že v Blitari boli vysadené nepriateľské jednotky. Toto bolo možné, pretože jednotlivé PETA oddiely nemali medzi sebou žiadny kontakt.¹⁸¹ Proti japonský odboj sa na periférnych ostrovoch¹⁸², ktoré boli pod správou námorníctva, diali len za činnosti KNIL. Boli to väčšinou pozostatky jednotiek, ktoré ustúpili behom invázie. Občas boli podporené spojeneckými výsadbami spravodajských skupín.¹⁸³

V Thajsku, pretože mu bolo ponechaná sloboda riešiť svoje vnútorné záležitosti nezávisle, Japonci nevybudovali žiadnu armádu z miestnych. Namiesto toho vzniklo hnutie za Slobodné Thajsko v prvých dňoch po udalostiach v Pearl Harbor. Jeho zakladateľom bol Seni Pramoj thajský veľvyslanec umiestnený v USA, ktorému sa podarilo presvedčiť americkú vládu, aby mu umožnila prístup k zmrazeným účtom.¹⁸⁴ Enklávy hnutia sa nachádzali vo Washingtone, Londýne a Bangkoku. Ich proti japonská snaha bola, pretože sa nachádzali mimo Thajska, orientovaná na zlepšenie všeobecného obrazu Thajska verejnosti, učenie Thajčiny amerických dôstojníkov, mapovanie Thajska a nakoniec aj špionáž. Infiltráciou thajskej vlády následne pomohli USA naplánovať

¹⁷⁸ GOTO, K. Indonesia During the Occupation. In: POST, P., et al. *The Encyclopedia of Indonesia in the Pacific War*. s. 41.

¹⁷⁹ 勞務車, rómuša.

¹⁸⁰ NOTOSUSANTO, N. *The Revolt against the Japanese of a PETA-Battalion in Blitar, February 14, 1945*. [online]. Jakarta: Dept. of Defence and Security, 1974 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.asj.upd.edu.ph/mediabox/archive/ASJ-07-01-1969/notosusanto-revolt%20peta-battalion%20blitar%20february%2014%201945.pdf>

¹⁸¹ AHMAD, A. T. The impact of the Japanese occupation on colonial and anti-colonial armies in Southeast Asia. In: HACK, K., RETTIG, T. *Colonial armies in Southeast Asia*. s. 206.

¹⁸² Boli nimi Maluku, Sulawesi, Kalimantan a Malé Sundy.

¹⁸³ DUBOVSKÁ, Z., et al. *Dějiny Indonésie*. s. 254.

¹⁸⁴ REYNOLDS, E. B. *Thailand's Secret War*. Cambridge: Cambridge University press, 2004. ISBN: 978-0-511-08102-6. s. 9–11.

vyslobodenie Thajska. Okrem toho členovia hnutia v tajnosti trénovali v Thajsku odbojové skupiny. Počet, ktorý sa im podarilo vycvičiť dosiahol do konca vojny 50 tisíc vojakov vyzbrojených Američanmi¹⁸⁵. Odboj v Thajsku viedol regent budúceho kráľa Pridi Phanomyong¹⁸⁶, ktorý kvôli jeho veľmi pro britskej orientácii bol z ministra financií bol na túto pozíciu zosadený Phibunom.¹⁸⁷

3.3 Hospodárska situácia behom okupácie

Pravdu, že Indonézia bola ekonomickou základnou pre japonské impérium sa pokúšali skryť skrz propagandu osloboditeľov Ázie. Napriek silnej propagande, nebol jej účinok u Indonézanov takmer žiadny. Rozsah v akom využívali indonézske suroviny, napríklad ako ropu a ryžu, a pričom do krajiny neprivážali iný nevyhnutný tovar, nezakryla sebe menšia propaganda. Preto bolo od tejto stratégie za krátko upustené.¹⁸⁸ Japonsko malo pre Indonéziu krátko a dlho dobí hospodársky plán. Ale postupne kvôli zhoršujúcej sa situácii počas druhej svetovej vojny nikdy poriadne nestanovilo náležitosti dlho dobého plánu. Zostali len u krátko dobého plánu, ktorý v sa počiatkových štádiách zameriaval na získanie nevyhnutných surovín pre vedenie vojny a rovnako odrezat' nepriateľa od surovín. V Indonézii to boli predovšetkým cín, guma, ropa a chinínovník. Potom vytvorit' z Indonézie priemyselného dodávateľa surovín a vytvorit' stabilný trh pre dovoz produktov. Aby tohto dosiahli rozpustili všetky miestne banky a nahradili ich japonskými. Najvýznamnejšou bola banka *Nanpó*¹⁸⁹, ktorá ako jej názov napovedá financovala armádu pri južnej expanzii pod dohľadom *zaibacu*¹⁹⁰ a ministerstvom financií.¹⁹¹

Invázia do Barmy bola vedená predovšetkým pre prírodné a nerastné bohatstvo. Po obsadení Barmy v polovici roku 1942, boli zhabané všetky Britmi vlastnené podniky a tie, ktoré zostali v prevádzke do konca rovnakého roka, boli predané *zaibacu*. V Barme sa Japonci zmohli len na vykorisťovanie celého prírodného a nerastného bohatstva. Suroviny, vyrobené produkty a rôzne strojné zariadenia, ktoré boli demontované kvôli nedostatku kovov, boli vyvážane z krajiny. Na druhú stranu do krajiny nedovážali žiadne

¹⁸⁵ http://www.self.gutenberg.org/articles/eng/japanese_occupation_of_thailand

¹⁸⁶ Pridi Phanomyong (1900–1983). Okrem regenta bol premiérom v roku 1946. ale zakrátko bol donútený odstúpiť kvôli obvineniu zo zavraždenia kráľa Ananda, ktorému bol regentom.

¹⁸⁷ REYNOLDS, E. B. *Thailand's Secret War*. s. 82.

¹⁸⁸ KAHIN, George Mc Turnan. s. 104.

¹⁸⁹ 南方銀行, Južná banka.

¹⁹⁰ 財閥, *zaibacu*. Vertikálne postavené monopolné spoločnosti, ktoré boli kontrolované jednou rodinou.

¹⁹¹ KEPPY, P. Japanese Control of Enemy Property. In: POST, P., et al. *The Encyclopedia of Indonesia in the Pacific War*. s. 218–220.

suroviny a produkty, čo spôsobilo vážne nedostatky v produktoch nutných pre každodennú spotrebu.¹⁹²

Japonská angažovanosť v thajskom hospodárstve začala už pred vojnou. Phibun za asistencie Pananoma¹⁹³ umožnili japonským spoločnostiam nakupovať suroviny a ako výmenný obchod do Thajska vyvážali spracované produkty. Taktiež začali vykupovať pôdu pre založenie kaučukových plantáží a pre ťažbu cínu. V 1941 sa Japonská vláda pokúsila kúpiť celú produkciu gumeny a cínu, vyprodukovanú po celý rok.¹⁹⁴ Vyhlásením spojenectva s Japonskom malo za následok zmrazenie thajskej aktív v amerických a britských bankách. Taktiež museli znížiť clá, pretože taktiež silno poklesol objem zahraničného obchodu.¹⁹⁵

Dopyt po thajských produktoch bol pokrytý z veľkej časti japonskou armádou, ale platili za nich kapitálom požičaným od thajskej vlády. To im umožnilo, na rozdiel od ostatných okupovaných krajín, ponechať si vlastnú menu baht, s ktorou mohli nakupovať japonské produkty. Baht bol pôvodne viazaný na zlato, avšak vo februári 1942 bola činnosť vyplácania dlhov v zlato zastavená. Namiesto toho Japonsko zriadilo v *Nippon ginkó*¹⁹⁶ účet so špeciálnou menou. Tento dlh v špeciálnej mene sa stal hlavným predmetom povojnového vyjednávania. Tým ako vojna postupovala, tak klesla produkcia, no rovnako sa zväčšoval dopyt japonskej armády, a to malo za následok prudkú infláciu.¹⁹⁷

Pred japonskou okupáciou JVA boli všetky krajiny v produkcii ryže sebestačné. V roku 1930 predstavovala vyprodukovaná ryža v oblastiach južnej Barmy, stredného Thajska a Vietnamu, ktorá sa dostala na svetový trh 67 % z celkového množstva vyprodukovanej v JVA. V 30. rokoch minulého storočia Japonsko importovalo 2,4 milióna ton ryže ročne, z čoho 98 % predstavovala ryža z Kórei a Taiwanu. Lenže v roku 1939 bola v týchto krajinách nízka úroda, kvôli čomu Japonci zhromaždili len 1,6 milióna ton ryže. Preto sa muselo Japonsko obrátiť na JVA. Po desaťročia spomedzi krajín JVA mali Barma a Thajsko vždy nadprodukcii ryže. Thajsko videlo v Japonsku lukratívneho obchodného

¹⁹² BEČKA, J. *Dějiny Barmy: (Myanmy)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-520-3. s. 181–182.

¹⁹³ Wanit Pananom. Vedúci oddelenia pre palivá ministerstva obrany a Phibunov najviac projaponský minister.

¹⁹⁴ MACKAY, C. *A History of Phuket and the Surrounding Region*. 2. vyd. Pennsauken Township: BookBaby, 2016. ISBN: 9786169253129. s. 36–37.

¹⁹⁵ REYNOLDS, E. B. The Economic Consequences of Joining the Co-Prosperity Sphere. In: DUUS, P., PEATTIE, R. M., MYERS, H. R. *The Japanese wartime empire, 1931-1945*. s. 256.

¹⁹⁶ 日本銀行, banka Japonska.

¹⁹⁷ Tamtiež. s. 257.

partnera, ale keďže thajský trh bol ovládaný čínskymi obchodníkmi, ktorí z dôvodu druhej čínsko-japonskej vojny odmietali s Japoncami obchodovať. Preto thajská vláda na čele s Pananom založila závod na spracovanie ryže, ktorý priamo exportoval ryžu do území okupovaných Japonskom¹⁹⁸.

Japonské zásahy do potravinovej produkcie mali negatívny dopad nielen na výkonnosť indonézskej ekonomiky, ale hlavne na život ľudí. Politika limitovaného medzinárodného obchodu, ekonomika zameraná na vojenskú produkciu a poznačená logistika nemali za následok len nedostatok niektorých surovín a produktov, ale tiež aj nedostatok jedla. Pred vojnou bola Jáva takmer sebestačnou v produkcii ryže, čo v roku 1939 činilo 8,4 miliónov ton nespracovanej ryže,¹⁹⁹ pričom obchodovala so svojou kvalitnejšou ryžou a dovážala menej kvalitnú z Barmy a Indočíny. To predstavovalo 230 gramov denne na jedného obyvateľa, čo je pod optimálnou dennou dávkou, a preto museli chudobnejší občania dopĺňať stravu inými obilninami. Rokom 1944 produkcia na Jáve klesla až na 6,9 miliónov ton nespracovanej ryže a príjem na deň klesol na 192 gramov.²⁰⁰

Japonci sa ešte k tomu snažili v počiatkoch okupácie zaviesť japonský spôsob pestovania ryže, čím aktívne prispeli k zníženiu indonézskej produkcie ryže. Tento spôsob zahŕňal skoré presadzovanie sadeníc zo sadov do polí a potom ich pravidelné odplevelovanie a hnojenie. To sa ukázalo ako veľmi nevhodná metóda pre tropické prostredie Indonézie.²⁰¹

3.4 Mobilizácia pracovných síl behom okupácie

Japonci v Holandskej Východnej Indii viedli propagandu úplnej mobilizácie, ktorej podstatou bola mobilizovanie pracovných síl, teda nielen mužov, ale aj žien a detí.²⁰² Propagandou bola kampaň Troch A a dve organizácie Putera a *Jawa hókókai*²⁰³. Táto mobilizácia bola vedená za pomoci indonézskeho nacionalistov, ako bol Hatta alebo

¹⁹⁸ KRATOSKA, P. H. The impact of the Second World War on commercial rice production in mainland South-East Asia. In: *Food supplies and the japanese occupation...* s. 14–15.

¹⁹⁹ 4,5 miliónov ton po zbere a spracovaní.

²⁰⁰ KUROSAWA, A. Transportation and rice distribution in South-East Asia during Second World War. In: KRATOSKA, P. H. *Food supplies and the japanese occupation...* s. 42.

²⁰¹ NARANGO, L., Robert. CRIBB. *Imperial Japan and national identities in Asia, 1895–1945*. London: Routledge Curzon, 2003. ISBN 0-7007-1482-0. s. 262.

²⁰² SATO, S. Relocation of Labor and the Romusha Issue. In: POST, P., et al. *The Encyclopedia of Indonesia in the Pacific War*. s. 245.

²⁰³ ジャワ奉公会, Jávske prípravný výbor.

Sukarno, ktorý pri slávnostnom zahájení činnosti Putera urobil prejav pred 100 tisícom miestnych obyvateľov. Dokonca sa sám zaregistroval ako *rómuša*, aby povzbudil ostatných.²⁰⁴ Organizácia Putera bola vedená len za činnosti indonézskeho nacionalistov. Jej účelom bolo slúžiť ako sprostredkovateľ medzi bežným ľuďom a vládou, ale zanedlho sa ich vplyv príliš rozšíril, a preto bola táto organizácia rozpustená.²⁰⁵ Po jej rozpustení bola takmer okamžite nahradená *Jawa hókókai*. Na rozdiel od organizácie Putera bola vedená japonskou armádou. Táto organizácia mala prepojiť na mobilizáciu *rómuša* miestnych úradníkov, armádu, nacionalistov z Puteri a všetky ostatné menšie aj väčšie skupiny ako *Seinendan* a *Keibódan*.²⁰⁶

Asi najviac romantizovaný príklad v západnej literatúre a médiách mobilizácie pracovnej sily počas druhej svetovej vojny, bola výstavba barsko-thajskej železnice. A to hlavne z dôvodu veľkého počtu európskych a amerických zajatcov pracujúcej na tejto železnici, z ktorých tí čo prežili neskôr niektorí vydali svoje zážitky z tejto doby. Výstavba barsko-thajská železnica bola započatá tesne po dobytí Barmy v máji 1942, za účelom zásobovania Barmy z Thajska, pretože Thajsko bolo pre Japonsko kľúčovou zásobovacou a vojenskou základnou v JVA.²⁰⁷ Než spojeneckí zajatci boli pri výstavbe tejto asi 400 kilometrovej trasy využitý v podstatne väčšej miere *rómuša*. Z nich boli najpočetnejší Barmčania, ktorí najčastejšie boli pôvodne roľníkmi.²⁰⁸ Výstavba si vyžiadala značné straty na životoch. To bolo okrem krutého zaobchádzania zo strany japonskej armády, bolo aj kvôli tomu, že železnica viedla skrz hustý prales, ktorý bol zamorený maláriou. Na výstavbe sa zúčastnilo približne 200 tisíc *rómuša* a 60 tisíc spojeneckých zajatcov. Z tohto počtu zahynulo pri výstavbe niečo medzi 45 až 70 tisíc *rómuša* a asi 15 tisíc zajatcov.²⁰⁹

Účelom Systému žien určených pre potešenie vojenských jednotiek *ianfu*²¹⁰ bolo uľaviť vojakom zo stresu utrpenom na bojisku. Poskytovanie sexuálnych služieb bolo

²⁰⁴ GLUCKSTEIN, D. *A People's History of the Second World War: Resistance versus Empire*. London: Pluto Press, 2012. ISBN: 978-18-4964-719-9. s. 180.

²⁰⁵ SATO, S. *War, Nationalism and Peasants: Java Under the Japanese Occupation, 1942-1945*. London: Routledge, 2015. ISBN: 978-15-6324-545-9. s. 55.

²⁰⁶ SATO, S. *War, Nationalism and Peasants: Java Under the Japanese Occupation, 1942-1945*. London: Routledge, 2015. ISBN: 978-15-6324-545-9. s. 71–72.

²⁰⁷ SMITH, E. H., NIEMINEN, S. G., WIN, K. M. *Historical Dictionary of Thailand*. 2nd ed. Oxford: The Scarecrow press, 2005. ISBN: 0-8108-5396-5. s. 132.

²⁰⁸ BEČKA, J. *Dějiny Barmy: (Myanmar)*. s. 182.

²⁰⁹ SMITH, W. D. Beyond "The Bridge on the River Kwai": Labor Mobilization in the Greater East Asia Co-Prosperty Sphere. *International Labor and Working-Class History* [online]. 2000, (58), s. 177–192 [cit. 2018-05-09]. ISSN 01475479. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/27672681>

²¹⁰ 慰安婦, ženy pre potešenie.

prevádzkované po celom japonskom impériu. Sieť týchto služieb bola natoľko hustá, že sa tieto ženy nachádzali aj vo veľmi odľahlých oblastiach, teda ostrov Išigaki súostrovia Rjúkjú. Celý systém bol neodlúčiteľnou súčasťou námornej aj pozemnej logistiky, na ktorý dohliadala *kenpeitai*, ale regionálne bola kontrolovaná miestnymi jednotkami. Celkový počet žien, ktoré boli obeťami tohto systému sa dá ťažko odhadnúť. Pomer vojakov na jednu ženu sa v závislosti od oblasti vcelku líšil, ale odhaduje sa, že tento pomer predstavoval asi 50:1. Väčšinu žien tvorili Kórejčanky, ktoré predstavovali asi 80 % zo všetkých žien. Zvyšok sa vo väčšine prípadov skladal z Japoniek, ale časté boli aj ženy z iných krajín ako Holandskej Východnej Indie, Barmy a Číny.²¹¹

Prvé tábory alebo len samotné služby boli poskytované už fungujúcimi nevestincami. V Číne boli spočiatku ženy najímané skrz kontrakty už v priebehu 30. rokov. Po udalostiach v Nankingu začala armáda vytvárať vlastné tábory využívané len vlastnými vojakmi. Niektoré ženy poskytovali svoje služby dobrovoľne, ale ako začala vojna postupovať toto sa čím ďalej stávalo raritou. Na Jáve boli najčastejšie situácie násilného nútenia žien uspokojovať japonských vojakov, ale existovali prípady, keď ženy vstúpili do táborov, pretože to bolo jednoduchšie než nútené práce. Správanie k ženám sa taktiež líšilo miesto od miesta. Na niektorých miestach v Barme nasledovali rovnaké pravidlá ako vojaci. S priepustkou mohli odchádzať z táborov, ale taktiež sa zúčastňovali spolu s dôstojníkmi na piknikoch alebo iných spoločenských udalostiach.²¹² V Indonézii zase pre Indonézanov, ktorí boli počas okupácie vo vládnej správe, tieto ženy nepredstavovali problém hodný riešenia v prípade, že neboli z ich spoločenskej vrstvy.²¹³

²¹¹ HICKS, G. The „Comfort Women“. In: DUUS, P., PEATTIE, R. M., MYERS, H. R. *The Japanese wartime empire, 1931-1945*. s. 310–312.

²¹² Tamtiež. s. 314–315.

²¹³ VICKERS, A. Indonesian Histography of the Occupation Period. In: POST, P., et al. *The Encyclopedia of Indonesia in the Pacific War*. s. 450.

4. Povojnový stav japonských zahraničných vzťahov

4.1 Zmena zahraničnej politiky Japonska

Na rozkaz USA nesmelo Japonsko využívať Čínu ako výlučného obchodného partnera. Pre japonskú ekonomiku tak bolo životne nevyhnutné nadviazať s krajinami JVA bilaterálne vzťahy. USA predstavovalo pre Japonsko vitálnu vojenskú ochranu a hospodársku revitalizáciu, preto nemalo inú možnosť, než sa americkým požiadavkám podrobiť. To však nebolo úplnou pravdou, pretože sa im to do istej miery podarilo obchádzať. Bolo to hlavne z dôvodu Jošidovej politiky *seikei bunri*²¹⁴, ktorá umožnila nevládnym spoločnostiam obchodovať aj s komunistickou Čínou. V každom prípade sa japonská politika zamerala na prehĺbenie ekonomických vzťahov s JVA, čo znamenalo rozšírenie obchodu a finančná pomoc. Jošidová *keizai gaikó*²¹⁵ v japonskej zahraničných vzťahoch figuruje od 50. rokov a vo svojej podstate stále figuruje aj v súčasnosti.²¹⁶

Ekonomická situácia v medzinárodnom prostredí prispela k rapídному rozvoju hospodárstva povojnového Japonska. Vďaka GATT²¹⁷ bolo Japonsku umožnené voľne obchodovať a s ľahkosťou získavať nové technológie. Behom prvých troch povojnových dekádach Japonsko utratilo na získanie nových technológií sumu približne vo výške 6 miliárd USD. Na japonský hospodársky úspech ďalej prispel všeobecný rast svetovej ekonomiky a blahobytu. V neposlednom rade mal veľký vplyv aj štátny rozpočet na obranu, ktorý do 80. rokov nikdy nepresiahol 1 %. Mohli si to dovoliť vďaka USA a jeho boju proti komunizmu, ktorý im poskytol nevyhnutnú ochranu.²¹⁸

Čo sa týka bilaterálnych vzťahov Japonska a USA, je vhodné poznamenať, akú silnú koreláciu mal tento vzťah na vývoj vzťahov s krajinami JVA. Pre Japonsko bolo USA, a to hlavne jeho pozitívny postoj, najvyššou prioritou. To platilo po celé obdobie až do konca vojny vo Vietname. S nástupom premiéra Fukudy²¹⁹ a implementovaním svojej doktríny, presunul japonskú zahraničnú politiku voči JVA, priamo závislú od USA na

²¹⁴ 整形分離, seikei bunri. Oddelenie politiky od ekonomiky.

²¹⁵ 經濟外交, keizai gaikó. Ekonomická diplomacia.

²¹⁶ EDSTRÖM, B. *Japan's Evolving Foreign Policy Doctrine*. Hampshire: Palgrave, 1999. ISBN: 978-1-349-27303-4. s. 23–24.

²¹⁷ Všeobecná dohoda o clách a obchode.

²¹⁸ SMITH, B. D. *Japan since 1945: The Rise of an Economic Superpower*. Hampshire: Macmillan Press LTD, 1995. ISBN: 0-333-59025-2. s. 93–94.

²¹⁹ 福田赳夫, Fukuda Takeo (1905–1995). Premiérom bol od roku 1976 a koncom svojej vlády v 1978 bol dôležitou osobou pre ustanovenie dohody Mieru a vzájomného priateľstva s ČLR.

politiku nezávislého charakteru. ASEAN²²⁰ a jeho vzrastajúca dôležitosť v regióne, mala na túto zmenu nepopierateľný vplyv. Je to evidentné po roku 1977, kedy ASEAN získalo špeciálny štatút v japonskej zahraničnej politike.²²¹

Prvou krajinou, s ktorou Japonsko po vojne nadviazalo vzťahy v JVA a vytvorilo tak priestor pre zahájenie vyjednávaní s ostatnými krajinami bola Barma. Centrom vyjednávaní boli v prvom rade reparácie. Dohodnutá čiastka, na ktorej sa obe krajiny dohodli, stanovila hranicu v akej môžu ostatné krajiny JVA nevyvímajúc Indonéziu a Thajsko získať reparácie. Keďže bola dohodnutá čiastka signifikantne nižšia, než požadovaná čiastka, čím sa následne riadili aj ostatný, pomohlo to výrazne pri hospodárskom rozvoji Japonska v 50. rokoch. Znovu nadviazanie vzťahov s JVA tiež viedlo k znovu otvoreniu obchodu a investícií, čo bolo primárnym cieľom Japonska. Na tento účel bola použitá zahraničná politika vo forme Oficiálnej asistencie pre rozvoj (ODA). V skutočnosti však tento program vo svojej podstate predstavoval investovanie do súkromných japonských spoločností, ktoré následne v podobe tovaru a služieb asistovali rozvojovým krajinám. Tie skrz súkromné spoločnosti tak adaptovali Jošidovu *seikei bunri*.²²²

Skutočnosť, že hospodárska spolupráca skrz ODA bola pre hospodársky vývoj Japonska výhodná, je vidieť z vyjadrenia Ministerstva medzinárodného obchodu a priemyslu. ODA slúžila pre dve veci. Tými boli vytvorenie stabilného trhu pre japonský tovar a zabezpečenie konštantného príjmu surovinových zdrojov.²²³ Toto sústredenie hospodárstva na exporty je možné vidieť z obchodnej politiky do 70. rokov. V roku 1955, so vstupom do GATT, prijalo Japonsko obchodné smernice, ktoré sa silne sústredili na export spracovaných produktov. Z toho jasne vyplýva uvalenie vysokého cla na importovanie hotových produktov a nízke clo na importovanie základných surovín a produktov, ktoré mohli byť ďalej spracované. V roku 1967 predstavovalo množstvo importovaných hotových produktov len 7,7 % zo všetkých dovozov.²²⁴

ODA je definovaná ako:

²²⁰ Združenie národov juhovýchodnej Ázie

²²¹ SUDO, S. *The International Relations of Japan and South East Asia: Forging a new Regionalism*. London: Routledge, 2003. ISBN: 0-203-16688-4. s. 4.

²²² EDSTRÖM, B. *Japan and the Myanmar Conundrum*. s. 21–24.

²²³ SUDO, S. *The International Relations of Japan and South East Asia*. s. 58.

²²⁴ MASATOKA, K. *The International Economy Policy of Japan*. In: SCALAPINO, A. R. *The Foreign Policy of Modern Japan*. California: University of California Press, 1977. ISBN: 0-520-03196-2. s. 210.

„je také pomoc, ktorá je za 1. poskytovaná oficiálnymi agentúrami, čo zahŕňa aj štáty a za 2. je spravovaná s cieľom propagovať ekonomický rozvoj a blahobyť rozvojových krajín, a jednako je svojím charakterom výhodná s aspoň 25 % čiastky činiaci grant.“²²⁵

ODA sa dá rozdeliť do troch kategórii. Pôžičky, granty a technická asistencia. Pôžičky predstavujú najväčšiu čiastku z celkovej poskytovanej pomoci a sústredujú sa prevažne na rozvoj infraštruktúry v daných krajinách. Najčastejšie to bolo v podobe výstavby projektov, ale v 80. rokoch sa zvýšili pôžičky v podobe komodít a konkrétne zameraných programov. Zo začiatku Japonsko preferovalo rozsahovo veľké projekty, ale v 80. rokoch sa preorientovalo na menšie projekty, pretože ich úspešnosť dokončenia bola nízka. Na rozdiel od pôžičiek, z grantov Japonsko neočakáva žiadny návrat. Sú predovšetkým zamerané na spoločenskú infraštruktúru ako výskum, vzdelanie, ale taktiež pre kultúrne programy. Tretou a najmenšou formou je technická asistencia, ktorá je v znamení výmeny expertov v rôznych odboroch. Avšak problém tejto pomoci je obzvlášť v jazykovej bariére.²²⁶

4.2 Výnimočná pozícia Japonska v Barme

Angažovanosť *Minami kikan* na založení NBA mala na povojnový vývoj barsko-japonských bilaterálnych vzťahov nepopierateľný vplyv. Členovia *Minami kikan*, predovšetkým Suzuki, boli považovaný v myšliach nacionalistov za rovnako zmýšľajúcich a taktiež tých, ktorí v nich prebudili nacionalistického ducha. Taktiež poskytli nástroje Barmčanom pri budovaní národnej identity a vďaka tomu budúce dosiahnutie nezávislosti.²²⁷ Tým, že sa mnohí členovia *tridsiatich priateľov* zúčastnili v povojnovej politike, aj napriek vražde Aung Sana, Japonsko rýchlo nadviazalo po získaní nezávislosti Barmy v januári 1948 z Barmou vzájomné vzťahy. Keď Japonsko malo po vojne nedostatok ryže, bolo to vďaka týmto vzťahom, prečo bolo schopné kupovať barskú ryžu za nižšiu cenu, než na svetovom trhu.²²⁸

²²⁵ *Official development assistance – definition and coverage*. [online]. OECD: ©2018 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistancedefinitionandcoverage.htm>

²²⁶ POTTER, M. D. *Japan's Foreign Aid to Thailand and Philippines*. New York: St. Martin's Press, 1996. ISBN: 0-312-12563-1. s. 5.

²²⁷ NEMOTO, K. *Between Democracy and Economic Development: Japan's Policy towards Burma/Myanmar Then and Now*. In: GANESAN, N., YIN HLAING, K. *Myanmar State, Society and Ethnicity*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2007. ISBN: 978-981-230-722-4. s. 98.

²²⁸ EDSTRÖM, B. *Japan and the Myanmar Conundrum*. Singapore: Institute for Security and Development Policy, 2009. ISBN: 978-91-85937-68-4. s. 20.

Oficiálne vzťahy medzi oboma krajinami začali z dohodou, pojednávajúcou o vyplatení reparácií v novembri 1954, kedy bol medzi krajinami uzavretý taktiež mier.²²⁹ Japonsko nebolo zo začiatku ochotné vyplatiť Barme reparácie, ale pretože bolo pod americkou administráciou nemalo na výber. Postoj Barmy bol taký, že bez reparácií je vylúčené, aby uzatvorili mierovú zmluvu s Japonskom. Američania trvali na vyplatení hneď od počiatku okupácie. No v roku 1948 Američania zmenili prístup k Japonsku. Obidve krajiny prišli k záveru, že reparácie sú dôležité pre obnovu japonského hospodárstva. Tento postoj bol stmelený výsledkom mierovej konferencie v San Franciscu, kde Japonsko pristúpilo na vyplatenie reparácií.²³⁰

Čiastka na ktorej sa obe krajiny dohodli činila 200 miliónov USD. Čiastka začala byť vyplácaná behom 10 rokov od 16. 4. 1955 v hodnote 20 miliónov USD každý rok.²³¹ Okrem toho sa aj dohodli že Japonsko poskytne Barme ročne ďalších 5 miliónov USD vo forme služieb a tovaru. Pôvodne Barma požadovala od Japonska reparácie vo výške 10 miliárd USD. Od vyhlásenia nezávislosti do prevratu v 1962 zastával takmer po celú dobu post premiéra U Nu.²³² Aj keď bol silno proti Japonsku orientovaný, tak veľmi zlá finančná situácia v krajine ho doviedla k ústupkom. V každom prípade by Japonsko aj tak nebolo takúto obrovskú čiastku schopné vyplatiť, pretože nedisponovalo dostatočným kapitálom. Okrem toho samo Japonsko donedávna dostávalo zahraničnú pomoc. Pretože sa malo Japonsko stať podľa USA priemyselným centrom v Ázii, nebolo ani v záujme USA finančne Japonsko zaťažiť.²³³

Zreteľom nadviazania vzťahov s Barmou bol fakt, že Japonsko priamo prosperovalo z vyplácania reparácií. V skutočnosti skôr než reparácie, predstavoval tečúci kapitál do Barmy investície do japonských spoločností. Reparácie japonská vláda vyplácala metódou nakupovania tovaru a služieb u japonských firiem, ktoré boli posielané potom do Barmy, čím stimulovali svoje domáce hospodárstvo. Zreteľným príkladom bola výstavba hrádze v Baluchaungu, kedy vlastník spoločnosti Nippon Koei presvedčil

²²⁹ HOOK, D. G. Japan-East Asia political relations. In: HOOK, D. G., et al. *Japan's international relations*. London: Routledge, 2005. ISBN: 0-203-27824-0. s. 176.

²³⁰ EDSTRÖM, B. *Japan and the Myanmar Conundrum*. s. 14.

²³¹ KUDO, T. *Myanmar and Japan: How Close Friends Become Estranged* [online]. IDE-JETRO, 2007. s. 4. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/2344/637>

²³² U Nu (1907–1995). Bol prvým premiérom Barmy po získaní nezávislosti. Vo vláde sa udržal po 10 rokov a potom ešte bol premiérom na dva roky, až do vojenského prevratu Nei Winom v roku 1962.

²³³ EDSTRÖM, B. *Japan and the Myanmar Conundrum*. s. 17–19.

Jošidu, aby do reparácií túto výstavbu zahrnul. Aj napriek tomu, že Barmská vláda túto výstavbu nikdy od Japonska nevyžadovala.²³⁴

Vplyv *Minami kikan* naberie na dôležitosť po vojenskom prevrate 2. 3. 1962, kedy sa generál Nei Win²³⁵ za pomoci Aung Gyia prehlásil vodcom národa.²³⁶ Skôr než ucelená zahraničná politika, bola zahraničná diplomacia počas celej jeho vlády v znamení osobných vzťahov. Udržoval si osobné vzťahy so súkromnými osobami v Japonsku a Nemecku.²³⁷ Nei Winove vzťahy sú zrejmé z jeho návštev Japonska a naopak i z návštev Barmy japonskými premiérmi.²³⁸ Pretože boli v barskej vláde členovia *tridsiatich priateľov*, Japonsko pristupovalo k Barme špeciálne, ak Barmu porovnáme s ostatnými krajinami JVA. Toto môže byť evidentné z tvrdení Suzukiho Takašiho²³⁹ vo svojich pamätiach. Kládne tam dôraz na úspechy NBA a tvrdí, že „*Barma je krajinou najviac hodná japonskej podpory.*“²⁴⁰

Vzťah za špeciálny považovala samozrejme aj Barma. V roku 1963 krátko po vojenskom prevrate navštívila barská delegácia na čele z Aung Gyiom pre zvýšenie reparácií Japonsko. Aung Gyiin sa vo svojom prejave vyjadril metaforou, že dôvodom návštevy nebolo zvýšenie reparácií, ale návšteva mladšieho brata, aby sa poradil so svojim starším bratom o rodinných problémoch. Taktiež tento špeciálny vzťah bol reprezentovaný v školských učebniciach, v ktorých sa zdôrazňuje vplyv *Minami kikan* a NBA na dosiahnutie barskej nezávislosti. Toto bolo ešte viac zreteľné, keď pri návšteve Barmy japonským ministrom zahraničných vecí vtedajší prezident U San Yu vyjadril vďaku za dosiahnutie nezávislosti a vzdelanie mladých nacionalistov.²⁴¹

V roku 1951 Barmská vláda založila Inštitút za službu vlasti (DSI). DSI slúžila pre vojenský personál formou vládnej organizácie, ktorá ponúkala všetky svoj služby bez

²³⁴ EDSTRÖM, B. *Japan and the Myanmar Conundrum*. s. 20.

²³⁵ Nei Win (1910–2002). Bol hlavný veliteľ NBA po vyhlásení nezávislosti Barmy v 1943, ďalej bol aj premiérom a nakoniec vojenským diktátorom.

²³⁶ TIN MAUNG MAUNG THAN. *State Dominance in Myanmar: The Political Economy of Industrialization*. Singapore: ISEAS publishing, 2007. ISBN: 978-981-230-350-9. s. 52.

²³⁷ SEEKINS, M. D. *Historical Dictionary of Burma (Myanmar)*. Oxford: The Scarecrow press, 2006. ISBN: 978-0-8108-5476-5. s. 331.

²³⁸ KUDO, T. *Myanmar and Japan: How Close Friends Become Estranged* [online]. IDE-JETRO, 2007. s. 3. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/2344/637>

²³⁹ 鈴木孝, Suzuki Takaši (b.r.). Japonský veľvyslanec Barmy v rokoch 1971 až 1974.

²⁴⁰ NEMOTO, K. Between Democracy and Economic Development. In: GANESAN, N., YIN HLAING, K. *Myanmar State, Society and Ethnicity*. s. 101.

²⁴¹ NEMOTO, K. Between Democracy and Economic Development. In: GANESAN, N., YIN HLAING, K. *Myanmar State, Society and Ethnicity*. s. 102–103.

dane. Prvý obchod kde si mohli vojenský personál užívať nezdanený tovar bol v Ragúne. Čo zakrátko začali aj zneužívať vo svoj prospech. Neskôr DSI vytvorila medzinárodnú obchodnú spoločnosť, ktorá využívala verejné peniaze na budovanie vojenských zázakiek. 40 % štátneho rozpočtu tak skončilo vo vojenských rukách, čím vojenské kruhy bohatli. DSI až do vojenského prevratu Nei Wina naďalej zakladala niekoľko rôznych spoločností. Taktiež skupovala aj zahraničné firmy, ktoré z dôvodu vysokého dovozného cla svoje firmy s veľkou radosťou predávali. Najviac firiem skúpila od roku 1960 tesne pred prevratom počas úradníckej vlády. Do prevratu sa DSI stala najväčšou komerčnou inštitúciou a ako Nei Win poznamenal, len armáda mohla zachrániť Barmu pred hospodárskym chaosom spôsobeným zahraničnými firmami.²⁴²

Nei Win zaviedol v Barme socializmus v ideológii *Barmská cesta k socializmu*, ktorého politika bola nacionalisticky orientovaná a z pohľadu medzinárodných vzťahov presadila Barmu ako neutrálny štát behom studenej vojny.²⁴³ Ale táto politika mala za následok prehĺbenie izolovanosti Barmy, pretože Nei Win pre skúsenosti z okupačného obdobia bol skeptický k zahraničnej pomoci. V roku 1964 odmietol zahraničnú pomoc od USA, pretože ich podozrieval zo špionáže a v 1967 pre kultúrnu revolúciu taktiež prerušil pomoc od Číny. Japonsko takmer ako jediná krajina si však naďalej udržiavala s Barmou bilaterálne vzťahy.²⁴⁴

Udržovanie bilaterálnych vzťahov a ich zocelenie bolo hlavne v pokračovaní ODA. Tak ako predošlá pomoc to bola v podstate investícia do japonských firiem. Čiastočne si toho Nei Win a jeho vláda bola vedomá, napriek tomu ODA hrala pre Barmu dôležitú rolu. Po jednaniach Aung Gyia v Japonsku sa rozhodli, že rozšíria pomoc Barme o ďalších 140 miliónov USD v podobe takzvaných kvázi reparácií. To činilo Barmu ako jedinú krajinu, ktorá obdržala reparácie dva krát.²⁴⁵ V roku 1968 Japonsko poskytlo Barme aj prvú pôžičku v hodnote 10,8 miliárd JPY. Od tejto doby a predovšetkým od polovice 70. rokov, kedy pre ekonomické ťažkosti Nei Win otvoril krajinu, začalo Japonsko poskytovať pôžičky v značnej miere. Taktiež poskytlo pomoc Barme či už v podobe všeobecných, alebo kultúrnych grantov, a jednako i odpustenie dlhu v roku 1979. Od 1976 pôžičky

²⁴² TUCKER, S. *Burma: The Curse of Independence*. s. 186–189.

²⁴³ HOLMES, R. A. *Burmese Domestic Policy: The Politics of Burmanization*. Asian Survey [online]. vol. 7, no. 3, 1967, s. 188–197. [cit. 2018-04-30]. DOI: 10.2307/2642237. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2642237

²⁴⁴ EDSTRÖM, B. *Japan and the Myanmar Conundrum*. s. 25–26.

²⁴⁵ TAGAKI, S. *From Recipient to Donor: Japan's official aid flows, from 1945 to 1990 and beyond*. ISBN: 0-88165-103-6. s. 11.

poskytnuté Barme sa každoročne pohybovali v okolí 30 miliárd JPY. Ale v roku 1988 boli všetky pôžičky a aj akákoľvek finančná pomoc úplne zastavená.²⁴⁶ Medzi rokmi 1963 až 1987 Barma obdržala od Japonska ODA v hodnote 2.2 miliardy USD čo činilo 20 % celého Barmského štátneho rozpočtu a 71,5 % všetkej zahraničnej pomoci.²⁴⁷

4.3 Vojnový spojenec Thajsko

Po skočení vojny bol postoj Thajska voči Japonsku prekvapivo pozitívny, aj napriek tomu, že bolo ekonomicky vykorisťované a i napriek činom spáchaných pri výstavbe barmsko-thajskej železnice. Bolo tomu z viacerých dôvodov. Thajsko je pomerne veľká krajina, preto väčšina Thajčanov nemala vôbec žiadny styk s Japonskou armádou. K tomu prispelo hlavne to, že sa japonská armáda združovala len okolo hlavných dopravných tepien vedúcich do Barmy, Malajzie a v okolí Bangkoku. Vzdušná komunikácia bola taktiež medzi jednotlivými oblasťami zle rozvinutá. Až ku koncu vojny bol zvýšený počet japonských jednotiek v Thajsku. Dovtedy tam bola umiestnená len slabo vyzbrojená posádka. Aj keď Japonsko silno vyťažovalo thajskú ekonomiku, tak asi 80 % celkovej populácie bolo viac menej sebestačné. Ďalej thajská vláda plnila japonské požiadavky, za to že Japonsko ctilo thajskú nezávislosť a vďaka spojenej komisii nedošlo k závažnejším politickým zrážkam. Nakoniec aj fakt, že nedošlo k ozbrojeným stretom medzi hnutím za Slobodné Thajsko a japonskou armádou v posledných obdobiach vojny, tak ako v iných krajinách JVA.²⁴⁸

Druhá Phibunová vláda začala v roku 1948 a vydržala až do 1957. V Európe už v období prevratu bola studená vojna v plnom obrate a na druhej strane sveta v Číne komunisti vyhrávajú občiansku vojnu. V Thajsku boli Číňania historicky početnou minoritou a politicky sa prevažne angažovali ľavicovo. Z toho dôvodu USA a Veľká Británia v máji uznala Phibunovu novú vládu za legitímnu, a aj pretože sa Phibun historicky staval proti Číne a čínskemu etniku a obchodníkom v Thajsku. Tak ako Japonsko bolo aj Thajsko krajinou, ktorá mala plniť rolu nárazníkovej zóny proti komunistickým krajinám.²⁴⁹ USA

²⁴⁶ KUDO, T. *Myanmar and Japan: How Close Friends Become Estranged* [online]. IDE-JETRO, 2007. s. 4. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/2344/637>

²⁴⁷ EDSTRÖM, B. *Japan and the Myanmar Conundrum*. s. 28.

²⁴⁸ REYNOLDS, E.B. *Aftermath of Alliance: The Wartime Legacy in Thai-Japanese Relations*. *Journal of Southeast Asian Studies*. [online]. 1990, 21(1), s. 66 - 87 [cit. 2018-05-02]. DOI: 10.1017/S002246340000196X. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20071131>

²⁴⁹ WYATT, K. D. *Dějiny Thajska*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN: 80-7106-492-0. s. 229

z toho dôvodu podporovalo Thajsko vojensky a hospodársky. Čo bolo dôvodom prečo Japonsko Thajsku nemuselo zaplatiť žiadne reparácie.²⁵⁰ V priebehu 60. rokov vznikol ASPAC²⁵¹. Účelom tejto rady bolo pre členské krajiny zaistiť si vzájomnú bezpečnosť voči komunistickej hrozbe a spolupráca z hospodárskeho hľadiska bola taktiež na programe tejto rady. Okrem iných boli členmi aj Thajsko aj Japonsko.²⁵²

Thajsko nadviazalo vzťahy s Japonskom v roku 1955, tesne po Barme. Čiastka na ktorej sa pôvodne dohodli predstavovala 15 miliónov USD, ale Thajsko nebolo spokojné z výsledkom dohody. Pretože Thajsko bolo spojencom Japonska počas 2. svetovej vojny malo v tej dobe v Japonskej Banke účet v špeciálnej mene, z ktorého dostávali platby za produkty vyprodukované japonskou armádou na vlastnom území. Z týchto 15 miliónov USD malo byť vyplatené 5,4 milióna v kapitály a 9.6 milióna vo forme pôžičky. Japonsko bolo týmto pádom dlžníkom. Thajskej vláde sa nepáčilo, že by sa prijatím pôžičky stali dlžníkom oni, tým pádom bolo od pôžičky odstúpené. Z toho dôvodu bola v roku 1962 uzavretá druhá dohoda, ktorá zdvojnásobila pôvodnú sumu pôžičky a tentoraz bola poskytnutá ako grant.²⁵³

Tak ako pre Japonsko, tak aj pre Thajsko bolo USA najsilnejšou autoritou vo vývoji medzinárodných vzťahov. Do konca Phibunovej vlády bolo Thajsko vďaka USA, najstabilnejšou krajinou v regióne. Aby tento stav naďalej zotrval, tak medzi rokmi 1951 až 1957 Thajsko obdržalo 149 miliónov USD vo forme hospodárskej pomoci a 210 miliónov USD formou vojenskej pomoci.²⁵⁴ Na prelome 60. rokov sa so zvyšujúcou životnou úrovňou zväčšoval aj dopyt po produktoch všemožného druhu. Preto sa od tejto doby zmenil hospodársky sektor, ktorý bol do tej doby zameraný na poľnohospodárstvo, ťažbu a výrobu pre vývoz, na sektor, ktorý bol zameraný na priemyselnú produkciu pre domáci trh. Aby vláda dosiahla zmenu v priemysle z vývozu výrobkov na výrobu pre domáci trh a zároveň znevýhodnili dovoz zo zahraničia, uchýlili sa k zvýšeniu dovozného cla. To malo za následok kýžený výsledok, pretože spoločnosti, ktoré sa do tej doby sústredili na dovoz produktov, začali stavať nové továrne. Na výstavbu tovární boli vo

²⁵⁰ Dopisat a najst sumu

²⁵¹ Asian and Pacific council

²⁵² Barma a Indonézia neboli v tejto rade prítomní. SMITH, E. H., NIEMINEN, S. G., WIN, K. M. *Historical Dictionary of Thailand*. s. 29.

²⁵³ TAGAKI, S. *From Recipient to Donor: Japan's official aid flows, from 1945 to 1990 and beyond*. s. 12.

²⁵⁴ WYATT, K. D. *Dějiny Thajska*. s. 233.

veľkom využívané zahraničné investície. Japonské spoločnosti ako Nissan, Yamaha alebo Lion boli jedny z najväčších investorov.²⁵⁵

Protesty a nepokoje zo strany študentov z prílišnej angažovanosti Japonska v thajskej ekonomike v roku 1972 a neskôr z návštevy ministra Tanaky²⁵⁶ v roku 1974, boli predovšetkým zo spoločenského a politického vývoja.²⁵⁷ Zmena v týchto dvoch rovinách bola samozrejme priamo úmerná s hospodárskou premenou Thajska z poľnohospodárskej krajiny na priemyselnú krajinu. Rastúci pomer priemyselnej výroby mal za následok presun obyvateľstva za prácou do miest. Tento socioekonomický posun znamenal obrovský nárast strednej vrstvy, pre ktorú bolo vzdelanie v tomto momente už nutnosťou. Behom tejto dekády počet stredoškolsky vzdelaných obyvateľov z 0,2 % vzrástol na 2,4 % a 0,1 % vysokoškolsky vzdelaných vzrástol taktiež približne desaťnásobne na 1,1 %. Začiatkom 70. rokov nárastom cien ropy a priemyselných výrobkov najviac na ujme utrpela stredná vrstva. Zároveň bolo Thajsko ako celok silno ovplyvňované zo strany USA, nielen politicky, ale aj vo všetkých rovinách spoločnosti. Z tohto dôvodu sa mladá generácia behom štúdia stretla s demokratickými ideálmi v západných demokraciách. Zlá ekonomická situácia a nespokojnosť s vojenským režimami Sarita a Thanoma a ich pokusmi o demokratizáciu vlády len na oko, viedlo k študentskému povstaniu medzi rokmi 1973–1976.²⁵⁸

Obdobie študentských protestov sa prekrývalo s obdobím končiacej vietnamskej vojny, kedy USA už pomaly sťahovalo svoje jednotky z Indočíny. Výsledkom toho bolo taktiež prerušenie poskytovania bezpečnosti v podobe amerických základní a financovania thajskej armády. Pozícia Thajska v regióne sa zmenila a teraz s nechránenými hranicami získal ASEAN v thajskej zahraničnej politike prvoradé miesto. Okrem toho vláda v tomto prechodnom období presadzovala zlepšenie vzťahov so susednými krajinami skrz ekonomické vzťahy.²⁵⁹

²⁵⁵ BAKER, B., PASUK, P. *A History of Thailand*. Port Melbourne: Cambridge University Press, 2014. ISBN: 978-1-107-42021-2. s. 152.

²⁵⁶ 田中角榮, Tanaka Kakuei (1918–1993). Bol ministrom zahraničných vecí v rokoch 1972–1974. Nadviazal bilaterálne vzťahy s Čínskou ľudovou republikou.

²⁵⁷ TOGO, K. *Japan's Foreign Policy, 1945–2003: The Quest for a Proactive Policy*. 2nd ed. Leiden: Brill, 2005. ISBN: 90-04-14796-9. s. 200.

²⁵⁸ WYATT, K. D. *Dějiny Thajska*. s. 248–254.

²⁵⁹ NEHER, D. C., MUNGKANDI, W. *U.S.–Thailand Relations in a New International Era*. Berkley: University of California, 1990. ISBN: 1-55729-018-0. s. 20–21.

USA neznížilo len investície do vojenského sektoru, ale aj do ekonomického sektoru, ktorého zníženie bolo jeho priamym následkom. Na druhej strane Japonské ekonomické investície v poslednej polovici 60. rokov začali vzrastať. Japonské spoločnosti sa vyhýbali clám tým, že dovážali komponenty, ktoré pretvorili v produkty predávané na Thajskom trhu. Už počiatkom 70.rokov bol trh zaplavený produktami s japonskými značkami. Výsledkom boli aj už spomenuté študentské protesty. Potom čo boli protesty potlačené, prešli japonské spoločnosti na novú stratégiu. Spojili sa s najväčšími thajskými firmami, ktorým prenechali plnú autonómiu v zaobchádzaní z verejnosťou, nadväzovaním vládnych kontaktov a tvorbe reklamy. Napokon v 80. rokoch boli zahraničné investície Japonska trojnásobne vyššie než investície USA.²⁶⁰

4.4 Surovinová základňa Indonézia

S končiacou sa druhou svetovou vojnou sa stali Japonci cieľom násilia zo strany *pemuda*. V tomto krátkom období stratilo život viac vojakov než od počiatku invázie a počas celej doby okupácie. Avšak s vyhlásením nezávislosti 17. 3. 1945 sa toto násilie rázom zastavilo. Nadšenie z národného obrodenia a s pozitívnym výhľadom do budúcnosti ako keby bola minulosť menej významná. V skutočnosti zostalo v Indonézii asi 300 tisíc vojakov roztrúsených po všetkých ostrovoch. Veľká väčšina sa do roka vrátila späť do Japonska, ale asi 1500 z nich sa rozhodlo zostať a pripojiť sa v boji proti Holanďanom. Zaujímavým bolo aj aká malá pozornosť sa venovala navrátením *rómuša* a *heiho*, ktorí trpeli najviac za okupácie. Behom 50. a 60. rokov už otázka japonskej okupácie nevyvolávala takmer žiadnu kontroverziu. Jediná vec, ktorá bránila v znovu obnovení bilaterálnych vzťahov bolo vyriešenie vojenských reparácií.²⁶¹

Tak ako Thajsko aj Indonézia nadviazala oficiálne vzťahy až po Barme. Nadviazanie sa udialo v roku 1957 uzavretím dohody týkajúcej sa reparácií. Reparácie, ktoré Indonézii vyplatili boli vo výške 223 miliónov USD behom dvanástich rokov. Okrem toho sa dohodli aj na zrušení 177 miliónového obchodného dlhu a poskytli ďalších 400 miliónov vo forme ODA.²⁶² Reparácie boli použité pre rozvoj priemyslu, poľnohospodárstva, rybárstva, rozvod elektriny, transportu a komunikácií. Celkovo boli reparácie alokované

²⁶⁰ BAKER, B., PASUK, P. *A History of Thailand*. s. 202.

²⁶¹ FREDERICK, H. W. Indonesian Views. In: *The Encyclopedia of Indonesia in the Pacific War*. s. 460–462.

²⁶² SMITH, E. H., NIEMINEN, S. G., WIN, K. M. *Historical Dictionary of Thailand*. s. 204.

do 26 projektov, z ktorých väčšina bola ukončená úspešne. Najväčším projektom bola výstavba hrádze vo východnej Jáve. Z reparácií bola ešte financovaná technická asistencia a vzdelávanie mladých Indonézanov.²⁶³ Dôvodom prečo bilaterálne vzťahy začali až v roku 1957 bola hlavne nezhoda na výške reparácií. Krátko po konferencii v San Franciscu navštívila Japonsko indonézska delegácia, ktorá požadovala reparácie vo výške 17,5 miliárd USD. To viedlo k šesť rokov trahucim sa vyjednávaniam. Medzitým Japonsko uzavrelo dohody s Barmou a Filipínami a aj rastúca politická a ekonomická kríza v Indonézii, nakoniec znamenala z rozpočtových dôvodov a budúceho obchodu, že uzavretie dohody bolo v tej dobe najpraktickejšie.²⁶⁴

Sukarno, spolu s svojimi najbližšími podporovateľmi vo svojom prejave v 1.7. 1945, načrtol štátnu ideológiu *Pancasila*²⁶⁵, ktorá mala vytvoriť z Indonézie bohatý a moderný štát. Len za tri týždne sa stala Jakartskou chartou.²⁶⁶ Vo svojej podstate predstavovala táto ideológia extrémny nacionalizmus. Z hľadiska zahraničnej politiky sa táto ideológia zameriavala na zníženie zahraničného vplyvu na krajinu a ekonomicko-spoločenskú samostatnosť. Čo malo za následok, že väčšina zahraničných spoločností až do jeho ukončenia prezidentskej vlády bola buď znárodnená, alebo svoje spoločnosti opustili. Napríklad v roku 1953 bol znárodnený cínový dol na ostrove Bangka, ktorý patril Holandskej spoločnosti. Vláda silno zasahovala do ekonomiky štátu a taktiež prísne kontrolovala spoločnosť. To nakoniec viedlo k zhoršeniu economickej situácie, Inflácia sa koncom Sukarnovej vlády zvyšovala o 600 % ročne a zahraničný dlh sa stal nezvládnuteľný. Taktiež socialistické tendencie a rozšírená korupcia vo vláde viedla k silnej opozícii zo strany študentov, moslimských skupín a armády. Zhoršujúca sa hospodárska situácia vyvrcholila vojenským prevratom v roku 1965 za vedenie generála Suharta²⁶⁷, ktorý sa ujal prezidentského kresla o tri roky neskôr.²⁶⁸

Po nástupe Suharta sa novou politikou Indonézie stala doktrína nového poriadku, ktorá stála ako protiklad voči starému poriadku Sukarnovej vlády. Jej súčasťou bol silný

²⁶³ JOKO WALUYO, T. *Indonesia – Japan relationship: 1958 –1966*. [online]. Universitas Riau, 2013 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://repository.unri.ac.id/handle/123456789/3520>

²⁶⁴ FREDERICK, H. W. Indonesian Views. In: *The Encyclopedia of Indonesia in the Pacific War*. s. 462–463.

²⁶⁵ Ideológia piatich princípov.

²⁶⁶ VICKERS, A. *The History of Modern Indonesia*. s. 117.

²⁶⁷ Suharto (1921–2008). Jeho režim vydržal až do roku 1998. Vrátil Indonéziu do politickej stability a tiež za jeho vlády Indonézia zažila značný hospodársky rast.

²⁶⁸ DICKIE, B. R., LAYMAN, A. T. *Foreign Investment and Government Policy in the Third World*. Hampshire: The Macmillan Press, 1988. ISBN 978-1-349-09157-7. s. 6–7.

antikomunizmus. Začiatkom roku 1966 vláda dospela k názoru, že jediným spôsobom ako sa dostať zo zhoršujúcej sa ekonomickej situácie bolo skrz zahraničnú pomoc. Pre vyriešenie naakumulovaného dlhu sa stretli s nekomunistickými krajinami na konferencii v Tokiu. Japonsko sa rozhodlo poskytnúť ODA činiacu sumu 225 miliónov USD z celkových 687 miliónov USD od ostatných krajín. Táto suma bola poskytnutá počas dvoch rokov.²⁶⁹ Zmena zahraničnej politiky mala za následok po roku 1968 zníženie inflácie na 10 % ročne a zvýšenie rastu HDP z 2,7 % na 8 % ročne.²⁷⁰ Nasledujúci rok vláda načrtla päť ročný rozvojový plán, ktorého účelom bolo hlavne nastoliť sebestačnosť v produkcii ryže, ale aj obnoviť infraštruktúru a zvýšiť produkciu v priemysle zameranom na vývoz. Tento plán mal byť financovaný z 80 % zahraničnou pomocou. Aj keď skutočný percentuálny pomer bol trochu nižší, tak sa plán podarilo uskutočniť úspešne.²⁷¹

Táto závislosť krajiny na ODA vyvolávala silnú kritiku smerom na Japoncov a obavy z japonského podmanenia indonézskej ekonomiky u takmer každého vládneho úradníka²⁷². Stážovali sa na neustále požadovanie ústupkov a taktiež z vyhrážania sa o zrušení ODA, ak nebudú splnené ich požiadavky. Napríklad sa japonskí diplomati vyhrážali, že prerušia ODA, ak nepristúpia na jasne nevýhodnú dohodu o rybárskych právach²⁷³ alebo jemne naznačovali uľahčenie v procese poskytovania ODA, ak by Indonézia vstúpila do ASPAC.²⁷⁴ Kontrola nad zahraničnými a domácimi investíciami zotrvala takmer úplne rovnaká ako za Sukarnovej vlády, no s tým rozdielom, že v roku 1972 Suharto rozhodol, že všetky zahraničné investície musia byť evidované u Bank Indonesia a u ministerstva financií. S ropnou krízou a už s čiastočne otvorenou ekonomikou začal narastať počet zahraničných investícií. Stálo za tým pomerne stabilné a vládou riadené hospodárstvo. Dôležitou súčasťou nového poriadku boli aj inštitúcie, priamo kontrolované prezidentom. Zo zahraničného hľadiska bola významná ropná

²⁶⁹ WEINSTEIN, B. F. *Indonesian Foreign Policy and the Dilemma of Independence: From Sukarno to Suharto*. Singapore: Equinox Publishing, 2007. ISBN: 9789793780566. s. 226–228.

²⁷⁰ DICKIE, B. R., LAYMAN, A. T. *Foreign Investment and Government Policy in the Third World*. s. 7.

²⁷¹ WEINSTEIN, B. F. *Indonesian Foreign Policy and the Dilemma of Independence*. s. 230.

²⁷² Vládny úradníci na tomto mieste predstavujú členov politických strán, armády a ministerstva zahraničných vecí. Až 90 % vyjadrilo silné obavy z japonskej ODA.

²⁷³ Po uzavretí tejto dohody sa odhadovalo, že Indonézia stratila ročne niekoľko miliónov USD.

Existovali aj spory ohľadom nelegálneho chytania rýb japonskými rybármi, ktorí boli často zatknutý, ale na tlak zo strany Japonska boli vždy bez vážnych následkov prepustený.

²⁷⁴ WEINSTEIN, B. F. *Indonesian Foreign Policy and the Dilemma of Independence*. s. 262–263.

spoločnosť Peramina, do ktorej mohli investovať zahraničné spoločnosti. Kontrolovala distribúciu ropy v celej Indonézii.²⁷⁵

V roku 1974 bol ustanovený zákon, ktorý umožňoval zahraničným spoločnostiam investovať len do Indonézskych spoločností. Výnimkou boli podniky v určitých sférach, ktoré sa zameriavali čisto len na vývoz. Tento zákon bol uzákonený tesne po návšteve premiéra Tanaky. Tak ako v Thajsku, aj v Indonézii vypukli počas jeho návštevy násilné študentské protesty. Tieto protesty boli okrem jeho návštevy aj všeobecne proti-japonsky naladené, a to hlavne z dôvodu dravej angažovanosti japonských spoločností v indonézskom hospodárstve.²⁷⁶ Indonézski študenti boli inšpirovaní príkladom thajských študentov, ktorým sa podarilo zosadiť vojenský režim v roku 1973. Na rozdiel od Thajska sa protestov za návštevy premiéra Tanaky zúčastnil aj veľký počet Jakartskej chudiny.²⁷⁷

²⁷⁵ DUBOVSKÁ, Z., et al. *Dějiny Indonésie*. s. 325–327.

²⁷⁶ DICKIE, B. R., LAYMAN, A. T. *Foreign Investment and Government Policy in the Third World*. s. 124–125.

²⁷⁷ VICKERS, A. *The History of Modern Indonesia*. s. 166.

Záver

Cieľom tejto práce bolo analyzovať japonskú zahraničnú politiku a jej vplyv na povojnové bilaterálne vzťahy s Thajskom, Mjanmarskom a Indonéziu. Na dosiahnutie tohto cieľu som preto zvolil len niektoré aspekty okupácie, ktoré mali podľa mňa najzásadnejší vplyv na bilaterálne vzťahy.

Aby som dokázal stanoviť okolnosti okupácie a následného znovu nadviazania bilaterálnych vzťahov, tak som v prvej kapitole tejto práce rozpracoval historický kontext, v ktorom sa formovala nová zahraničná politika Japonska, ktorá do začiatku druhej svetovej vojny prešla štyrmi etapami (viz. Kapitola 1 až 2.1). Až na druhú etapu, ktorá bola viac menej umiernenějšíeho rázu, boli všetky etapy rovnaké z hľadiska agresívneho rozširovania impéria s konečným cieľom zabezpečiť bezpečnosť Japonska. V prvých troch etapách sa Japonsko pokúšalo na poli zahraničných vzťahov vychádzať a neznepriateliť si západné mocnosti. Avšak približne pred začiatkom druhej čínsko-japonskej vojny Japonsko upustilo od snahy spolupracovať so západom a prešlo na úplnú expanziu.

Práve tento agresívny prístup, ktorý Japonsko zvolilo voči svojim susediacim krajinám, bol dôvodom prečo bolo nútené z pohľadu zahraničných vzťahov, znovu sa kvázi izolovať. Sankcie na strategicky nevyhnutné suroviny a ropu zo strany USA a Británie, postavili Japonsko do zraniteľnej pozície, kedy bola invázia do krajín jedinou možnosťou pre udržanie vojenskej mašinerie trvajúcej od samého počiatku 20. storočia. Keď pominiem deklarované ideologické dôvody, ako bolo napríklad heslo Ázia pre aziatov, tak invázia a okupácia juhovýchodnej Ázie mala hlavne ekonomické pozadie. Všetky tri krajiny boli veľmi dôležité pre Japonsko z hľadiska nerastných surovín a produkcie ryže, a to predovšetkým Indonézia pre jej bohaté zásoby ropy. Thajska ako spojenec Japonska bolo s pomedzi týchto troch krajín najmenej vykorisťované.

Armády, ktoré Japonsko vybudovalo a pracovné sily, ktoré mobilizovalo, boli priamym dôsledkom úlohy, ktorú im Japonsko v ideológii veľkej východoázijskej sfére spoločnej prosperity určilo. No okupácia mala aj pozitívny vplyv na vývoj Barmy, Thajska a Indonézie. Prebudenie nacionalistického vedomia, jeho následná podpora a v prípade Barmy a Indonézie aj regrutované armády, nakoniec viedli k tomu, že každá jedna krajina dosiahla nezávislosť. Samozrejme, do akej miery k tomuto Japonsko prispelo môže byť diskutabilné. Pravdepodobne by určite jedného dňa dosiahli nezávislosť, ale táto

„podpora“ zo strany Japonska značne urýchlila procesy vedúce k ich vyhláseniu. Pozoruhodným spoločným bodom je, že všetky tri krajiny prešli vojenským prevratom a taktiež si zažili dlhé obdobie pod vojenskou vládou.

Po porážke v druhej svetovej vojne bolo Japonsko okupované do roku 1952 USA. Behom tejto doby sa Japonsko zapovedalo, že sa navždy zriekne vojny. To vo svojej podstate znamenalo, že si nezaistí svoje ekonomické potreby vojenskou cestou, no naopak mierovou cestou. Aj vďaka USA dokázalo Japonsko v povojnových dekádach dosiahnuť rapidný hospodársky úspech. Za Jošidovej doktríny a neskorším implementovaním programu ODA, si následne znovu získalo ekonomickú nadvládu nad krajinami juhovýchodnej Ázie.

Prvou krajinou, s ktorou nadviazalo bilaterálne vzťahy bola Barma. K tomu vo veľkej miere prispela organizácia Minami Kikan, ktorá si získala u mladých nacionalistov z tridsiatich priateľov dobrú priazeň. Napokon sa väčšina z nich pohybovala na politickej scéne. Po vojenskom prevrate Nei Wina sa začalo Japonsko tešiť ešte väčšej priazni, a to do takej miery, že prakticky zostalo jediným zahraničným vplyvom v Barme. Táto náklonnosť bola obojstranná. Japonsko poskytovalo Barme ekonomickú pomoc nad rámec v porovnaní s Indonéziou a Thajskom.

Takisto ako v Barme mala japonská okupácia pozitívny vplyv na nacionalistické uvedomenie sa a následného získanie nezávislosti. Počas okupácie podporovali nacionalistov, ako Sukarno a Hatta, ktorí sa následne ocitli na čele indonézskeho národa. Avšak prvé znovu naviazanie bilaterálnych vzťahov nešlo až tak hladko. Aj keď sa nakoniec dohodli na vyplatení vojnových reparácií, tak obmedzená možnosť zahraničných krajín podieľať sa na indonézskej hospodárstve za Sukarnovej vlády, malo za následok, že Japonsko sa začalo ekonomicky angažovať v Indonézii až po Suhartovom vojenskom prevrate. Otvorenejšia Suhartova zahraničná politika umožnila japonským spoločnostiam a vláde silne zasahovať do indonézskeho hospodárstva. Ich vplyv bol tak značný, že to vyvolalo kritiku a obavy z Japonska vo vládných kruhoch. Tento proti-japonský postoj sa obzvlášť manifestoval medzi bežným obyvateľstvom. To viedlo k vypuknutiu študentských protestov pri návšteve japonského premiéra Tanaky.

Tento proti-japonský postoj z prílišného vplyvu na ekonomiku krajiny bol v tej istej dobe rovnaký aj v Thajsku. Taktiež vznikol aj za rovnakých príčin. Thajsko sa však líšilo od Barmy a Indonézie na poli japonských zahraničných vzťahov. Pretože Thajsko rovnako

ako Japonsko predstavovalo pre USA dôležitú krajinu v boji proti komunizmu, sa bilaterálne vzťahy Thajska s Japonskom odvíjali na základe vplyvu USA. A to aj napriek k tomu, že od roku 1947 znovu vo vláde figuroval Phibun. Preto aj Japonsko nevyplatilo Thajsku žiadne vojenské reparácie.

Tento text ponúka možnosť nielen nahliadnuť do tienistého a pre mnohých iste neznámeho obdobia dejín Japonska a vybraných krajín juhovýchodnej Ázie, ale zároveň môže pomôcť pochopiť vývoj súčasných vzťahov v rámci hlbšieho kontextu vývoja ich spoločných dejín a vnímanie Japonska v širšom kultúrnom kontexte juhovýchodnej Ázie či už ako hrozby nebezpečného hegemóna, alebo v ekonomickom duchu ako možný vzor pre budúci vývoj krajín.

Abstract

This thesis focus is to examine specifically chosen aspects of occupation of Thailand, Myanmar and Indonesia, and the influence of occupation on bilateral relations with Japan after the World War II. Therefore, in order to establish the background, the first and second chapter talks about Japan's evolution of international relations prior to World War II. It also describes the main consequences that led Japan to engage in war. The second chapter as connection between the first and third chapter follows the steps of the Japanese imperial army in conquest of territories of these three countries. After establishing the required context, the thesis then studies economic, political, and military aspects of the occupation. Based on these aspects the fourth chapter examines, how and why the after war bilateral relations began to develop and thereafter development, up to late stages of 1970s.

Zoznam prameňov a literatúry

- BAKER, B., PASUK, P. *A History of Thailand*. Port Melbourne: Cambridge University Press, 2014. ISBN: 978-1-107-42021-2.
- BARNHART, A. Michael. *Japan Prepares for Total war: the Search for Economic security, 1919–1941*. Ithaca: Cornell University Press, 1987. ISBN: 978-0-8014-9529-8.
- BEASLEY, G. W. *Japan Encounters the Barbarians: Japanese Travellers in America and Europe*. New Haven: Yale University Press, 1995. ISBN: 0-300-06324-5.
- BEČKA, J. *Dějiny Barmy: (Myanmy)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-520-3.
- BURKMAN, W. T. *Japan and League of Nations*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 2008. ISBN: 978-0-8248-2982-7.
- CRIBB, R., KAHIN, A. *Historical Dictionary of Indonesia*. Toronto: The Scarecrow press, 2004. ISBN: 0-8108-4935-6.
- DICKIE, B. R., LAYMAN, A. T. *Foreign Investment and Government Policy in the Third World*. Hampshire: The Macmillan Press, 1988. ISBN 978-1-349-09157-7.
- DICKINSON, R. F. *World war I and the triumph of a new Japan, 1919–1930*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. ISBN: 978-1-107-03770-0.
- DUBOVSKÁ, Z., et al. *Dějiny Indonésie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN: 80-7106-457-2.
- DUUS, P. *The Cambridge History of Japan / Vol. 6, The Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN: 978-11-3905-510-9.
- DUUS, P., PEATTIE, R. M., MYERS, H. R. *The Japanese wartime empire, 1931-1945*. Princeton: Princeton University Press, 1996, xlvii. ISBN: 0691043825.
- EDGERTON, B. R. *Válečníci vycházejícího slunce*. Preložil Miroslav Košťál. Praha: BB art, 2002. ISBN: 80-7257-730-1.
- EDSTRÖM, B. *Japan and the Myanmar Conundrum*. Singapore: Institute for Security and Development Policy, 2009. ISBN: 978-91-85937-68-4.
- EDSTRÖM, B. *Japan's Evolving Foreign Policy Doctrine*. Hampshire: Palgrave, 1999. ISBN: 978-1-349-27303-4.
- GANESAN, N., YIN HLAING, K. *Myanmar State, Society and Ethnicity*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2007. ISBN: 978-981-230-722-4.
- GLUCKSTEIN, D. *A People's History of the Second World War: Resistance versus Empire*. London: Pluto Press, 2012. ISBN: 978-18-4964-719-9.
- GORDON, A. *A modern history of Japan: from Tokugawa times to the present*. New York: Oxford University press, 2003. ISBN: 0-19-511061-7.
- HACK, K., RETTIG, T. *Colonial armies in Southeast Asia*. Taylor & Francis e-Library, 2006. ISBN: 0-203-69278-0.
- HOOKE, D. G., et al. *Japan's international relations*. London: Routledge, 2005. ISBN: 0-203-27824-0.

- China Handbook editorial committee. *History*. Beijing: Foreign Languages Press, 1982. ISBN: 0-8351-0985-2.
- JANSEN, B. M. *The Cambridge History of Japan. Vol. 5, The nineteenth century*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. ISBN 978-0-521-22356-0.
- JANSEN, B. M. *The making of modern Japan*. London: Belknap Press, 2002. ISBN: 0-674-00991-6.
- KAHIN, G. *Nationalism and Revolution in Indonesia*. 2.vyd. New York. SEAP, 2003. ISBN: 0-87727-734-6.
- MACKAY, C. *A History of Phuket and the Surrounding Region*. 2. vid. Pennsauken Township: BookBaby, 2016. ISBN: 9786169253129.
- McDONOUGH, Frank. *The Origins of the Second World War: An International Perspective*. London: Continuum International Pub. Group, 2011. ISBN: 978-1-4411-0773-2.
- NEHER, D. C., MUNGKANDI, W. *U.S.–Thailand Relations in a New International Era*. Berkley: University of California, 1990. ISBN: 1-55729-018-0.
- NEWELL, R. C. *Burma, 1942, 7 December 1941 - 26 May 1942: The U.S. Army Campaigns of World War II*. Michigan: Defense Dept., Army, Center of Military History, 1995. ISBN: 9780160420863.
- NU, U. *Burma under the Japanese*. Z barmského originálu ... preložil J. S. Furnivall. New York: St. Martin's Press, 1954.
- POST, P., et al. *The Encyclopedia of Indonesia in the Pacific War*. Leiden: Brill, 2010. ISBN: 978-90-04-16866-4.
- POTTER, M. D. *Japan's Foreign Aid to Thailand and Philippines*. New York: St. Martin's Press, 1996. ISBN: 0-312-12563-1.
- REISCHAUER, E. O., Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN 978-80-7106-513-5.
- REMMELINK, W. *The Invasion of Dutch Indies*. Leiden: Leiden University press, 2015. ISBN: 978-94-0060-229-8.
- REYNOLDS, E. B. *Thailand's Secret War*. Cambridge: Cambridge University press, 2004. ISBN: 978-0-511-08102-6.
- ROTTMAN, J. G. *Japanese Army in World War II: Conquest of the Pacific 1941–42*. Oxford: Osprey Publishing, 2005. ISBN: 978-18-4176-789-5.
- SATO, S. *War, Nationalism and Peasants: Java Under the Japanese Occupation, 1942-1945*. London: Routledge, 2015. ISBN: 978-15-6324-545-9.
- SCALAPINO, A. R. *The Foreign Policy of Modern Japan*. California: University of California Press, 1977. ISBN: 0-520-03196-2.
- SEEKINS, M. D. *Historical Dictionary of Burma (Myanmar)*. Oxford: The Scarecrow press, 2006. ISBN: 978-0-8108-5476-5.
- SMITH, B. D. *Japan since 1945: The Rise of an Economic Superpower*. Hampshire: Macmillan Press LTD, 1995. ISBN: 0-333-59025-2.
- SMITH, E. H., NIEMINEN, S. G., WIN, K. M. *Historical Dictionary of Thailand*. 2nd ed. Oxford: The Scarecrow press, 2005. ISBN: 0-8108-5396-5.

- SUDO, S. *The International Relations of Japan and South East Asia: Forging a new Regionalism*. London: Routledge, 2003. ISBN: 0-203-16688-4.
- TAGAKI, S. *From Recipient to Donor: Japan's official aid flows, from 1945 to 1990 and beyond*. ISBN: 0-88165-103-6.
- TIN MAUNG MAUNG THAN. *State Dominance in Myanmar: The Political Economy of Industrialization*. Singapore: ISEAS publishing, 2007. ISBN: 978-981-230-350-9.
- TIPTON, K. E. *Modern Japan: A Social and political history*. London: Taylor & Francis e-Library, 2003. ISBN: 0-203-75427-1.
- TOGO, K. *Japan's Foreign Policy, 1945–2003: The Quest for a Proactive Policy*. 2nd ed. Leiden: Brill, 2005. ISBN: 90-04-14796-9.
- TUCKER, S. *Burma: The Curse of Independence*. London: Pluto Press, 2001. ISBN: 0-7453-1546-1.
- VASILJEVOVÁ, Z. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986. ISBN: 25-088-86.
- VICKERS, A. *The History of Modern Indonesia*. New York: Cambridge University Press, 2005. ISBN: 978-0-521-54262-3.
- WEINSTEIN, B. F. *Indonesian Foreign Policy and the Dilemma of Independence: From Sukarno to Suharto*. Singapore: Equinox Publishing, 2007. ISBN: 9789793780566.
- WOOLLEY, P. J. *Geography and Japan's strategic choices: from seclusion to internationalization*. Washington D.C.: Potomac Books, 2005. ISBN: 1-57488-667-3.
- YENNE, B. *The Japanese Imperial Army: The Invincible Years*. Oxford: Osprey publishing, 2014. ISBN: 978-1-78200-981-8.

Internetové zdroje

- ARIMA, Y. *The way to Pearl Harbor: US vs. Japan*. [online]. ICE Case Studies [cit. 2018-09-04]. Dostupné z : <http://www1.american.edu/ted/ice/japan-oil.html>
- CRAW, H. *The Burma Road*. The Geographical Journal. [online]. vol. 99, no. 5/6, 1942, s. 238–246. [cit. 2018-04-20]. DOI: 10.2307/1789413. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1789413
- FORBES, A., HENLEY, D. *Sharat Thai Doem*. [online]. CPA media, 2012 [cit. 2018-15-04]. Dostupné z: <http://www.cpamedia.com/article.php?pg=archive&acid=120518152031&aiid=120529165129>
- HOLMES, R. A. *Burmese Domestic Policy: The Politics of Burmanization*. Asian Survey. [online]. vol. 7, no. 3, 1967, s. 188–197. [cit. 2018-04-30]. DOI: 10.2307/2642237. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2642237
- JOKO WALUYO, T. *Indonesia – Japan relationship: 1958 –1966*. [online]. Universitas Riau, 2013 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <https://repository.unri.ac.id/handle/123456789/3520>

- KLEMEN, L. *The capture of Makasar, February 1942*. [online]. Klemen, L., 2000 [cit. 2018-21-04]. Dostupné z: <http://www.dutcheastindies.webs.com/makassar.html>
- KLEMEN, L. *The Fall of Kendari, January 1942*. [online]. Klemen, L., 2000 [cit. 2018-21-04]. Dostupné z: <http://www.dutcheastindies.webs.com/kendari.html>
- KUDO, T. *Myanmar and Japan: How Close Friends Become Estranged* [online]. IDE-JETRO, 2007. s. 4. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/2344/637>
- MEALIN, J., HAMILTON, G. *Japanese Invasion of Burma – The Early Days*. [online]. The Anglo–Burmese Library, b.r. [cit. 2018-20-04]. Dostupné z: http://www.angloburmeselibrary.com/uploads/6/1/8/9/6189761/japanese_invasion_27jan15final.pdf
- MIMURA, J. Japan's New Order and Great East Asia Co-Prosperity Sphere: Planning for Empire. *The Asia-Pacific Journal* [online]. 6 December 2011, **12**(1/2) [cit. 2018-07-05]. Dostupné z: <https://apjif.org/2011/9/49/Janis-Mimura/3657/article.html>
- NOTOSUSANTO, N. *The Revolt against the Japanese of a PETA-Battalion in Blitar, February 14, 1945*. [online]. Jakarta: Dept. of Defence and Security, 1974 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.asj.upd.edu.ph/mediabox/archive/ASJ-07-01-1969/notosusanto-revolt%20peta-battalion%20blitar%20february%2014%201945.pdf>
- REYNOLDS, E.B. Aftermath of Alliance: The Wartime Legacy in Thai-Japanese Relations. *Journal of Southeast Asian Studies*. [online]. 1990, **21**(1), s. 66 - 87 [cit. 2018-05-02]. DOI: 10.1017/S002246340000196X. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20071131>
- RICKARD, J. *The Japanese Conquest of Burma, December 1941 – May 1942*. [online]. History of War, 2009 [cit. 2018-20-04]. Dostupné z: http://www.historyofwar.org/articles/campaign_burma_japanese.html
- ROTHWELL, S. *Loss of the Shan States – Burma 1942*. [online]. The Burma Campaign, 2018 [cit. 2018-20-04] <https://homepages.force9.net/rothwell/burmaweb/Loss-Shan-States.htm>
- ROTHWELL, S. *Order of Battle of the Japanese 15th army – January to April 1942*. [online]. Burma Campaign, 2015 [cit. 2018-20-04]. Dostupné z: <https://homepages.force9.net/rothwell/burmaweb/JapForces.htm>
- Scarborough maritime heritage centre. *Dogger Bank 1904 - The Russian fleet attacks Hull trawlers*. [online]. Scarborough maritime heritage centre limited [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <http://www.scarboroughsmaritimeheritage.org.uk/article.php?article=79>
- SMITH, W. D. Beyond "The Bridge on the River Kwai": Labor Mobilization in the Greater East Asia Co-Prosperity Sphere. *International Labor and Working-Class History* [online]. 2000, (58), s. 177–192 [cit. 2018-05-09]. ISSN 01475479. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/27672681>
- The World Factbook*. [online]. Central Intelligence agency [cit. 2017-26-10]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ja.html>

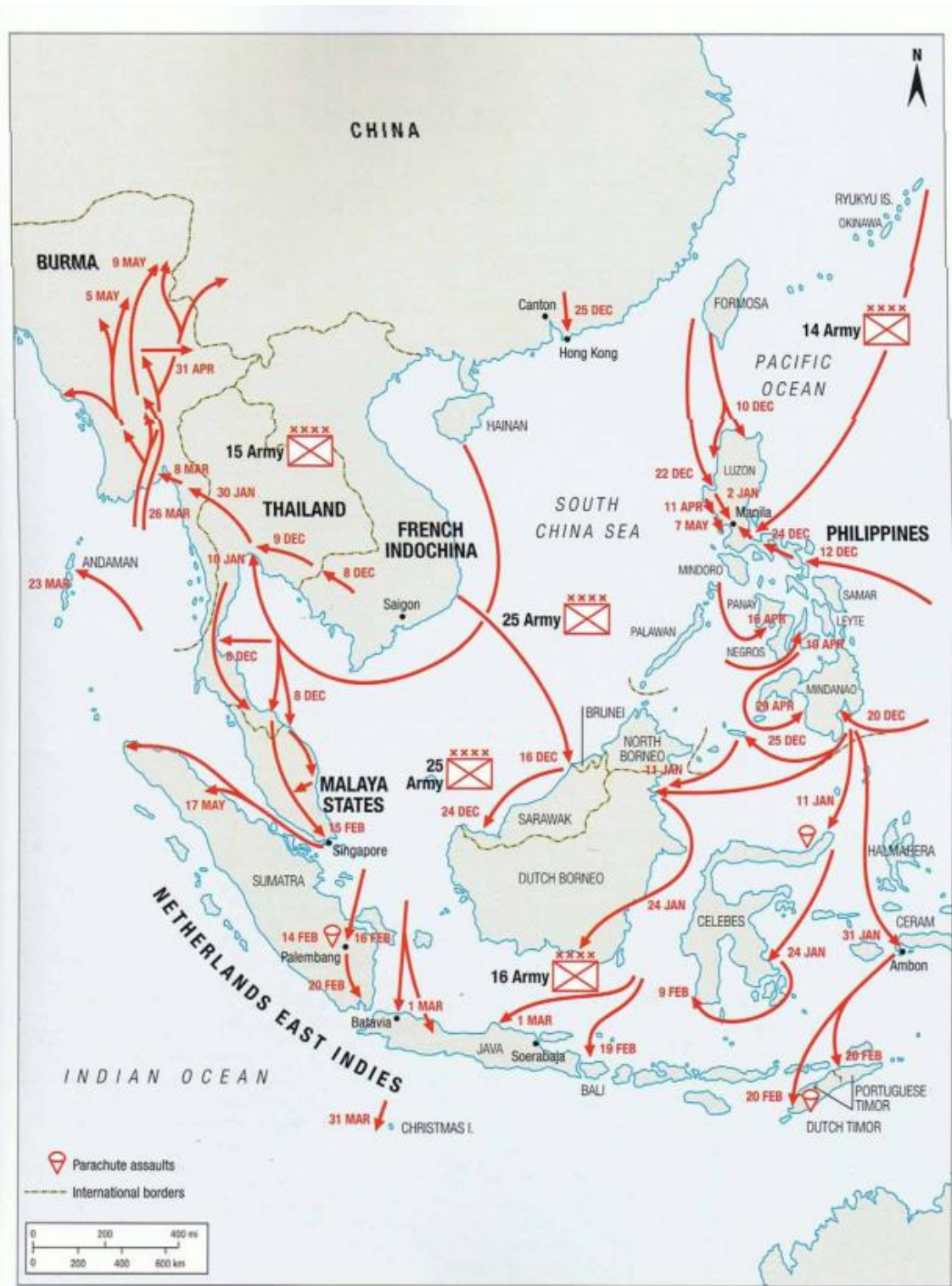
Obrázkové prílohy

Obrázková príloha 1. Rozsah japonského územia pred začiatkom druhej svetovej vojny. Prebrané z: McDONOUGH, Frank. *The Origins of the Second World War: An International Perspective*. London: Continuum International Pub. Group, 2011. ISBN: 978-1-4411-0773-2.

Table 2: Southern Operations initial forces	
Southern Army, Gen Count Terauchi Hisaichi	
21st, 56th (-) divisions	Southern Army Reserve
21st Independent Mixed Brigade	
4th Independent Mixed Regiment	
14th Army, LtGen Homma Masaharu	
16th, 48th divisions	Philippines Attack Force
65th Brigade	
4th, 7th Tank regiments	
5th Air Group LtGen Obata Hideyoshi	
15th Army, LtGen Iida Shojiro	
Guards, 33d, 55th (-) divisions	Burma Attack Force
2d Tank Regiment	
16th Army, LtGen Imamura Hitoshi	
2d Division	East Indies Attack Force
35th Infantry Group	
56th Infantry Group	
25th Army, LtGen Yamashita Tomoyuki	
5th, 18th (-) divisions	Malaya Attack Force
1st, 6th, 14th Tank regts (3d Tank Group)	
3d Air Group LtGen Sugawara Michita	
38th Division (23d Army-control)	Hong Kong Attack Force
South Seas Detachment (IGHQ-control)	Guam Occupation Force

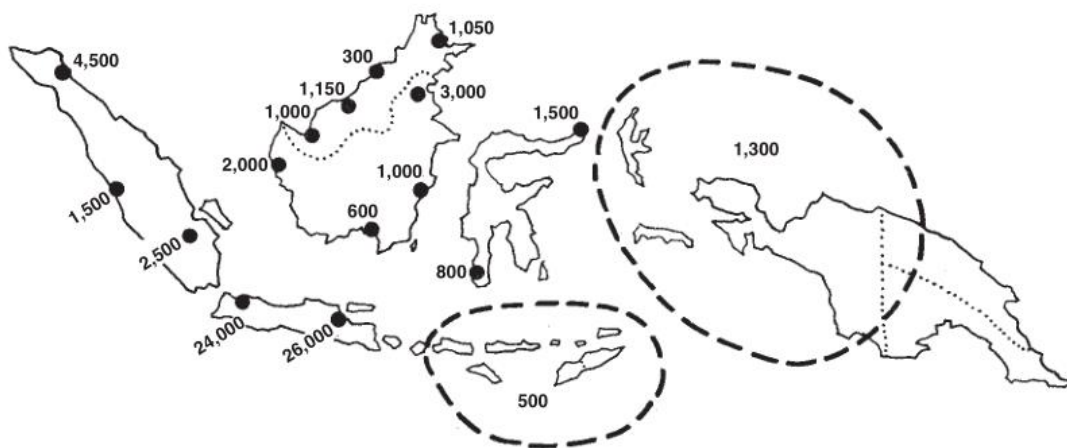
Obrázková príloha 2. Zloženie južnej armády pred zahájením operácie. Prebrané z: ROTTMAN, J. G. *Japanese Army in World War II: Conquest of the Pacific 1941–42*. Oxford: Osprey Publishing, 2005. ISBN: 978-18-4176-789-5. s. 16.

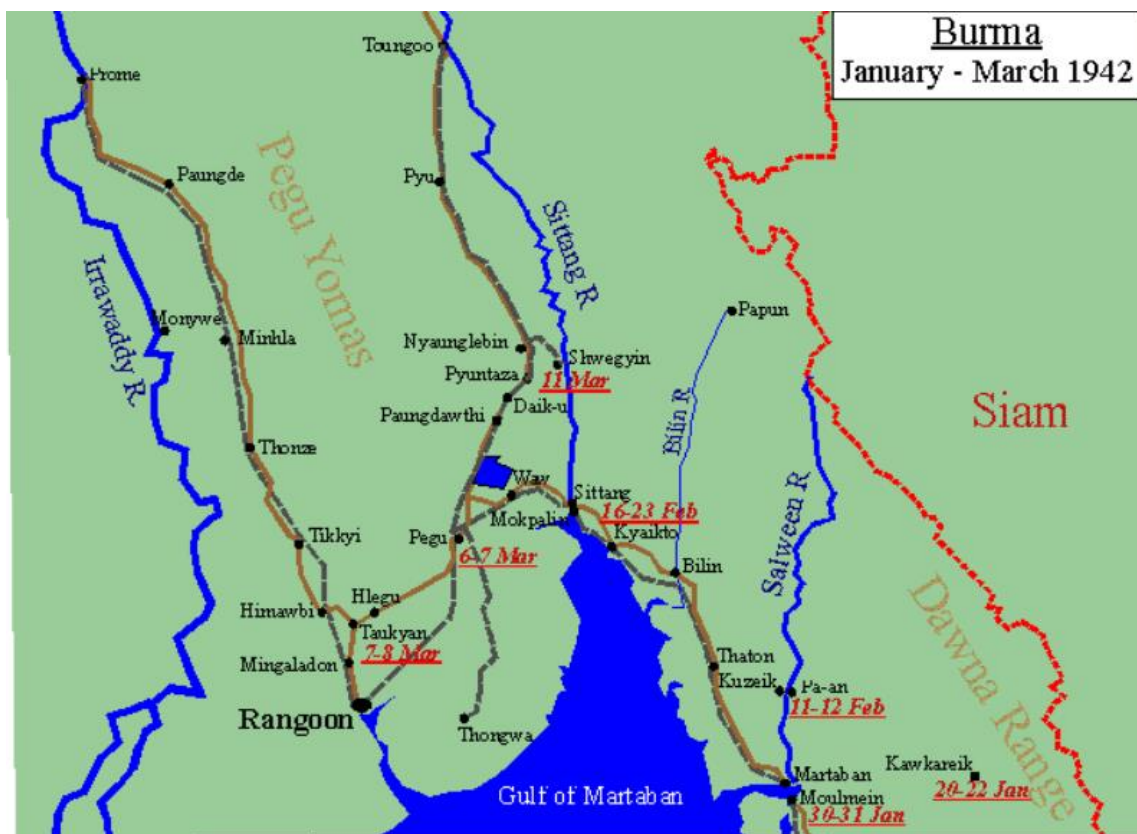
Obrázková príloha 3. Časový prierez celej južnej expanzie. Prebrané z: ROTTMAN, J. G. *Japanese Army in World War II: Conquest of the Pacific 1941–42*. Oxford: Osprey Publishing, 2005. ISBN: 978-18-4176-789-5. s. 15.

Obrázková príloha 4. Postup japonskej armády a ústup britskej armády v období mája 1942. Prebrané z: NEWELL, R. C. *Burma, 1942, 7 December 1941 - 26 May 1942: The U.S. Army Campaigns of World War II*. Michigan: Defense Dept., Army, Center of Military History, 1995. ISBN: 9780160420863. s. 20.

Obrázková príloha 6. Rozmiestnenie spojeneckých jednotiek dňa 10. septembra 1941. Prebrané z: REMMELINK, W. *The Invasion of Dutch Indies*. Leiden: Leiden University press, 2015. s. 15.

Obrázková príloha 7. Prvá fáza japonského postupu Barmským územím do obsadenia hl. m. Rangún. Prebrané z: ROTHWELL, S. *The Japanese Invasion of Burma*. [online]. Burma Campaign, 2015 [cit. 2018-20-04]. Dostupné z: <https://homepages.force9.net/rothwell/burماweb/japinvade.htm>